

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Elvinos Jurčiukonytės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Komercinių paslapčių teisinė apsauga ES

Vadovas: prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras

Recenzentė: lekt. dr. Eglė Lauraitytė

Vilnius

2017

TURINYS

IŽANGA	2
1. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos pagrindimas	7
1.1. Inovacijų skatinimas.....	8
1.2. Idėjų sklaidos užtikrinimas.....	13
1.3. Efektyvesnis išteklių paskirstymas.....	14
2. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje sistema	15
2.1. Komercinių paslapčių apsauga tarptautinėse sutartyse	15
2.2. Komercinių paslapčių teisinė apsauga valstybėse narėse	17
2.3. Europos Sąjungos institucijų siūlomas apsaugos modelis	19
2.3.1. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos harmonizavimo paskatos ir tikslai ...	21
2.3.2. Pagrindiniai siūlomo komercinių paslapčių apsaugos modelio bruožai.....	24
3. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos prigimtis ir pobūdis	26
3.1. Komercinės paslaptys ir intelektinės nuosavybės teisės	26
3.2. Komercinės paslaptys ir nuosavybė	28
3.3. Komercinės paslaptys ir nesąžininga konkurencija	30
4. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje apimtis ir turinys	34
4.1. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos objektas.....	35
4.1.1. Slaptumo reikalavimas komercinę paslaptį sudarančiai informacijai	37
4.1.2. Komercinę vertę turinčios privačios informacijos apsauga.....	39
4.2. Komercinės paslapties turėtojo teisių apimtis.....	42
4.2.1. Apgražos inžinerija.....	43
4.2.2. Apgražos inžinerijos pagrindimas	47
4.2.3. Apgražos inžinerijos ribos	52
4.2.4. Apgražos inžinerijos ribojimas sutartimis	55
4.3. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos išimties ir interesų derinimas.....	61
4.3.1. Komercinės paslaptys ir darbuotojų mobilumas.....	61
4.3.2. Komercinės paslaptys ir kitos žmogaus teisės.....	66
IŠVADOS	69
LITERATŪROS SĄRAŠAS	70
SANTRAUKA	82
SUMMARY	83

IŽANGA

Temos aktualumas. Ilgą laiką komercinėms paslaptims teisinėje literatūroje buvo skiriama žymiai mažiau dėmesio nei kitiems (tradiciniams) intelektinės nuosavybės teisės objektams. Siekiant tai pabrėžti, komercinių paslapčių teisinė apsauga netgi buvo apibūdinama kaip intelektinės nuosavybės „našlaitė“, „Pelenė“, „bjaurusis ančiukas“ ir panašiai. Tačiau šiuo metu situacija yra pasikeitusi iš esmės. Komercinių paslapčių teisinė apsauga tapo populiaria mokslinių tyrimų ir straipsnių tema Europoje. Viena pagrindinių to priežasčių – tai, kad Europos Sąjunga pripažino išaugusią komercinių paslapčių svarbą žinių ekonomikoje, jų teisinės apsaugos reikšmę inovacijų skatinimui, sklaidai bei ūkio subjektų konkurencingumo užtikrinimui. Be to, pastebėta, jog *de facto* versle komercinės paslaptys yra paplitusios netgi labiau nei kiti intelektinės nuosavybės teisės objektai.

Todėl Europos Sąjungoje ne tik formaliai buvo pripažinta komercinių paslapčių reikšmė verslui, bet ir jų apsaugos teisinis reguliavimas pradėtas vienodinti Europos Sąjungos lygiu – 2016 m. birželio mėnesį buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo (toliau – Komercinių paslapčių direktyva)¹.

Nepaisant šių pokyčių, vis dar išlieka nemažai neatsakytų klausimų komercinių paslapčių teisinės apsaugos srityje. Be to, dalis naujosios direktyvos nuostatų nėra visiškai aiškios. Pavyzdžiui, apgražos inžinerijai reguliuoti skirtos teisės normos yra pakankamai painios ir reikalauja išsamesnės analizės.

Bet kuriuo atveju, valstybės narės (įskaitant Lietuvą) iki 2018 m. birželio 9 d. privalės įgyvendinti Komercinių paslapčių direktyvą. Todėl darbe reikėtų įvertinti komercinių paslapčių teisinės apsaugos tikslus bei pagrindinius principus, pateikti konkrečių direktyvos nuostatų analizę ir išnagrinėti, ar Komercinių paslapčių direktyva sudaro galimybes valstybėms narėms nustatyti veiksmingą bei subalansuotą komercinių paslapčių apsaugai skirtą nacionalinį teisinį reguliavimą.

Darbo tikslas. Pateikti komercinių paslapčių teisinės apsaugos modelio analizę, įvertinti jo privalumus, trūkumus bei perspektyvas Europos Sąjungoje po Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo.

Darbo uždaviniai. Siekiant aukščiau nurodyto tikslo, šiame darbe:

¹ 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo. OL, 2016 L 157, p. 1.

1. Nagrinėjami komercinių paslapčių teisinės apsaugos ir jos vienodinimo Europos Sąjungoje tikslai.

2. Analizuojama komercinių paslapčių teisinė apsauga Europos Sąjungoje iki Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo.

3. Vertinamas Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtintas komercinių paslapčių apsaugos modelis ir jo pagrindinės nuostatos.

4. Nagrinėjama komercinių paslapčių teisinės apsaugos objekto samprata ir apibrėžtis.

5. Analizuojama, kokia yra komercinės paslapties turėtojo teisių apimtis ir jos ribos pagal naująją Komercinių paslapčių direktyvą.

6. Nagrinėjamos ir vertinamos Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtintos apgražos inžinerijai skirtos nuostatos.

7. Analizuojama, kokias komercinių paslapčių ir kitų vertybių apsaugos derinimo galimybes numato Komercinių paslapčių direktyva.

Darbo objektas. Kaip minėta, komercinių paslapčių teisinės apsaugos srityje, net ir priėmus Komercinių paslapčių direktyvą, išlieka nemažai neaiškių klausimų. Dėl ribotos darbo apimties išsamiai aptarti jų visų neįmanoma, todėl buvo siekiama išskirti tuos, dėl kurių daugiausiai diskutuojama Europos Sąjungoje, kurie galimai iškils įgyvendinant direktyvos nuostatas ir kurie padeda atsakyti į klausimą, ar Komercinių paslapčių direktyva sudaro pagrindą veiksmingai bei subalansuotai komercinių paslapčių teisei apsaugai.

Ieškant atsakymo į pastarąjį klausimą, darbo pirmose dalyse nagrinėjama, kodėl apskritai reikalinga komercinių paslapčių teisinė apsauga, kaip komercinės paslaptys buvo saugomos Europos Sąjungoje iki Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo, apžvelgiamos pagrindinės direktyvos nuostatos ir idėjos. Taip pat pristatoma jau daug metų vykstanti diskusija dėl to, kokios prigimties ir pobūdžio teisės turėtų būti suteikiamos komercinės paslapties turėtojui, kokia pozicija ir kodėl šiuo metu vyrauja Europos Sąjungoje, kokią įtaką tai daro Komercinių paslapčių direktyvos turiniui.

Kitose darbo dalyse nagrinėjami konkretūs klausimai, dėl kurių nėra sutariama teisės doktrinoje, į kuriuos aiškių atsakymų nepateikia (ar netgi iškelia naujus) 2016 m. priimta Komercinių paslapčių direktyva. Analizuojama, kas yra laikytina komercine paslaptimi pagal Komercinių paslapčių direktyvą (pavyzdžiui, ar kaip komercinė paslaptis gali būti ginama komercializuota privati informacija), kokios apimties teisės suteikiamos komercinės paslapties turėtojui, kokie yra galimi jų apribojimai. Darbe nemažai dėmesio skiriama apgražos inžinerijai – vienam iš direktyvoje įtvirtintų teisėtų komercinės paslapties gavimo būdų. Tokį pasirinkimą lėmė kelios priežastys: 1) apgražos inžinerijai

skirtos nuostatos – viena reikšmingiausių Komercinių paslapčių direktyvos naujovių; 2) šios nuostatos nėra visiškai aiškios; 3) Lietuvos teisės doktrinoje apgražos inžinerija nėra nagrinėta.

Darbo pabaigoje analizuojamos komercinių paslapčių ir kitų vertybių (pavyzdžiui, darbuotojų mobilumo) apsaugos derinimo galimybės pagal Komercinių paslapčių direktyvą. Taip pat, prieš pereinant prie išvadų, pateikiamos tam tikros bendresnio pobūdžio išvalgos.

Tyrimo metodika. Darbe remiamasi įvairiais tyrimo metodais: teleologiniu, lyginamuoju, sisteminiu, istoriniu, loginiu. Išsamiau aptartini tie metodai, kurie turėjo didžiausią reikšmę. **Pirma**, siekiant geriau suvokti, kokios turėtų būti teisių į komercines paslaptis ribos, jų turinys, kaip reikėtų aiškinti konkrečias Komercinių paslapčių direktyvos nuostatas, pasitelktas teleologinis metodas – nagrinėjami tiek pačios komercinių paslapčių teisinės apsaugos, tiek jos vienodinimo Europos Sąjungoje tikslai. Šis metodas buvo naudojamas ir nagrinėjant kai kuriuos konkrečius klausimus – pavyzdžiui, aptariamos priežastys, dėl kurių apgražos inžinerija paprastai pripažįstama teisėtu komercinės paslapties gavimo būdu. **Antra**, darbe daug remiamasi lyginamuoju metodu. Pirmiausia, lyginami komercinių paslapčių ir patentų teisinės apsaugos tikslai, privalumai ir trūkumai. Be to, analizuojant konkrečius klausimus, buvo lyginami skirtingų valstybių požiūriai – pavyzdžiui, darbe nagrinėtos Lietuvos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos ir (ar) Jungtinių Amerikos Valstijų (t. y. valstybių, prisijungusių prie 1994 m. Pasaulio prekybos organizacijos sutarties dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba² (toliau – TRIPS sutartis), kuria seka ir naujoji Komercinių paslapčių direktyva) pozicijos apgražos inžinerijos, komercinių paslapčių teisinės apsaugos vietos teisės sistemoje ar kitų klausimų atžvilgiu. **Trečia**, atliekant tyrimą buvo naudojamas ir sisteminis metodas – ieškota komercinių paslapčių teisinės apsaugos vietos teisės sistemoje, nagrinėtas jos santykis su intelektinės nuosavybės teise bei apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos teise. Darbe apžvelgiama komercinių paslapčių teisinės apsaugos istorinė raida, o analizuojant sudėtingesnes direktyvos nuostatas pasitelkti dogmatinis, loginis metodai. Kaip pavyzdį galima būtų nurodyti Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamosios dalies³ ar 5 straipsnio⁴ analizę, kai minimi metodai padėjo geriau suvokti šių nuostatų struktūrą (t. y. išskirti bendras taisykles ir jų išimtis), įvertinti jose įtvirtintų normų pobūdį ir turinį.

² 1994 m. balandžio 15 d. Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 46-1620.

³ Pirmiausia, žr. šio darbo 4.2.1. dalį.

⁴ Žr. šio darbo 4.3.2. dalį

Darbo originalumas. Pirmiausia nurodytina, jog Lietuvos teisės doktrinoje komercinių paslapčių teisinė apsauga analizuota labai mažai – galima rasti vos keletą mokslinių straipsnių (nurodytini G. Surblytės, A. Matkevičiaus straipsniai), magistro darbų, A. Matkevičiaus daktaro disertaciją. Be to, visi šie darbai parašyti pakankamai seniai, juose keliami kiti klausimai ir problemos nei nagrinėjami šiame darbe, nė viename iš jų nėra analizuojamos naujosios Komercinių paslapčių direktyvos nuostatos. Todėl didelė dalis šio darbo objektą sudarančių klausimų (pavyzdžiui, susiję su apgrąžos inžinerija ir jos ribomis) yra visiškai nauji Lietuvos teisinės literatūros kontekste.

Pažymėtina, jog Komercinių paslapčių direktyva priimta tik praeitais (2016) metais, valstybėse narėse ji dar neįgyvendinta, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas bei nacionaliniai teismai dar nėra suformavę jos taikymo ir aiškinimo praktikos. Galima teigti, kad darbe analizuojami klausimai yra pakankamai nauji ir nedaug nagrinėti ne tik Lietuvos, bet ir Europos teisės doktrinoje.

Šaltiniai. Kadangi, kaip minėta, Komercinių paslapčių direktyva valstybėse narėse dar neįgyvendinta, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas bei nacionaliniai teismai jos nėra taikę (nors, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo 2016 m. vasario 5 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016⁵, jau pamini Komercinių paslapčių direktyvą), darbe daugiausia buvo remiamasi specialiaisiais šaltiniais – monografijomis, moksliniais straipsniais, tarptautinių sutarčių, nacionalinių teisės aktų komentarais. Siekiant pateikti kuo išsamesnę darbo objekto analizę, buvo remiamasi tiek iki Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo parengtais tekštais, tiek ir tais šaltiniais, kuriuose jau komentuojama naujoji 2016 m. Komercinių paslapčių direktyva. Tyrimui didelę reikšmę turėjo ir komercinių paslapčių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje bei pasaulyje analizei skirtos studijos, taip pat moksliniai tyrimai, kuriuose pristatomi komercinių paslapčių teisinės apsaugos ekonominės analizės rezultatai bei pateikiamai tam tikri empiriniai duomenys.

Darbe buvo nagrinėjamos ir konkrečios tarptautinių, Europos Sąjungos, nacionalinių (tiek Lietuvos, tiek užsienio valstybių) teisės aktų nuostatos, remiamasi Europos Žmogaus Teisių Teismo, Europos Sąjungos ir nacionalinių (Lietuvos, Jungtinės Karalystės, Jungtinių Amerikos Valstijų) teismų praktika.

Papildomai nurodytina, jog nors darbas skirtas komercinių paslapčių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje tyrimui, buvo analizuojama ir Jungtinių Amerikos Valstijų teisės doktrina, teismų praktika, teisinis reguliavimas. Iš tiesų Komercinių paslapčių direktyva

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“*, Nr. 3K-7-6-706/2016, kat.: 2.1.3.8. (žr. 31 pastraipą).

seka TRIPS sutartimi ir iš jos perima komercinių paslapčių teisinės apsaugos modelį. O minimai tarptautinei sutarčiai didelę įtaką turėjo ir Jungtinių Amerikos Valstijų komercinių paslapčių apsaugai skirtas teisinis reguliavimas (konkrečiai – Vieningas komercinių paslapčių aktas (angl. *Uniform Trade Secrets Act*)). Šiandien tiek Europos Sąjunga ir valstybės narės, tiek Jungtinės Amerikos Valstijos yra prisijungusios prie minėtos tarptautinės sutarties, todėl fundamentalios komercinių paslapčių teisinės apsaugos nuostatos šiose šalyse yra panašios.

1. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos pagrindimas

Siekiant geriau suvokti esminius komercinių paslapčių teisinės apsaugos aspektus, įvertinti šiuo metu Europos Sąjungoje ir jos valstybėse narėse galiojančią komercinių paslapčių apsaugos sistemą, naujausias tendencijas, taip pat Europos Sąjungos institucijų siūlomo apsaugos modelio privalumus bei trūkumus, pirmiausia reikėtų apžvelgti priežastis, kurios lemia komercinių paslapčių teisinės apsaugos poreikį. Kitaip tariant, reikėtų atsakyti į klausimą, kokią naudą komercinės paslaptys ir jų teisinė apsauga teikia jų turėtojams bei visuomenei.

Pradžioje reikėtų pažymėti, jog slaptumas yra įprasta ir, galima sakyti, tradicinė priemonė⁶, kurią subjektai jau daugybę amžių pasitelkia⁷ siekdami apsaugoti savo žinias, įgytą patirtį, išradimus ar kitą vertingą informaciją bei gauti iš jų naudą. Pavyzdžiui, gebėjimas saugoti šilko gamybos paslaptis dar prieš tūkstančius metų suteikė galimybę senovės kinams, atradusiems būdą sumaniai panaudoti šilkverpių kokonus, išlaikyti savo išimtinę padėtį šilko versle⁸.

Vis dėlto, nors asmenys jiems vertingą informaciją, pasitelkdami slaptumą, faktiškai saugo jau seniai, komercinių paslapčių apsaugai skirtų teisės normų atsirado pakankamai vėlai⁹. Kitaip tariant, nors *de facto* komercinės paslaptys saugomos jau daugybę metų, *de jure* apsauga joms suteikta žymiai vėliau. Teisės literatūroje nurodoma, jog teisinė komercinių paslapčių apsauga – tai XIX a. pradžios bendrosios teisės tradicijos valstybių jurisprudencijos kūrinys¹⁰.

Apie komercines paslaptis, kaip apie intelektinės nuosavybės teisės objektą, pradėta kalbėti dar vėliau¹¹. Be to, ir šiandien nėra vieningai sutariama dėl komercinių paslapčių teisinės apsaugos vietos teisės sistemoje bei jos priskyrimo intelektinės nuosavybės teisės

⁶ KELLI, Aleksei, *et al.* Trade Secrets in the Intellectual Property Strategies of Entrepreneurs: The Estonian Experience. *Review of Central and East European Law*, 2010, Volume 35, Issue 4, p. 315, 337. POOLEY, James. Trade Secrets: the other IP right. Iš *WIPO Magazine* [interaktyvus], 2013, No. 3, p. 2-4 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/wipo_magazine/en/pdf/2013/wipo_pub_121_2013_03.pdf>, p. 2.

⁷ BUX, Udo; Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament. *Trade secrets: in-depth analysis requested by the JURI Committee* [interaktyvus]. Brussels, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT\(2014\)493055_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT(2014)493055_EN.pdf)>, p. 4.

⁸ POOLEY, James. Trade Secrets: the other IP right. Iš *WIPO Magazine* [interaktyvus], 2013, No. 3, p. 2-4 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/wipo_magazine/en/pdf/2013/wipo_pub_121_2013_03.pdf>, p. 2.

⁹ LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 315.

¹⁰ *Ibid.*, p. 315. SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al.* *TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 728.

¹¹ CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights. A commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 366-367.

sričiai¹². Ir nors kai kuriuose šaltiniuose nurodoma, jog komercinės paslaptys kaip tokios pradėtos saugoti jau senovės Romoje ar netgi dar anksčiau¹³, teisės literatūroje įprastai pabrėžiama, kad komercinių paslapčių teisinė apsauga negali būti prilyginama tradicinių intelektualinės nuosavybės teisių – teisių į patentus, prekių ženklus, autorių teisių – suteikiamai apsaugai¹⁴.

Nepaisant šių pastebėjimų, šiandien iš esmės vieningai sutariama dėl poreikio saugoti komercines paslaptis teisinėmis priemonėmis ir jų vertingumo, ypač žinių ekonomikoje (angl. *knowledge economy*)¹⁵. Kitais žodžiais tariant, pripažįstama, jog jų teisinė apsauga yra naudinga ir reikalinga tiek verslo subjektams, tiek ir visuomenei.

Iš tiesų, komercinių paslapčių teisinės apsaugos poreikis ir teikiama nauda verslui bei visuomenei pastaraisiais metais ne kartą buvo nagrinėti tiek teisininkų, tiek ekonomistų¹⁶. Toliau darbe išskiriami ir trumpai apžvelgiami pagrindiniai argumentai, kuriais remiantis pateisinama komercinių paslapčių teisinė apsauga ir aptariamos paskatos, kurios lemia verslo subjektų pasirinkimą turimą vertingą informaciją ir patirtį saugoti kaip komercines paslaptis.

1.1. Inovacijų skatinimas

Ne viename moksliniame tyrime daroma išvada, kad teisinė komercinių paslapčių apsauga užtikrina verslo subjektų investicijų į inovacijas grąžą ir tokiu būdu skatina

¹² VARADARAJAN, Deepa. Trade Secret Fair Use. *Fordham Law Review*, 2014, Volume 83, p. 1414-1415.

¹³ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 728. LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 315.

¹⁴ BUX, Udo; Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament. *Trade secrets: in-depth analysis requested by the JURI Committee* [interaktyvus]. Brussels, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT\(2014\)493055_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT(2014)493055_EN.pdf)>, p. 4. FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 941.

¹⁵ Pavyzdžiui, FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 941, 961. SOUSA E SILVA, Nuno. A practical guide to a fast-changing and increasingly popular subject. Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2016, Volume 11, No. 4, p. 310-311 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>, p. 310.

¹⁶ Pavyzdžiui, HALL, Bronwyn, *et al.* The Choice between Formal and Informal Intellectual Property: A Review. *Journal of Economic Literature*, 2014, Volume 52, No. 2, p. 375-423. Taip pat CRASS, Dirk, *et al. Protecting Innovation Through Patents and Trade Secrets: Determinants and Performance Impacts for Firms with a Single Innovation* [interaktyvus]. Germany: ZEW – Centre for European Economic Research, Discussion Paper No. 16-061, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2844731>.

tolesnes investicijas¹⁷. Šiuo aspektu komercinių paslapčių apsaugos teisė iš esmės atlieka panašias funkcijas kaip ir intelektinės nuosavybės teisės¹⁸. Tiek derinama su patentų, pramoninio dizaino ar autorių teise, tiek savarankiškai, ji užtikrina inovacijų plėtrą ir sklaidą¹⁹. Kaip bus parodyta toliau, komercinių paslapčių teisinė apsauga papildo, sustiprina intelektinės nuosavybės teisių teikiamą apsaugą²⁰ ar suteikia joms alternatyvą.

Pirma, komercinių paslapčių apsaugos objektas yra labai platus²¹ – iš esmės nėra jokių formalių apribojimų dėl to, kokia informacija gali būti pripažįstama komercine paslaptimi, jei tik ji turi komercinę vertę²². Komercinių paslapčių apsaugos teisė saugo pačią įvairiausią tiek techninio pobūdžio, tiek verslo informaciją²³. Todėl komercinių paslapčių teisinė apsauga gali būti pasitelkiama ir tais atvejais, kai asmuo neturi galimybių pasinaudoti intelektinės nuosavybės teisių teikiama apsauga. Pavyzdžiui, siekiant įgyti patentą, turimas techninio pobūdžio išradimas turi atitikti pakankamai griežtus naujumo, išradimo lygmens ir pramoninio pritaikomumo reikalavimus²⁴. Tačiau kaip komercinė paslaptis gali būti saugoma ir informacija, kuri neatitinka tiek minėtų patentabilumo kriterijų, tiek ir netenkina kitiems tradiciniams intelektinės nuosavybės objektams keliamų reikalavimų²⁵. Galima teigti, kad būdama itin lanksti, komercinių

¹⁷ SCHULTZ, Mark F.; LIPPOLDT, Douglas C. *Approaches to Protection of Undisclosed Information (Trade Secrets) – Background Paper* [interaktyvus]. OECD Trade Policy Paper No. 162 of 22 January 2014, TAD/TC/WP(2013)21/FINAL [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En)>, p. 11. ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 9.

¹⁸ Pavyzdžiui, žr. LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 329-330.

¹⁹ Pavyzdžiui, APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 5. LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 313.

²⁰ ARCIDIACONO, Davide. The Trade Secrets Directive in the International Legal Framework. Iš *European Papers* [interaktyvus], 2016, Volume 1, No. 3 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2016_I_038_Davide_Arcidiacono.pdf>, p. 1074.

²¹ SOUSA E SILVA, Nuno. What Exactly is a Trade Secret Under the Proposed Directive? Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2014, Volume 9, Issue 11, p. 923-932 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>, p. 3.

²² TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 30.

²³ DESSEMONTET, François. *Protection of Trade Secrets and Confidential Information* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.unil.ch/files/live/sites/cedidac/files/Articles/Protection%20Trade%20Secrets.pdf>>, p. 9-10.

²⁴ SCHULTZ, Mark F.; LIPPOLDT, Douglas C. *Approaches to Protection of Undisclosed Information (Trade Secrets) – Background Paper* [interaktyvus]. OECD Trade Policy Paper No. 162 of 22 January 2014, TAD/TC/WP(2013)21/FINAL [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En)>, p. 12.

²⁵ FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 941.

paslapčių teisinė apsauga „užpildo įprastų intelektinės nuosavybės teisių paliktas spragas“²⁶ arba „pasiekia tas kertes, kurių nepasiekia patentų teisė“²⁷ ir kitos tradicinės intelektinės nuosavybės teisės.

Antra, komercinės paslaptys dažnai turi itin didelę reikšmę pradinėse inovacijų diegimo arba kitų intelektinės nuosavybės objektų kūrimo stadijose²⁸. Pavyzdžiui, verslo subjektas neabejotinai yra suinteresuotas išsaugoti savo mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros rezultatų slaptumą, kol tam tikras techninis išradimas bus užbaigtas ir galės būti pateikiama patento paraiška²⁹.

Trečia, tam tikrais atvejais komercinių paslapčių teisinė apsauga tiesiog papildo tą, kurią suteikia intelektinės nuosavybės teisės. Literatūroje nurodoma, jog pakankamai dažnai verslo subjektai pagrindinę technologiją apsaugo patentu, tačiau tam tikrą susijusią praktinę patirtį (angl. *know-how*) ar kitą naudingą informaciją toliau saugo kaip komercines paslaptis³⁰. Kitaip tariant, verslo subjektai sumaniai derina komercinių paslapčių teisinę apsaugą ir patentų teisės suteikiamą apsaugą (t. y. siekia jų simbiozės)³¹ ir tokiu būdu užsitikrina maksimalią savo investicijų į inovacijas grąžą.

Ketvirta, neretai ta pati informacija gali būti saugoma tiek remiantis komercinių paslapčių apsaugos teise, tiek tradicinėmis intelektinės nuosavybės teisėmis. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai išradimas atitinka aukščiau jau minėtus patentabilumo kriterijus, verslo subjektas susiduria su dilema, kurią iš galimų apsaugos sistemų pasirinkti – pateikus patento paraišką ir įgijus patentą, išradimas atskleidžiamas ir kaip komercinė paslaptis nebegalės būti saugomas.

Doktrinoje dažnai pabrėžiama, jog komercinių paslapčių teisinė apsauga yra žymiai silpnesnė nei patentų, nes komercinės paslapties turėtojui nesuteikiamos išimtinės teisės. Patento savininkas, priešingai, tam tikrą laiko tarpą turi išimtinės teises į patentuotą

²⁶ FRIEDMAN, David D.; LANDES, William M.; POSNER, Richard A. Some Economics of Trade Secret Law. *The Journal of Economic Perspectives*, 1991, Volume 5, No. 1, p. 64.

²⁷ LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 331.

²⁸ Pavyzdžiui, BAINBRIDGE, David. *Intellectual Property*. Harlow: Pearson Longman, 2002 (fifth edition), p. 18-19.

²⁹ ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 3.

³⁰ CRASS, Dirk, et al. *Protecting Innovation Through Patents and Trade Secrets: Determinants and Performance Impacts for Firms with a Single Innovation* [interaktyvus]. Germany: ZEW – Centre for European Economic Research, Discussion Paper No. 16-061, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2844731>, p. 2, 7, 8, 26. SOUSA E SILVA, Nuno. What Exactly is a Trade Secret Under the Proposed Directive? Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2014, Volume 9, Issue 11, p. 923-932 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>, p. 2-3.

³¹ HALL, Bronwyn, et al. The Choice between Formal and Informal Intellectual Property: A Review. *Journal of Economic Literature*, 2014, Volume 52, No. 2, p. 387. KELLI, Aleksei, et al. Trade Secrets in the Intellectual Property Strategies of Entrepreneurs: The Estonian Experience. *Review of Central and East European Law*, 2010, Volume 35, Issue 4, p. 322, 337.

išradimą³². Atsižvelgiant į tai, atrodytų, kad kiekvienas racionalus asmuo turimą patentabilų išradimą saugotų tik remdamasis patentų teise³³. Vis dėlto, seniai pastebėta, jog tokia logika nėra teisinga³⁴ ir neatskleidžia klausimo sudėtingumo.

Teisinėje ir ekonomikos literatūroje išskiriama daug ir įvairių tiek patentų, tiek komercinių paslapčių trūkumų ir privalumų. Visus juos verslo subjektas turi įvertinti prieš priimdamas sprendimą, kurią iš galimų alternatyvių apsaugos sistemų pasirinkti. Komercinių paslapčių ir patentų teisės teikiamos apsaugos įgijimo ir apimties palyginimas padeda geriau suvokti komercinių paslapčių teisinės apsaugos pobūdį bei pagrindinius požymius. Todėl žemiau pateikiami dažniausiai išskiriami jos privalumai bei trūkumai, lyginant su patentų teisės suteikiama apsauga.

Pagrindiniai komercinių paslapčių teisinės apsaugos **privalumai** yra šie:

1. Siekiant įgyti apsaugą, informacijos nereikia niekam atskleisti (priešingai nei patentų atveju, kai apsauga įgyjama tik viešai paskelbus išradimą).

2. Komercinių paslapčių nereikia kur nors registruoti ar atlikti kokius nors kitus formalius veiksmus – apsauga įgyjama paprasčiau ir greičiau.

3. Išvengiama registracijos ar metinių mokesčių, būdingų patentams.

4. Komercinių paslapčių teisinė apsauga yra neterminuota. Tuo atveju, jei vertingos informacijos slaptumą pavyksta išsaugoti, ji iš esmės gali būti saugoma amžinai. Patentų teisės suteikiama apsauga, priešingai, visada yra tik terminuota (paprastai išimtinės teisės į išradimą suteikiamos ne ilgesniam kaip 20 metų laikotarpiui).

Kaip pagrindinius komercinių paslapčių teisinės apsaugos **trūkumus**, galima nurodyti tai, kad:

1. Kaip minėta, komercinės paslapties turėtoju išimtinės teisės nesuteikiamos, todėl visada egzistuoja grėsmė, jog: 1) kitas subjektas komercinę paslaptį sudarančią informaciją atras ar sukurs savarankiškai; 2) kaip komercinė paslaptis saugoma informacija bus atskleista kitam subjektui teisėtai pasinaudojus apgražos inžinerija (angl. *reverse engineering*); 3) komercinę paslaptį sudaranti informacija bus atskleista netyčia.

2. Komercinės paslapties turėtojo teisės yra ginamos tik tol, kol informacija išlieka slapta. Vos tik atitinkama informacija taps lengvai prieinama (angl. *easily accessible*), ji nebegalės būti saugoma kaip komercinė paslaptis.

³² Pavyzdžiui, Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes)*: Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 89.

³³ FRIEDMAN, David D.; LANDES, William M.; POSNER, Richard A. Some Economics of Trade Secret Law. *The Journal of Economic Perspectives*, 1991, Volume 5, No. 1, p. 62-63.

³⁴ *Ibid.*, p. 63. Taip pat žr. HALL, Bronwyn, *et al.* The Choice between Formal and Informal Intellectual Property: A Review. *Journal of Economic Literature*, 2014, Volume 52, No. 2, p. 375-376.

3. Tam tikrais atvejais komercinės paslapties slaptumui išsaugoti reikalingos techninės, sutartinės ar kitos priemonės gali pareikalauti pakankamai didelių investicijų.

Visus šiuos aspektus įvertina verslo subjektas, turintis savo žinioje patentabilų išradimą. Prieš priimdamas galutinį sprendimą, kokią apsaugą pasirinkti, toks subjektas atsižvelgia ir į tokias aplinkybes, kaip investicijų į išradimą dydis, jo vertė rinkoje, sudėtingumas, tikėtina trukmė, per kurią konkurentams galimai pavyks jį sukurti (atrasti) savarankiškai ar pasinaudojant apgražos inžinerija bei kitas. Jeigu išradimo vertė rinkoje nėra didelė, egzistuoja maža tikimybė, jog konkurentai siektų ir (ar) jiems pavyktų greitai bei sėkmingai pasinaudoti apgražos inžinerija, ūkio subjektas gali nuspręsti, kad neverta siekti pakankamai brangios patentų teisės teikiamos apsaugos. Kitu atveju verslo subjektas gali manyti, jog jo išradimas yra toks sudėtingas, kad jis, net ir neturėdamas išimtinių teisių į jį, išliks vieninteliu jo turėtoju ilgesnį nei 20 metų laikotarpį. Pavyzdžiui, jau daugybę metų konkurentams nepavyksta sužinoti (net ir pasitelkiant apgražos inžineriją) tikslios „Coca-Cola“ gėrimo formulės³⁵, Šartrezo (pranc. *Chartreuse*) likerio sudėties ir gamybos paslapčių³⁶. Kaip matyti iš Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo nagrinėtos *Microsoft* bylos³⁷, konkurentams gali nepavykti išsiaiškinti programinės įrangos suderinamumo informacijos, o Europos Komisija savo sprendime šioje byloje netgi konstatavo, jog buvo įrodyta, kad tai padaryti yra praktiškai neįmanoma³⁸.

Visa tai suponuoja išvadą, kad komercinės paslaptys ne tik papildo ar sustiprina intelektinės nuosavybės teisių suteikiamą apsaugą, bet taip pat yra ir reikšminga alternatyva joms. Atitinkamai, kaip ir tradicinės intelektinės nuosavybės teisės, komercinių paslapčių teisinė apsauga „skatina inovacijas, sudarydama galimybes

³⁵ Pavyzdžiui, BUX, Udo; Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament. Trade secrets: in-depth analysis requested by the JURI Committee [interaktyvus]. Brussels, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT\(2014\)493055_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT(2014)493055_EN.pdf)>, p. 4. BRONCKERS, Marco; MCNELIS Natalie. Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights. Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, Volume 34, Issue 10, p. 673-688 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101>, p. 673.

³⁶ CRONIN, Charles. Lost and Found: Intellectual Property of the Fragrance Industry; From Trade Secret to Trade Dress. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 2015, Volume 5, Number 1, p. 259-260.

³⁷ Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas. 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Microsoft prieš Europos Komisiją* T-201/04, EU:T:2007:289.

³⁸ Europos Komisija. 2004 m. kovo 24 d. sprendimas *Microsoft COMP/C-3/37.792* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37792/37792_4177_1.pdf>, 455 paragrafas.

išradėjams gauti tinkamą atlygį už novatorišką veiklą, paprastai tam tikros finansinės naudos forma“³⁹.

1.2. Idėjų sklaidos užtikrinimas

Kaip yra pabrėžęs profesorius M. A. Lemley, „paradoksalu, bet komercinių paslapčių teisė skatina ne informacijos slaptumą, o jos sklaidą“⁴⁰. Iš tiesų, iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad komercinių paslapčių teisinė apsauga, suteikiama būtent informacijai, kurios slaptumui išsaugoti jos turėtojas imasi tam tikrų priemonių, yra nesuderinama su vienu iš pagrindinių intelektinės nuosavybės teisės tikslų – idėjų sklaida⁴¹.

Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog, nesant pakankamos teisinės komercinių paslapčių apsaugos, jų turėtojai, bijodami prarasti vertingą informaciją ir jos suteikiamą konkurencinį pranašumą, greičiausiai pradėtų pernelyg intensyviai saugoti savo komercines paslaptis. Kaip yra pažymėjęs profesorius D. D. Friedman, „darbdaviai galimai pradėtų itin neefektyviai organizuoti savo verslą – dalintų užduotis darbuotojams taip, kad kiekvienas iš jų žinotų kaip galima mažiau ar apskritai stengtųsi dažniau samdyti šeimos narius, nors šie dirbtų ne taip efektyviai“⁴², ar tiesiog pernelyg daug dėmesio skirtų techninėms apsaugos priemonėms⁴³. Be to, ūkio subjektai stengtųsi neatskleisti komercinių paslapčių verslo partneriams, rečiau bendradarbiautų mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros srityje.

Ir priešingai, esant adekvačiai teisei komercinių paslapčių apsaugai, subjektai nebijotų atskleisti vertingą informaciją savo darbuotojams, verslo partneriams bei dažniau bendradarbiautų mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros srityje, darbdaviai rečiau siektų riboti darbuotojų mobilumą ir panašiai. Taigi, pakankama komercinių paslapčių teisinė apsauga iš tikrųjų lemia platesnę ir spartesnę naujovių sklaidą, nes iš esmės prasiplečia

³⁹ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission*, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 86.

⁴⁰ LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 313, 333.

⁴¹ KUR, Annette; DREIER, Thomas. *European Intellectual Property Law: Text, cases and materials*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, p. 5-6.

⁴² FRIEDMAN, David D.; LANDES, William M.; POSNER, Richard A. Some Economics of Trade Secret Law. *The Journal of Economic Perspectives*, 1991, Volume 5, No. 1, p. 61-72. Taip pat žr. HALL, Bronwyn, et al. The Choice between Formal and Informal Intellectual Property: A Review. *Journal of Economic Literature*, 2014, Volume 52, No. 2, p. 389.

⁴³ Šiuo klausimu žr. FROMER, Jeanne C. Trade Secrecy in Willy Wonka's Chocolate Factory. Iš DREYFUSS, Rochelle C.; STRANDBURG, Katherine J. *The Law and Theory of Trade Secrecy. A Handbook of Contemporary Research*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011, p. 3-17.

asmenu, kuriems komercinės paslapties turėtojas yra linkęs ir mano esant saugu atskleisti konkurencinį pranašumą suteikiančią informaciją, ratas⁴⁴.

1.3. Efektyvesnis išteklių paskirstymas

Trečiasis argumentas, kodėl reikėtų saugoti komercinės paslapties turėtojo teises, yra glaudžiai susijęs su aukščiau aptartuoju. Kai teisė suteikia nepakankamą komercinių paslapčių apsaugą, subjektai galimai pernelyg didelę išteklių dalį skirtų visapusiškai komercinių paslapčių apsaugai⁴⁵ – tai lemtų nepagrįstai išaugusios išlaidos fizinėms apsaugos priemonėms⁴⁶, sandorių sudarymo kaštai⁴⁷ ir kita⁴⁸. Veiksminga teisinė komercinių paslapčių apsauga tampa substitutu šioms priemonėms ir leidžia žymiai efektyviau paskirstyti išteklius⁴⁹.

Taigi, nepaisant minėtų aktyvių diskusijų dėl komercinių paslapčių teisinės apsaugos vietos teisės sistemoje ir jos pateisinamos apimties, egzistuoja svarios priežastys suteikti pakankamą ir adekvačią apsaugą neatskleistai, komercinę vertę turinčiai informacijai. Atsižvelgiant į tai, žemiau aptariama ir įvertinama dabartinė komercinių paslapčių teisinės apsaugos sistema Europos Sąjungoje, jos trūkumai ir Europos Sąjungos institucijų pasiūlyti jų sprendimo būdai.

⁴⁴ SCHULTZ, Mark F.; LIPPOLDT, Douglas C. *Approaches to Protection of Undisclosed Information (Trade Secrets) – Background Paper* [interaktyvus]. OECD Trade Policy Paper No. 162 of 22 January 2014, TAD/TC/WP(2013)21/FINAL [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En)>, p. 11. Taip pat ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 11.

⁴⁵ *Ibid.*, p. 11-12.

⁴⁶ Kaip pavyzdį būtų galima nurodyti žymios Jungtinių Amerikos Valstijų teismo nagrinėtos *DuPont deNemours* bylos (United States Court of Appeals for the 5th Cir., 1970, *E.I. DuPont deNemours & Company v. Christopher et al*, 431 F.2d 1012) situaciją. Ieškovui atliekant gamyklos rekonstrukciją ir laikinai išardžius stogą, konkurentas pasamdė pilotą, kad šis nufotografuotų ją iš viršaus. Tokiu būdu konkurentui (atsakovui) tapo žinoma neatskleista informacija, kaip ieškovas organizuoja gamybą. Nesant veiksmingos teisinės komercinių paslapčių apsaugos, verslo subjektas būtų priverstas patirti dideles išlaidas, siekdamas išvengti tokių situacijų.

⁴⁷ LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 335.

⁴⁸ Šiuo klausimu taip pat žr. FROMER, Jeanne C. Trade Secrecy in Willy Wonka's Chocolate Factory. Iš DREYFUSS, Rochelle C.; STRANDBURG, Katherine J. *The Law and Theory of Trade Secrecy. A Handbook of Contemporary Research*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011, p. 3-17.

⁴⁹ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D* [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 87.

2. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje sistema

Nuo Europos Sąjungos įsteigimo iki pat 2016 m., kai buvo priimta Komercinių paslapčių direktyva, komercinės paslaptys Europos Sąjungoje buvo saugomos tik nacionaliniu lygiu⁵⁰ – kiekviena valstybė narė buvo numačiusi tam tikras teises priemones⁵¹, kuriomis remdamasi suteikė platesnę ar siauresnę apsaugą komercinių paslapčių turėtojams. Europos Sąjungos institucijos šioje srityje jokių teisės aktų nebuvo priėmusios.

Vis dėlto, nors komercinių paslapčių apsauga iki jau minėtos Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo Europos Sąjungos teisės aktais nebuvo reglamentuojama, tam tikrus įsipareigojimus tiek Europos Sąjunga, tiek valstybės narės turėjo. Dar 1994 m. balandžio 15 d. buvo sudaryta TRIPS sutartis, kurioje, *inter alia*, įtvirtintos nuostatos dėl komercinių paslapčių apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo arba atskleidimo. Pažymėtina, jog ši tarptautinė sutartis buvo patvirtinta Tarybos sprendimu 94/800/EB⁵² ir yra privaloma visoms valstybėms narėms, taip pat ir pačiai Europos Sąjungai. Atsižvelgiant į tai, pirmiausia aptartinas komercinių paslapčių teisinės apsaugos modelis, numatytas šioje sutartyje.

2.1. Komercinių paslapčių apsauga tarptautinėse sutartyse

TRIPS sutartis yra pirmoji daugiašalė tarptautinė sutartis, kurioje (po ilgų ir įtemptų diskusijų⁵³) buvo numatyta apsauga komercinėms paslaptims⁵⁴. Minimos sutarties 39 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog „užtikrinant efektyvią apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, kaip numatyta Paryžiaus konvencijos (1967) 10*bis* straipsnyje, valstybės narės saugo neatskleistą informaciją sutinkamai su šio straipsnio 2 dalimi“⁵⁵. Atitinkamai šio straipsnio 2 dalyje buvo išdėstytos šios suteikimo sąlygos.

Reikėtų paminėti, kad nei aptariamose nuostatose, nei likusiame sutarties tekste sąvoka „komercinės paslaptys“ išties nėra minima. TRIPS sutartyje vietoj jos vartojamas

⁵⁰ TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 27.

⁵¹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 728.

⁵² 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu. *OL*, 1994 L 336, p. 1.

⁵³ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 728.

⁵⁴ SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*: Munich Series on European and International Competition Law, Volume 28. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 20.

⁵⁵ TRIPS sutarties 39 straipsnio 1 dalis.

neutralus terminas „neatskleista informacija“ buvo pasirinktas sąmoningai, siekiant išvengti sąsajų su kurios nors konkrečios valstybės teise⁵⁶. Todėl, nepaisant to, jog komercinės paslaptys TRIPS sutartyje eksplicitiškai neminimos, jos antros dalies 7 skyriuje įtvirtintos specialios nuostatos, skirtos neatskleistos informacijos apsaugai, laikytinos pirmuoju tarptautiniu komercinių paslapčių apsaugos režimu ir viena svarbiausių TRIPS sutarties naujovių⁵⁷. Atsižvelgiant į tai kad, kaip bus parodyta toliau, 2016 m. Europos Sąjungoje priimta Komercinių paslapčių direktyva akivaizdžiai seka TRIPS sutartyje įtvirtintu komercinių paslapčių apsaugos modeliu, o joje pateiktas komercinės paslapties apibrėžimas beveik pažodžiui atkartoja TRIPS sutarties 39 straipsnio 2 dalį, aptartini pagrindiniai šio režimo bruožai.

TRIPS sutarties 1 straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog „terminas „intelektinė nuosavybė“ taikomas visoms intelektinės nuosavybės kategorijoms, esančioms II dalies 1–7 skyrių objektu“⁵⁸. Minėta, kad komercinių paslapčių apsaugai skirtos nuostatos (39 straipsnis) yra išdėstytos sutarties 7 skyriuje. Taigi, pagal TRIPS sutartį neatskleista informacija (komercinės paslaptys) laikoma viena iš intelektinės nuosavybės kategorijų⁵⁹. Vis dėlto, TRIPS sutarties 39 straipsnio 1 dalyje pateikiama tiesioginė nuoroda į Paryžiaus konvencijos⁶⁰ 10bis straipsnį (reglamentuojantį apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos) suponuoja, jog pagal TRIPS sutartį komercinės paslaptys saugotinos būtent apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos kontekste⁶¹. Kitaip tariant, TRIPS sutarties 39 straipsnis iš esmės laikytinas detalizuojančiu, kokie veiksmai pripažintini nesąžininga konkurencija⁶². Taigi, nors komercinės paslaptys TRIPS sutartyje priskiriamos intelektinės (pramoninės) nuosavybės sričiai, savarankiškų, išimtinių intelektinės nuosavybės teisių pagal nagrinėjamą sutartį suteikti jų turėtojams nesiekama ir to iš Pasaulio prekybos organizacijos narių nereikalaujama⁶³.

⁵⁶ SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond: Munich Series on European and International Competition Law, Volume 28*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 20-21. CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 366.

⁵⁷ *Ibid.*, p. 366.

⁵⁸ 1994 m. balandžio 15 d. Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 46-1620.

⁵⁹ CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 366.

⁶⁰ 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 75-1796.

⁶¹ CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 368.

⁶² SURBLYTĖ, Gintarė. *Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering*. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 729.

⁶³ APLIN, Tanya. *Right to property and trade secrets*. Iš GEIGER, Christopher. *Research Handbook on Human Rights and Intellectual Property*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2015), p. 9.

Aptariant TRIPS sutartyje įtvirtintą komercinių paslapčių teisinės apsaugos modelį, taip pat reikėtų pažymėti, jog ši tarptautinė sutartis nustato tik minimalius komercinių paslapčių apsaugos standartus⁶⁴. Tai leidžia kiekvienai prie sutarties prisijungusiai valstybei (įskaitant Europos Sąjungos valstybes nares) pačiai pasirinkti, kokiomis konkrečiomis teisinėmis priemonėmis ji saugos komercines paslaptis ir kokio lygio apsaugą joms suteiks. Dėl šios priežasties, nors iš esmės visos Europos Sąjungos valstybės narės suteikia platesnę ar siauresnę teisinę apsaugą komercinėms paslaptims⁶⁵, kiekviena iš jų turi itin savitą komercinių paslapčių teisinės apsaugos sistemą. Taigi, iki 2016 m. Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo, komercinių paslapčių teisinė apsauga Europos Sąjungoje nebuvo harmonizuota⁶⁶, o valstybėse narėse pastebima pasitelkiamų teisinių apsaugos priemonių ir apskritai požiūrių į komercines paslaptis įvairovė. Šie nacionalinių komercinių paslapčių apsaugos sistemų skirtumai išsamiau nagrinėjami žemiau.

2.2. Komercinių paslapčių teisinė apsauga valstybėse narėse

Europos Sąjungos valstybės narės gina neatskleistą komercinę vertę turinčią informaciją pasitelkdamos skirtingas teisės šakas ir institutus – deliktų teisę, intelektinės nuosavybės teisę, apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos nuostatas, baudžiamąją teisę, sutarčių teisę, darbo teisę ir kita. Vienos valstybės narės turi specialias komercinių paslapčių apsaugai skirtas taisykles, kitos remiasi išimtinai tik bendrosiomis teisės normomis⁶⁷, pavyzdžiui, numatytomis deliktų teisėje. Bendrosios teisės tradicijos (angl. *common law*) šalys (Didžioji Britanija, Airija) apskritai neturi jokių statutinių teisės normų, skirtų komercinių paslapčių apsaugai. Nepaisant to, negalima teigti, jog šiose valstybėse narėse slapta komercinę vertę turinti informacija nėra ginama – tai pakankamai efektyviai

CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 370.

⁶⁴ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, 730, 732.

⁶⁵ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D* [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 35.

⁶⁶ BENTLY, Lionel A. F., *et al.* The Legal Consequences of Brexit Through the Lens of IP Law. Iš *Judicature* [interaktyvus], 2017, Volume 101, Nr. 2 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2917219>, p. 5.

⁶⁷ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D* [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 36.

daroma⁶⁸ remiantis teismų praktikoje išplėtotu konfidencialios informacijos apsaugai skirtu bendrosios teisės institutu (angl. *law of confidence*)⁶⁹.

Atskirą, vien komercinių paslapčių apsaugai skirtą teisės aktą turi vienintelė Švedija⁷⁰. Kitų valstybių narių nacionalinėse teisinėse sistemose komercinių paslapčių apsauga reglamentuojančios teisės normos yra „išsibarsčiusios“ įvairiuose, aukščiau minėtoms teisės šakoms reguliuoti skirtuose teisės aktuose⁷¹. Tokia situacija yra ir Lietuvoje – komercinių paslapčių apsaugai skirtų teisės normų galima rasti Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse⁷² (1.116 straipsnyje, kuriame, *inter alia*, įtvirtinta komercinės (gamybinės) paslapties sąvoka ir pagrindiniai jos turėtojo teisių gynimo būdai, taip pat 2.156, 6.164, 6.669, 6.702 straipsniuose), Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme⁷³ (toliau – Konkurencijos įstatymas) (15 straipsnyje, kuris draudžia nesąžiningos konkurencijos veiksmus), Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse⁷⁴ (210 straipsnyje, numatančiame baudžiamąją atsakomybę už komercinį šnipinėjimą ir 211 straipsnyje – už komercinės paslapties atskleidimą), Lietuvos Respublikos darbo kodekse⁷⁵ ir kai kuriuose sektoriniuose teisės aktuose, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatyme⁷⁶.

Aptartas fragmentiškos, epizodiškos teisinės komercinių paslapčių apsaugos modelis Lietuvoje pakankamai vaizdžiai atspindi situaciją daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių. Lietuvoje komercinės paslaptys dažniausiai ginamos remiantis specialiomis

⁶⁸ *Ibid.*, p. 3.

⁶⁹ TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 28. COOK, Trevor. The Proposal for a Directive on the Protection of Trade Secrets in EU Legislation. Iš *Journal of Intellectual Property Rights* [interaktyvus], 2014, Volume 19, p. 54-58 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/26513/4/JIPR%2019\(1\)%2054-58.pdf](http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/26513/4/JIPR%2019(1)%2054-58.pdf)>, p. 54.

⁷⁰ Švedijos 1990 m. gegužės 31 d. komercinių paslapčių apsaugos aktas 1990:409 (angl. *Act on the Protection of Trade Secrets* (1990:409)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=129537>. Baker and McKenzie. *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market: Final Study prepared for the European Commission, MARKT/2011/128/D* [interaktyvus]. Milan: 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf>, p. 4.

⁷¹ *Ibid.*, p. 4.

⁷² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

⁷³ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999, nr. 30-856.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 64-2569. Komercinės paslapties atskleidimą konkuruojančiai įmonei Lietuvos teismai pripažįsta šurkščiu drausmės pažeidimu (pavyzdžiui, žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje *G. V. v. UAB „Jurby Water Tech“*, Nr. 3K-3-350/2012, kat.: 11.9.10.8).

⁷⁶ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2004, nr. 69-2382.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normomis⁷⁷ ir apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos nuostatomis⁷⁸. Kitose šalyse esminę reikšmę turi kitų teisės šakų normos. Pavyzdžiui, Vokietijoje daugiausia remiamasi apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos bei baudžiamąja teise, Nyderlanduose – bendrosiomis deliktų teisės normomis, o Maltoje komercinės paslaptys ginamos tik sutartinėmis priemonėmis. Dėl šių priežasčių komercinių paslapčių teisinės apsaugos apimtis, bylos nagrinėjimo metu įrodinėtinos aplinkybės ir įrodinėjimo naštos paskirstymas, galimi teisių gynimo būdai ir kita reikšmingai skiriasi Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Atsižvelgiant į visa tai, darytina išvada, kad komercinių paslapčių teisinės apsaugos sistema Europos Sąjungoje primena mozaiką⁷⁹ arba, kaip kažkada komercinių paslapčių apsaugos teisę yra apibūdinęs Jungtinių Amerikos Valstijų teisės profesorius M. A. Lemley – dėlionę (angl. *puzzle*)⁸⁰. Skiriasi tiek teisinės komercinių paslapčių apsaugos apimtis ir turinys paskirose valstybėse narėse, tiek konkrečių valstybių narių vidaus (nacionalinėje) teisėje iš esmės nėra vieningo ir nuoseklaus komercinių paslapčių apsaugos teisinio reguliavimo.

2.3. Europos Sąjungos institucijų siūlomas apsaugos modelis

Nuoseklesnio, vieningesnio bei aiškesnio komercinių paslapčių apsaugos teisinio reguliavimo poreikis tapo viena pagrindinių priežasčių, paskatitusių Europos Sąjungos institucijas imtis tam tikrų veiksmų šioje srityje⁸¹. Europos Komisija, išanalizavusi bei įvertinusi dviejų savo užsakytų studijų (2012 m. paskelbta Hogan Lovells International LLP studija⁸² ir 2013 m. paskelbta Baker & McKenzie studija⁸³), 2012 m. rengtos

⁷⁷ Pavyzdžiui: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Lintera“ v. BUAB „Prof-T“*, L. G., Nr. 3K-3-676/2013, kat.: 27.12.

⁷⁸ Pavyzdžiui: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Baldų rojus“ v. G. O.*, Nr. 3K-3-197/2007, kat.: 22.8; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Diteilas“ v. UAB „Chemika“, E. G.*, Nr. 3K-3-326/2012, kat.: 89; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“*, Nr. 3K-3-447/2014, kat.: 22.8.

⁷⁹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 731.

⁸⁰ LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 312.

⁸¹ Žr. Komercinių paslapčių direktyvos 6-10 konstatuojamąsias dalis.

⁸² Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D* [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>.

⁸³ Baker and McKenzie. *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market: Final Study prepared for the European Commission, MARKT/2011/128/D* [interaktyvus]. Milan: 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf>.

konferencijos⁸⁴ bei 2012-2013 m. vykdytų viešų konsultacijų rezultatus, 2013 m. lapkričio 28 d. pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo⁸⁵. Vėliau dėl Europos Komisijos pasiūlyto Komercinių paslapčių direktyvos teksto pastabas teikė Europos Sąjungos Taryba⁸⁶, dėl jo buvo diskutuojama Europos Parlamente⁸⁷, nuomonę išreiškė įvairios Europos Sąjungos institucijos ir jų padaliniai, suinteresuoti valstybių narių nacionaliniai subjektai, pavyzdžiui, Vokietijos intelektinės nuosavybės apsaugos organizacija⁸⁸, Makso Planko inovacijų ir konkurencijos institutas⁸⁹. Kaip jau minėta įžangoje, 2016 m. birželio 8 d., laikantis įprastos teisėkūros procedūros, buvo patvirtintas galutinis Komercinių paslapčių direktyvos tekstas.

Priėmus minimą direktyvą, komercinės paslaptys pirmą kartą pradėtos reguliuoti Europos Sąjungos teisės aktu. Iki tol tai buvo viena nedaugelio intelektinės nuosavybės teisės sričių, kuri visiškai nebuvo harmonizuota Sąjungos lygiu⁹⁰. Teisinėje literatūroje pažymima, jog nors komercinių paslapčių apsauga valstybėse narėse skyrėsi nuo pat Europos Sąjungos susikūrimo, suderinti itin skirtingus požiūrius ilgą laiką atrodė

⁸⁴ „*Trade Secrets: Supporting Innovation, Protecting Know-how*“, Brussels, 29 June 2012.

⁸⁵ 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, COM/2013/0813 final, 2013/0402 (COD).

⁸⁶ 2014 m. gegužės 19 d. Europos Sąjungos Tarybos pastabos dėl Europos Komisijos pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo 2013/0402 (COD).

⁸⁷ Projekto svarstymo Europos Parlamente dokumentai [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2013/0402\(COD\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2013/0402(COD))>.

⁸⁸ The German Association for the Protection of Intellectual Property (GRUR). *Opinion on the proposal for a Directive on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM (2013) 813 final* [interaktyvus]. Köln, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.grur.org/uploads/tx_gstatement/2014-03-19_GRUR_Stellungnahme_zum_Know-how-Schutz_EN.pdf>.

⁸⁹ KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>.

⁹⁰ COOK, Trevor. The Proposal for a Directive on the Protection of Trade Secrets in EU Legislation. Iš *Journal of Intellectual Property Rights* [interaktyvus], 2014, Volume 19, p. 54-58 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/26513/4/JIPR%2019\(1\)%2054-58.pdf](http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/26513/4/JIPR%2019(1)%2054-58.pdf)>, p. 54. The German Association for the Protection of Intellectual Property (GRUR). *Opinion on the proposal for a Directive on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM (2013) 813 final* [interaktyvus]. Köln, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.grur.org/uploads/tx_gstatement/2014-03-19_GRUR_Stellungnahme_zum_Know-how-Schutz_EN.pdf>, p. 1.

pernelyg sudėtinga bei nepakankamai svarbu⁹¹. Žemiau išskiriamos pagrindinės priežastys, lėmusios poreikį suvienodinti ir galbūt sustiprinti komercinių paslapčių teisinę apsaugą Europos Sąjungoje, bei tokiu harmonizavimu siekiami tikslai.

2.3.1. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos harmonizavimo paskatos ir tikslai

Ižangoje minėtas išaugęs susidomėjimas bei susirūpinimas komercinių paslapčių teisine apsauga Europos Sąjungoje atitinka tendencijas ir kitose pasaulio dalyse. 2016 m. balandį Jungtinių Amerikos Valstijų Kongresas priėmė Komercinių paslapčių gynimo aktą (angl. *Defend Trade Secrets Act*)⁹², kuriuo buvo papildytas Komercinio šnipinėjimo aktas (angl. *Economic Espionage Act*)⁹³ ir suteikta teisė asmenims reikšti privačius ieškinius dėl neteisėto komercinės paslapties pasisavinimo federaliniuose teismuose⁹⁴. Pastaraisiais metais komercinių paslapčių teisei apsaugai skiriama nemažai dėmesio ir Azijos šalyse, pavyzdžiui, Japonijoje, Taivane⁹⁵.

Naujausioje teisinėje literatūroje taip pat nuosekliai pabrėžiama išaugusi komercinių paslapčių reikšmė⁹⁶. Nurodoma, jog „po dešimtmečių visiško (ar santykinio) komercinių paslapčių ignoravimo komercinės paslaptys tapo itin populiaria bei aktualia“⁹⁷ diskusijų tema ir tarpe verslu (įskaitant tarptautinę prekybą) užsiimančių subjektų. Pastaruoju metu tiek tarptautinė bendruomenė, tiek paskiros valstybės, tiek teoretikai, tiek praktikai pradėjo skirti žymiai daugiau dėmesio komercinėms paslaptims dėl išaugusios jų reikšmės šiuolaikinei ekonomikai bei padidėjusios grėsmės komercinėms paslaptims, atsiradus galimybėms žymiai lengviau ir greičiau neteisėtai pasisavinti ir naudotis svetima, slapta, komercinę vertę turinčia informacija.

⁹¹ TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 27.

⁹² Jungtinių Amerikos Valstijų 2016 m. Komercinių paslapčių gynimo aktas S.1890, No: 114-153 (angl. *Defend Trade Secrets Act of 2016*, S.1890, No: 114-153) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text>>.

⁹³ Jungtinių Amerikos Valstijų 1996 m. Komercinio šnipinėjimo aktas (angl. *Economic Espionage Act of 1996*, 104–294) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.congress.gov/104/plaws/publ294/PLAW-104publ294.pdf>>.

⁹⁴ YEH, Brian T. *Protection of Trade Secrets: Overview of Current Law and Legislation* [interaktyvus]. Congressional Research Service, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://fas.org/sgp/crs/secret/R43714.pdf>>, p. 23.

⁹⁵ ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 16.

⁹⁶ Pavyzdžiui, TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 27, 37. SOUSA E SILVA, Nuno. A practical guide to a fast-changing and increasingly popular subject. Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2016, Volume 11, No. 4, p. 310-311 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>, p. 310.

⁹⁷ ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 15.

Pirma, komercinės paslaptys nebėra laikomos „mažiau reikšmingu patentų papildiniu“ ir pripažįstama jas turint savarankišką reikšmę ir vertę⁹⁸. Teigiama, kad jos ne tik papildo, sustiprina intelektinės nuosavybės teisių suteikiamą apsaugą, bet ir yra patraukli alternatyva kitiems intelektinės nuosavybės teisės objektams, visų pirma, patentams⁹⁹.

Antra, išreiškiamas susirūpinimas dėl išaugusios komercinio (industrinio) šnipinėjimo, kibernetinių atakų grėsmės¹⁰⁰ ir nepakankamos verslo subjektams suteikiamos apsaugos nuo šių grėsmių¹⁰¹. Pastarasis aspektas itin akcentuojamas Jungtinėse Amerikos Valstijose¹⁰².

Trečia, pažangios informacinės ir kitos technologijos leidžia pakankamai greitai, nesudėtingai ir nesusekamai neteisėtai pasisavinti didelį kiekį svetimos, komercinę vertę turinčios informacijos¹⁰³.

Kalbant apie komercinių paslapčių apsaugos derinimą (galbūt – ir stiprinimą) Europos Sąjungoje, taip pat buvo atsižvelgiama tiek į šias bendrąsias komercinių paslapčių teisinės apsaugos stiprinimo paskatas, tiek į aukščiau aptartą faktą, kad komercinių paslapčių teisinė apsauga reikšmingai skiriasi paskirose valstybėse narėse ir yra itin fragmentiška tiek vertinant vidaus rinką kaip visumą, tiek ir nacionalines teisines sistemas.

Kaip nurodoma pačioje Komercinių paslapčių direktyvoje, „novatoriškos įmonės vis dažniau susiduria su nesąžiningais tiek Sąjungai priklausančių, tiek jai nepriklausančių valstybių subjektų veiksmais, kuriais siekiama neteisėtai pasisavinti komercines paslaptis, kaip antai vagystėmis, neteisėtu kopijavimu, pramoniniu šnipinėjimu ar konfidencialumo reikalavimų pažeidimu. Pastarojo meto pokyčiai, kaip antai globalizacija, vis dažnesnis naudojimas užsakomosiomis paslaugomis, ilgesnės tiekimo grandinės bei aktyvesnis informacinių ir ryšių technologijų naudojimas, prisideda prie tų veiksmų rizikos

⁹⁸ TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 27.

⁹⁹ Baker and McKenzie. *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market: Final Study prepared for the European Commission, MARKT/2011/128/D* [interaktyvus]. Milan: 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf>, p. 15.

¹⁰⁰ BONE, Robert G. The (Still) Shaky Foundations of Trade Secret Law. Iš *Texas Law Review* [interaktyvus], 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2445024>, p. 2.

¹⁰¹ Pavyzdžiui, ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 15. TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 27.

¹⁰² YEH, Brian T. *Protection of Trade Secrets: Overview of Current Law and Legislation* [interaktyvus]. Congressional Research Service, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://fas.org/sgp/crs/secrecy/R43714.pdf>>, p. 13-15.

¹⁰³ *Ibid.*, p. 1. ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 15.

didinimo“¹⁰⁴, tačiau „komercinės paslaptys <...> galiojančia Sąjungos teisine sistema <...> yra mažiausiai apsaugotos nuo kitų šalių neteisėto jų gavimo, naudojimo arba atskleidimo“¹⁰⁵. Pabrėžiama ir tai, kad „nepaisant TRIPS sutarties, valstybių narių teisės aktuose yra didelių skirtumų, susijusių su komercinių paslapčių apsauga nuo kitų asmenų vykdomo jų neteisėto gavimo, naudojimo arba atskleidimo“¹⁰⁶. Įvertinus tiek pačios Komercinių paslapčių direktyvos nuostatas, tiek teisinėje literatūroje pateikiamas įžvalgas, apibendrintai galima teigti, jog komercinių paslapčių apsaugos harmonizavimu (t. y. Komercinių paslapčių direktyvos priėmimu) Europos Sąjungoje siekiama:

1. Skatinti inovacijas, mokslinių tyrimų ir technologijų plėtrą vidaus rinkoje bei tarpvalstybinį verslo subjektų bendradarbiavimą šioje srityje¹⁰⁷.

2. Stiprinti Europos Sąjungos verslo subjektų konkurencingumą suteikiant galimybes gauti teisingą atlygį už su inovacijomis susijusias pastangas¹⁰⁸.

3. Užtikrinti didesnę teisinę tikrumą komercinių paslapčių apsaugos srityje¹⁰⁹.

4. Suteikti pakankamai veiksmingą ir subalansuotą apsaugą komercinių paslapčių turėtojams, nepažeidžiant ir nepagrįstai neapribojant kitų asmenų teisių bei teisėtų interesų¹¹⁰.

Akcentuotina, kad pastarasis tikslas yra ypač svarbus. Net ir tie komentatoriai, kurie aktyviai pasisako už pakankamai stiprios komercinių paslapčių teisinės apsaugos poreikį, pabrėžia, jog komercinių paslapčių teisinė apsauga naudinga tik tuo atveju, jeigu ji nėra pernelyg intensyvi ir ekspansyvi. Pavyzdžiui, ji neturėtų nepagrįstai riboti žmogaus teisių ir laisvių¹¹¹, daryti neigiamą įtaką kitų intelektinės nuosavybės teisės objektų apsaugos veiksmingumui ir patrauklumui. Be to, tiek konstruojant, tiek vertinant slaptos, komercinės vertę turinčios informacijos apsaugai skirtą teisinį reguliavimą, svarbu turėti omenyje, kad šioje srityje susiduria daug itin skirtingų, tarpusavyje konkuruojančių interesų bei vertybių: inovacijų skatinimas, Europos Sąjungos ūkio subjektų konkurencingumo stiprinimas, veiksmingos bei sąžiningos konkurencijos apsauga, saviraiškos, sutarčių laisvės, darbuotojų mobilumo užtikrinimas ir kitos. Ar Europos Sąjungos pasiūlytas

¹⁰⁴ Komercinių paslapčių direktyvos 4 konstatuojamoji dalis.

¹⁰⁵ Komercinių paslapčių direktyvos 3 konstatuojamoji dalis.

¹⁰⁶ Komercinių paslapčių direktyvos 6 konstatuojamoji dalis.

¹⁰⁷ Komercinių paslapčių direktyvos 3 konstatuojamoji dalis.

¹⁰⁸ Komercinių paslapčių direktyvos 4 konstatuojamoji dalis.

¹⁰⁹ Komercinių paslapčių direktyvos 23 konstatuojamoji dalis. APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 4, 7.

¹¹⁰ Pavyzdžiui, FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 956.

¹¹¹ Pavyzdžiui, žr. Komercinių paslapčių direktyvos 13, 18, 19, 34, 35 konstatuojamąsias dalis.

komercinių paslapčių teisinės apsaugos modelis yra tinkamas šiems tikslams pasiekti, kokios pagrindinės problemos ir klausimai kyla aiškinant konkrečias Komercinių paslapčių direktyvos nuostatas, bus nagrinėjama toliau šiame darbe.

2.3.2. Pagrindiniai siūlomo komercinių paslapčių apsaugos modelio bruožai

Prieš pereinant prie konkrečių su komercinių paslapčių apsauga bei jos turiniu ir apimtimi susijusių klausimų, reikėtų trumpai apžvelgti pagrindines Komercinių paslapčių direktyvos ir joje įtvirtintos komercinių paslapčių apsaugos sistemos ypatybes.

Pirma, egzistuoja aiškus Komercinių paslapčių direktyvos ir TRIPS sutarties ryšys. Aptariama direktyva iš esmės perėmė TRIPS sutarties 39 straipsnyje įtvirtintą komercinių paslapčių apsaugos koncepciją. Kaip jau minėta, Komercinių paslapčių direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje, kurioje pateikta komercinės paslapties sąvoka, beveik pažodžiui pakartojamos TRIPS sutarties 39 straipsnyje numatytos neatskleistos informacijos apsaugos sąlygos. Be to, tiek direktyva, tiek TRIPS sutartis iš esmės suteikia komercinės paslapties turėtojui teisinę apsaugą tik nuo neteisėto komercinės paslapties įgijimo, naudojimo ir atskleidimo. Vis dėlto, 2016 m. (praėjus daugiau nei 20 metų nuo TRIPS sutarties sudarymo ir įsigaliojimo) priimtame Europos Sąjungos teisės akte tiesiogiai reguliuojama žymiai daugiau klausimų nei TRIPS sutartyje. Atsižvelgiant į tai, teisinėje literatūroje pažymima, kad Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtinta komercinių paslapčių apsaugos sistema galbūt galėtų būti vadinama „TRIPS-plius modeliu“¹¹².

Antra, Komercinių paslapčių direktyva numato ne visišką, bet tik dalinį komercinių paslapčių apsaugos teisės harmonizavimą¹¹³. Direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje eksplicitiškai įtvirtinta, jog „valstybės narės gali numatyti platesnio masto komercinių paslapčių apsaugą nuo neteisėto gavimo, naudojimo arba atskleidimo, nei reikalaujama šioje direktyvoje“¹¹⁴. Taigi, kaip ir TRIPS sutartis, Komercinių paslapčių direktyva nustato tik minimalų apsaugos standartą ir palieka tam tikrą diskrecijos laisvę valstybėms narėms. Pažymėtina, jog nemažai Europos teisės mokslininkų pasisako už visišką komercinių paslapčių apsaugos harmonizavimą¹¹⁵ ir teigia, kad valstybėms narėms palikta

¹¹² SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 725.

¹¹³ TORREMAN, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 32.

¹¹⁴ Komercinių paslapčių direktyva.

¹¹⁵ Pavyzdžiui, FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 956-961. KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their*

nuožiūros laisvė galimai trukdys pasiekti direktyvos tikslus. Tačiau Tarybai pateikus pastabas, Direktyvos tekste atsirado ir vėlesnių svarstymų metu išliko cituota 1 straipsnio 1 dalies nuostata.

Trečia, Komercinių paslapčių direktyvoje pabrėžiama, jog „siekiant skatinti inovacijas ir didinti konkurenciją, šios direktyvos nuostatomis neturėtų būti sukurta jokių išimtinių praktinės patirties arba informacijos, kuri saugoma kaip komercinė paslaptis, naudojimo teisių“¹¹⁶. Tai sudaro pagrindą daugeliui direktyvos komentatorių teigti, kad priėmus Komercinių paslapčių direktyvą nebuvo sukurta nauja intelektinės nuosavybės teisė¹¹⁷, o komercinės paslaptys Europos Sąjungos valstybėse narėse ir toliau bus ginamos apsaugos nuo nesažiningos konkurencijos kontekste¹¹⁸.

Vis dėlto, teisės doktrinoje vieningos nuomonės šiuo klausimu nėra. Kai kuriose valstybėse narėse komercinėms paslaptims suteikiamos intelektinės nuosavybės teisės. Kai kurie teisės teoretikai netgi teigia, kad neatskleista komercinė vertė turinti informacija turėtų būti saugoma ir ginama kaip nuosavybė¹¹⁹. Bet kuriuo atveju, komercinėms paslaptims suteikiamos apsaugos pobūdis Europos Sąjungoje turi ne tik teorinę, bet ir tam tikrą praktinę reikšmę. Todėl pastarasis klausimas bus išsamiau nagrinėjamas kitoje šio darbo dalyje.

Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2464971, p. 3-4. TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 31-32.

¹¹⁶ Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamoji dalis.

¹¹⁷ Pavyzdžiui, APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 8.

¹¹⁸ Pavyzdžiui, FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 961. KNAACK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>, p. 4.

¹¹⁹ Pavyzdžiui, BRONCKERS, Marco; MCNELIS Natalie. Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights. Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, Volume 34, Issue 10, p. 673-688 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101>.

3. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos prigimtis ir pobūdis

3.1. Komercinės paslaptys ir intelektinės nuosavybės teisės

Komercinių paslapčių direktyva, kaip ir TRIPS sutartis¹²⁰, komercinės paslapties turėtojui išimtinių teisių nesuteikia¹²¹ – yra suteikiama tik apsauga nuo neteisėto komercinės paslapties įgijimo, naudojimo, atskleidimo¹²². Neišimtinį komercinės paslapties turėtojo teisių pobūdį pagal naująją Komercinių paslapčių direktyvą patvirtina, visų pirma, tai, kad: 1) kiti asmenys turi teisę savarankiškai atrasti ar sukurti komercinę paslaptį sudarančią informaciją¹²³; 2) komercinę paslaptį sudarančią informaciją asmenys gali įgyti pasinaudodami apgražos inžinerija (t. y. stebėdami, analizuodami, išardydami ar testuodami viešai prieinamą ar teisėtai turimą produktą ar kitą objektą)¹²⁴. Papildomai tai pabrėžiama ir direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje: „šios direktyvos nuostatomis neturėtų būti sukurta jokių išimtinių praktinės patirties arba informacijos, kuri saugoma kaip komercinė paslaptis, naudojimo teisių. Todėl turėtų išlikti savarankiško tokios pačios praktinės patirties ar informacijos sukūrimo (atradimo) galimybė. Teisėtai įsigyto produkto apgražos inžinerija turėtų būti laikoma teisėtu informacijos gavimo būdu“¹²⁵.

Akivaizdu, jog Komercinių paslapčių direktyva nesiekia sukurti ir nėra sukuriama nauja išimtinio pobūdžio intelektinės nuosavybės teisė, suteikianti panašią apsaugą į tą, kuri Europos Sąjungoje užtikrinama tradiciniams intelektinės nuosavybės objektams, pavyzdžiui, patentams ar prekių ženkliams. Jau vien dėl šios priežasties daugelis teisės teoretikų linkę sutikti, kad Europos Sąjungoje buvo pasirinkta reglamentuoti komercinių paslapčių teisinę apsaugą kaip specialų apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos atvejį (t. y. komercinių paslapčių apsaugos teisę laikyti apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi¹²⁶). Nurodytina, kad toks Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtintos komercinių paslapčių teisinės apsaugos vertinimas atitinka ir iki direktyvos priėmimo Europos Sąjungos institucijų šioje srityje deklaruotą poziciją.

¹²⁰ FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 945.

¹²¹ Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamoji dalis.

¹²² FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 944.

¹²³ Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies a punktas.

¹²⁴ Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b punktas.

¹²⁵ Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamoji dalis.

¹²⁶ KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>, p. 4.

2004 m. balandžio 29 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (toliau – Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyva)¹²⁷. Šis Europos Sąjungos teisės aktas buvo skirtas „pakankamai išsamiam <...> intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemonių, procedūrų ir gynimo būdų reguliavimo valstybėse narėse derinimui“¹²⁸. 2005 m. Europos Komisija paskelbė pranešimą¹²⁹ ir pateikė sąrašą teisių, kurioms, jos manymu, taikytina Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyva. Nors pateiktas sąrašas nelaikytinas išsamiu, reikėtų pastebėti, kad komercinės paslaptys į jį nebuvo įtrauktos. Be to, akivaizdu, jog dauguma valstybių narių pritaria šiai Europos Komisijos pozicijai – neprilygina teisių į komercines paslaptis intelektinės nuosavybės teisėms ir atitinkamai jų atžvilgiu netaiko Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvoje numatytų gynybos būdų ir priemonių¹³⁰. Europos Sąjungos teismų sprendimuose (visų pirma, Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo sprendime *Microsoft* byloje¹³¹) taip pat abejojama dėl galimybės komercines paslaptis prilyginti intelektinės nuosavybės teisėms¹³².

Pažymėtina, kad tokia Europos Sąjungos institucijų pozicija atitinka daugelio valstybių narių požiūrį į komercines paslaptis. Kaip jau minėta, dauguma valstybių narių nepripažįsta komercinių paslapčių intelektinės nuosavybės teisėmis¹³³. Iš esmės vienintelėje Italijoje teisės aktais komercinės paslapties turėtojai suteikiamos išimtinės intelektinės nuosavybės teisės¹³⁴, tačiau toks Italijos įstatymų leidėjų sprendimas teisės doktrinoje sulaukia kritikos¹³⁵.

¹²⁷ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 17 skyrius, 2 tomas, p. 32.

¹²⁸ MIZARAS, Vytautas. *Autorių teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2009, p. 716.

¹²⁹ 2005 m. balandžio 13 d. Komisijos pranešimas 2005/295/EB dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 2 straipsnio. *OL 2005, L 94/37*, p. 37.

¹³⁰ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission*, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 38-39.

¹³¹ Šiame sprendime Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas tik preziumavo, jog komercinės paslaptys yra ekvivalentiškos intelektinės nuosavybės teisėms ir plačiau šio klausimo nenagrinėjo, kadangi tai neturėjo įtakos sprendimo galutinei išvadai (Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas. 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Microsoft prieš Europos Komisiją* T-201/04, EU:T:2007:289, 312-313 punktai). Komisija byloje palaikė poziciją, kad komercinės paslapties turėtojas neturi intelektinės nuosavybės teisių.

¹³² Pavyzdžiui, SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond: Munich Series on European and International Competition Law*, Volume 28. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 15-17.

¹³³ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission*, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 38.

¹³⁴ SURBLYTĖ, Gintarė. *Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering*. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 731.

¹³⁵ FALCE, Valeria. *Trade Secret Protection in the Innovation Union. From the Italian approach to the UE solution*. Iš *Diritto Mercato Tecnologia* [interaktyvus], 2013, Nr. 4, p. 20-43 [žiūrėta 2017 m. vasario 21

Reikėtų pastebėti, jog tokia pozicija yra išsakyta ir Lietuvos teisinėje literatūroje. Tiksliau, joje teigiama, kad: „skirtingai nuo intelektinės nuosavybės teisių, kurių objektas taip pat nematerialus ir gali būti įvardytas kaip informacija, komercinių paslapčių apsauga grindžiama ne išimtinėmis teisėmis, o atsakomybės už neteisėtus veiksmus teisiniu režimu. Taigi komercinių paslapčių apsauga yra siauresnės apimties nei intelektinės nuosavybės teisės“¹³⁶.

Komercinių paslapčių teisinės apsaugos prilyginimas intelektinės nuosavybės teisėms iš tiesų labiau būdingas Jungtinių Amerikos Valstijų teisės doktrinai¹³⁷. Pavyzdžiui, šios šalies profesorius M. A. Lemley tvirtina, kad komercinės paslaptys tarnauja tiems patiems tikslams, kaip ir patentų ar autorių teisė – skatina inovacijas ir jų sklaidą, todėl taip pat laikytinos intelektinės nuosavybės teisėmis¹³⁸. Tačiau tiek Europos Sąjungos, tiek daugelio valstybių narių teisėje komercinių paslapčių turėtojų teisės laikomos neišimtinėmis (šiuo atžvilgiu komercinės paslaptys yra atskiriamos nuo kitų (tradicinių) intelektinės nuosavybės teisės objektų, tokių kaip kūriniai, patentai ar prekių ženklai) ir nepripažįstamos intelektinės nuosavybės teisėmis.

3.2. Komercinės paslaptys ir nuosavybė

Doktrinoje nesutariama ne tik dėl to, ar teisės į komercines paslaptis turėtų būti prilyginamos intelektinės nuosavybės teisėms. Europos Sąjungoje taip pat yra išsakomos skirtingos nuomonės dėl to, ar komercinės paslaptys pripažintinos nuosavybe ir saugotinos, *inter alia*, remiantis 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos¹³⁹ pirmojo protokolo 1 straipsniu bei 2000 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos¹⁴⁰ 17 straipsniu.

Tiksliau, kai kurie teisės mokslininkai (teigiantys, visų pirma, jog pagal TRIPS sutartį komercinių paslapčių turėtojams turi būti ar net yra suteikiamos intelektinės nuosavybės

d.]. Prieiga per internetą: < http://www.dimt.it/wp-content/uploads/2014/03/DIMT4_2013-Falce.pdf>, p. 22-23.

¹³⁶ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al. Intelektinės nuosavybės teisė: vadovėlis*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 807.

¹³⁷ Pavyzdžiui, CZAPRACKA, Katarzyna A. Antitrust and Trade Secrets: The U.S. and the EU Approach. *Santa Clara Computer & High Technology Law Journal*, 2007-2008, Volume 24, Issue 2, p. 213-216. YEH, Brian T. *Protection of Trade Secrets: Overview of Current Law and Legislation* [interaktyvus]. Congressional Research Service, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://fas.org/sgp/crs/secretary/R43714.pdf>>, p. 4.

¹³⁸ LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 353.

¹³⁹ 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 40-987.

¹⁴⁰ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL*, 2012 C 326, p. 391.

teisės¹⁴¹) laikosi nuomonės, jog pareiga Europos Sąjungai ir valstybėms narėms saugoti komercinės paslaptis kaip nuosavybę kyla iš TRIPS sutarties ir fundamentalių žmogaus teisių teisinio reguliavimo¹⁴². Tokią savo poziciją autoriai grindžia tuo, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas sprendime *Anheuser-Busch v. Portugal*¹⁴³ iš esmės pripažino, jog intelektinės nuosavybės teisės objektai (minėtos bylos atveju – prekės ženklas) gali būti ginami kaip nuosavybė remiantis jau minėtu Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu. Be to, reikėtų pažymėti, kad taip teigdami, autoriai neginčija neišimtinio komercinių paslapčių turėtojų teisių pobūdžio, tačiau mano, jog tai nesudaro kliūčių jas pripažinti nuosavybės teisėmis – nurodo, esą savarankiškas sukūrimas (atradimas) ir apgrąžos inžinerija tiesiog laikytini komercinių paslaugų apsaugos išimtimis¹⁴⁴, o pastarosios yra būdingos ir intelektinės nuosavybės teisėms (kurios, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, gali būti ginamos kaip nuosavybė).

Vis dėlto, nepaisant šių argumentų, pritartina Europos teisės doktrinoje labiau palaikomai pozicijai, kad nors komercinės paslaptys priskirtinos intelektinės nuosavybės teisės sričiai (kaip apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalis, laikytinos vienu intelektinės nuosavybės objektu)¹⁴⁵, jos Europos Sąjungoje turėtų būti ginamos tik apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos kontekste. Kitais žodžiais tariant, teisės į

¹⁴¹ BRONCKERS, Marco; MCNELIS Natalie. Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights. Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, Volume 34, Issue 10, p. 673-688 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101>, p. 674-680. Taip pat žr. DESSEMONTET, François. *Protection of Trade Secrets and Confidential Information* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.unil.ch/files/live/sites/cedidac/files/Articles/Protection%20Trade%20Secrets.pdf>>, p. 1, 7.

¹⁴² BRONCKERS, Marco; MCNELIS Natalie. Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights. Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, Volume 34, Issue 10, p. 673-688 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101>, p. 673, 686.

¹⁴³ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. vasario 11 d. sprendimas *Anheuser-Busch Inc. prieš Portugaliją*, Nr. 73049/01 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78981>>. Taip pat žr. KUR, Annette; DREIER, Thomas. *European Intellectual Property Law: Text, cases and materials*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, p. 80-81.

¹⁴⁴ BRONCKERS, Marco; MCNELIS Natalie. Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights. Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, Volume 34, Issue 10, p. 673-688 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101>, p. 677, 686.

¹⁴⁵ „Komerinės paslaptys yra pramoninės nuosavybės objektai. Kaip ir kiti šios nuosavybės objektai, komercinės paslaptys yra svarbi konkuravimo rinkoje priemonė.“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“*, Nr. 3K-7-6-706/2016, kat.: 2.1.3.8, 35 pastraipa).

komercinės paslaptis nelaikytinos (intelektinės) nuosavybės teisėmis, o jų turėtojai – savininkais. Tai patvirtina ir žemiau dėstomi argumentai.

3.3. Komercinės paslaptys ir nesąžininga konkurencija

Visų pirma, dauguma TRIPS sutarties komentatorių sutaria, kad iš minimos sutarties nekyla pareiga komercinės paslaptis saugoti ne nesąžiningos konkurencijos kontekste, o kaip savarankiškas intelektinės nuosavybės teises. Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat nėra išaiškinęs, jog komercinės paslaptys turėtų būti saugomos kaip nuosavybė pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją¹⁴⁶. Taigi, Europos Sąjunga ir valstybės narės tarptautinių įsipareigojimų saugoti komercinės paslapties turėtojo teises kaip (intelektinės) nuosavybės teises, neturi.

Antra, kaip jau minėta ir išsamiau bus atskleista kitose šio darbo dalyse, komercinių paslapčių teisinės apsaugos atveju susiduria ir tarpusavyje konkuruoja itin daug skirtingų interesų bei vertybių. Teises į komercinės paslaptis pripažinus (intelektinės) nuosavybės teisėmis, tai galimai lemtų ne tokią lanksčią jų apsaugą¹⁴⁷ ir visus šiuos interesus suderinti taptų žymiai sudėtingiau. Tačiau nesubalansuota (visų pirma, pernelyg stipri) komercinių paslapčių teisinė apsauga gali daryti neigiamą įtaką, pavyzdžiui, konkurencijai rinkoje, inovacijų plėtrai, darbuotojų mobilumui.

Trečia, svarbu turėti omenyje tai, jog komercinių paslapčių apsaugos objektas yra labai platus – nėra nustatyta jokių griežtesnių formalių reikalavimų komercinę paslaptį sudarančiai informacijai¹⁴⁸ (kitaip nei, pavyzdžiui, autorių teisių objektų, patentų, prekių ženklų ar pramoninio dizaino atveju). Teisė saugo ne tik techninio pobūdžio komercinės paslaptis (išradimus, schemas, chemines formules, genetinę medžiagą, su gamybos technologijomis, programine įranga susijusią informaciją ir kt.), bet ir verslo informaciją, jei tik ši suteikia ūkio subjektui konkurencinį pranašumą (tiekėjų ir klientų sąrašus, su kaštais ir kainomis susijusią informaciją, verslo, rinkodaros strategijas ir t. t.¹⁴⁹). Kitaip tariant, nereikalaujama, kad komercinę paslaptį sudaranti informacija pasižymėtų tam

¹⁴⁶ APLIN, Tanya. Right to property and trade secrets. Iš GEIGER, Christopher. *Research Handbook on Human Rights and Intellectual Property*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2015), p. 1-4.

¹⁴⁷ *Ibid.*, p. 11-16.

¹⁴⁸ Pagal Komercinių paslapčių direktyvos 14 konstatuojamąją dalį, į komercinės paslapties apibrėžti neįtraukiama tik nereikšminga informacija (angl. *trivial information*).

¹⁴⁹ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D* [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 35.

tikru originalumu ar naujumu¹⁵⁰ – svarbu tik tai, ar ji dėl savo slaptumo turi komercinę vertę. Kaip yra pažymėjęs N. P. de Carvalho, „konkurencija šiuo atveju yra raktinis žodis“¹⁵¹. Abejotina, ar tokios išimtinai komercinio pobūdžio informacijos teisinė apsauga prisideda prie inovacijų ir jų sklaidos skatinimo¹⁵². Jau vien todėl atrodo pagrįsta teises į komercines paslaptis saugoti ne kaip intelektinės nuosavybės teises, bet kaip specialų apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos atvejį.

Ketvirta, teisinėje ir ekonomikos literatūroje teigiama, kad komercinės paslaptys neturėtų būti saugomos ir vertinamos panašiai kaip patentai¹⁵³ (ar kitos intelektinės nuosavybės teisės). Kai kurie teoretikai tiesiogiai pažymi, jog visuomenė daugiau naudą gauna tais atvejais, kai subjektas pasirenka patentų teisės apsaugą ir viešai atskleidžia savo išradimą¹⁵⁴. Taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad veiksmingai saugomos, komercinės paslaptys gali tapti „amžinomis“¹⁵⁵, kadangi teisė jokių maksimalių komercinių paslapčių apsaugos terminų nenustato (siekiant parodyti, jog tai nėra vien teorinė galimybė, įprastai pateikiamas jau tapęs klasikiniu „Coca-Cola“ formulės pavyzdys¹⁵⁶). Taigi, komercinių paslapčių teisinė apsauga yra pateisinama ir teikia naudą visuomenei tik tada, kai joms suteikiama silpnesnė apsauga nei kitiems intelektinės nuosavybės teisės objektams. Todėl atrodo pagrįsta nelaikyti ir nevadinti komercinės paslapties turėtojo teisių intelektinės nuosavybės teisėmis.

Papildomai nurodytina, jog vertinant Jungtinių Amerikos Valstijų teisės doktrinoje bei teismų praktikoje ginamas pozicijas dėl poreikio komercinių paslapčių turėtojų teises pripažinti (intelektinės) nuosavybės teisėmis, reikia nepamiršti koncepcinių nuosavybės

¹⁵⁰ SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond: Munich Series on European and International Competition Law, Volume 28*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 88.

¹⁵¹ DE CARVALHO, Nuno Pires. *The TRIPS Regime of Antitrust and Undisclosed Information*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2008. Cituojant pagal SOUSA E SILVA, Nuno. What Exactly is a Trade Secret Under the Proposed Directive? Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2014, Volume 9, Issue 11, p. 923-932 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>, p. 11.

¹⁵² SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond: Munich Series on European and International Competition Law, Volume 28*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 224.

¹⁵³ Pavyzdžiui, žr. LOVE, Brian J.; SEAMAN, Christopher B. Best Mode Trade Secrets. *Yale Journal of Law & Technology*, 2012, Volume 15, p. 1-23. FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 958.

¹⁵⁴ SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1583. LOVE, Brian J.; SEAMAN, Christopher B. Best Mode Trade Secrets. *Yale Journal of Law & Technology*, 2012, Volume 15, p. 14-15.

¹⁵⁵ CZAPRACKA, Katarzyna A. Antitrust and Trade Secrets: The U.S. and the EU Approach. *Santa Clara Computer & High Technology Law Journal*, 2007-2008, Volume 24, Issue 2, p. 217.

¹⁵⁶ BLAIR, Roger D.; COTTER, Thomas F. *Intellectual property: economic and legal dimensions of rights and remedies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 14.

teisės sampratos skirtumų Europoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose¹⁵⁷. Požiūrių į komercinių paslapčių apsaugą skirtumus galima nulemia ir tai, kad apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos teisė atsirado ir yra labiausiai išvystyta kontinentinėje Europoje, o už jos ribų nėra tokia įprasta¹⁵⁸.

Pagaliau, atkreiptinas dėmesys, jog net ir laikantis pozicijos, kad komercinės paslapties turėtojui nesuteikiamos (nesuteiktinos) intelektinės nuosavybės teisės, tai nereiškia, jog jos nebus veiksmingai ginamos¹⁵⁹. Iš tiesų akivaizdu, kad Europos Sąjungoje komercinių paslapčių teisinė apsauga buvo pripažinta itin reikšminga apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos sritimi, reikalaujančia specialaus reguliavimo. Jau vien tokio specialaus teisinio reguliavimo atsiradimas lemia didesnę teisinę aiškumą, tikrumą ir saugumą. Be to, svarbu pažymėti, kad bet kuriuo atveju naujojoje Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtinti teisių gynimo būdai ir priemonės yra labai panašūs į tuos, kuriuos numato Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyva.

Atsižvelgiant į visus šiuos argumentus, taip pat minėtus faktus, jog Europos Sąjungoje ir valstybėse narėse įprasta komercinės paslapties turėtojo teisių nelaikyti intelektinės nuosavybės teisėmis, atrodo logiška ir pakankama komercinių paslapčių teisinę apsaugą ir toliau laikyti apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi. Tačiau abejonių kelia Komercinių paslapčių direktyvos 10 konstatuojamojoje dalyje ir 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta galimybė valstybėms narėms „numatyti platesnio masto komercinių paslapčių apsaugą“. Manytina, kad siekiant direktyvos tikslų, naudinga būtų visose valstybėse narėse suteikti komercinėms paslaptims vienodo pobūdžio teisinę apsaugą. Tokiu būdu, *inter alia*, būtų išvengiama sumaištis Europos Sąjungos teisinėje sistemoje ir nesunkiai randami atsakymai į kai kuriuos praktinio pobūdžio klausimus.

Pirmiausia, nekiltų abejonių, jog santykiams, susijusiems su komercinėmis paslaptimis, taikytina teisė turėtų būti nustatoma pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II)¹⁶⁰ 6 straipsnį („Nesąžininga konkurencija ir konkurencijos laisvę ribojantys veiksmai“)

¹⁵⁷ CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 366-367. CZAPRACKA, Katarzyna A. Antitrust and Trade Secrets: The U.S. and the EU Approach. *Santa Clara Computer & High Technology Law Journal*, 2007-2008, Volume 24, Issue 2, p. 216.

¹⁵⁸ DESSEMONTET, François. *Protection of Trade Secrets and Confidential Information* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.unil.ch/files/live/sites/cedidac/files/Articles/Protection%20Trade%20Secrets.pdf>>, p. 4-6.

¹⁵⁹ Pavyzdžiui, FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 941.

¹⁶⁰ 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II). *OL*, 2007 L 199, p. 40.

ir 4 straipsnį, bet ne 8 straipsnį („Intelektinės nuosavybės teisių pažeidimas“). Kitaip tariant, visose valstybėse narėse taikytina teisė būtų nustatoma pagal tas pačias taisykles.

Antra, pripažinus, kad komercinių paslapčių teisinė apsauga laikytina apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi, Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyva jos atžvilgiu lyg neturėtų būti taikoma¹⁶¹. Tačiau kai kurie minimoje Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvoje įtvirtinti teisių gynimo būdai ir priemonės (pavyzdžiui, teisė gauti informaciją¹⁶², laikinosios ir prevencinės priemonės¹⁶³) yra reikšmingi siekiant užtikrinti veiksmingą komercinių paslapčių apsaugą, nors nenumatyti Komercinių paslapčių paslapčių direktyvoje. Jie būtų taikomi tik tose valstybėse narėse, kurios nuspręstų komercinėms paslaptims suteikti platesnę apsaugą (intelektinės nuosavybės teisių statusą)¹⁶⁴. Taigi, ir toliau nebūtų užtikrinama vienodo lygio komercinių paslapčių teisinė apsauga Europos Sąjungoje. Manytina, kad Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvos ir joje įtvirtintų teisių gynimo būdų ir priemonių taikymo komercinėms paslaptims klausimai turėtų būti reguliuojami išsamiau.

Esant dabartiniam reguliavimui ir galimybei valstybėms narėms pasirinkti, kokio lygio apsauga komercinėms paslaptims suteiktina, reali komercinių paslapčių teisinės apsaugos apimtis labai priklausys nuo to, kaip valstybės narės įgyvendins Komercinių paslapčių direktyvą. Atsižvelgiant į visa tai, galima būtų pritarti Europos teisės doktrinoje išsakomoms nuomonėms, jog Komercinių paslapčių direktyvos nuostatos šioje darbo dalyje nagrinėjamaais klausimais turėtų būti griežtesnės ir aiškesnės.

¹⁶¹ Pavyzdžiui, KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>, p. 5

¹⁶² Žr. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvos 8 straipsnį.

¹⁶³ Žr. Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyvos 9 straipsnį.

¹⁶⁴ Tokiu atveju būtų taikoma Komercinių paslapčių direktyvos 39 konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta taisyklė: „jeigu Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB ir šios direktyvos taikymo sritis sutampa, ši direktyva yra viršesnė kaip *lex specialis*“.

4. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje apimtis ir turinys

Nepaisant aukščiau aptartos labiau teorinio pobūdžio diskusijos dėl to, ar komercinės paslapties turėtojo teisės pripažintinos ir gintinos kaip (intelektinės) nuosavybės teisės, ar jos laikytinos dėl savo svarbos specialaus reguliavimo reikalaujančia apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi, didžiausią reikšmę praktikoje turi konkreti šių teisių apimtis ir turinys. Kaip minėta, svarbiausia, kad specialus komercinių paslapčių apsaugos teisinis reguliavimas būtų subalansuotas – užtikrintų adekvačią komercinės paslapties turėtojo teisių apsaugą, bet nepažeistų kitų saugotinų vertybių, asmenų teisių ir visuomenės interesų. Kitais žodžiais tariant, būtina užtikrinti, kad komercinėms paslaptims nebūtų suteikiama pernelyg stipri teisinė apsauga, kuri, *inter alia*, galėtų nepagrįstai riboti inovacijas ir (ar) konkurenciją.

Siekiant išnagrinėti pagal naująją Komercinių paslapčių direktyvą komercinės paslapties turėtojui suteikiamų teisių apimtį ir turinį, reikėtų ieškoti atsakymų į šiuos pagrindinius klausimus: 1) kas yra laikytina komercine paslaptimi (kokia yra komercinių paslapčių teisinės apsaugos objekto apibrėžtis); 2) kokie veiksmai laikytini teisėtu ir kokie – neteisėtu komercinės paslapties įgijimu, naudojimu, atskleidimu; 3) kokios yra galimos komercinės paslapties turėtojo teisių išimtys (apribojimai).

Kaip bus parodyta toliau, visus aukščiau nurodytus klausimus didesne ar mažesne apimtimi reglamentuoja atitinkamos Komercinių paslapčių direktyvos nuostatos. Vis dėlto, tam tikri su jais susiję aspektai išlieka neaiškūs ir reikalauja išsamesnės analizės. Teisinėje literatūroje taip pat pažymima, kad ir priėmus minimą direktyvą lieka nemažai neatsakytų klausimų komercinių paslapčių teisinės apsaugos srityje, pavyzdžiui: kokia konkrečiai informacija gali būti laikoma komercine paslaptimi¹⁶⁵, kokios yra apgražos inžinerijos ribos, kada teisė ja pasinaudoti gali būti ribojama sutartimi¹⁶⁶ ir kiti. Nurodoma ir tai, jog kai kurios Komercinių paslapčių direktyvos nuostatos galimai yra

¹⁶⁵ Pavyzdžiui, SOUSA E SILVA, Nuno. What Exactly is a Trade Secret Under the Proposed Directive? Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2014, Volume 9, Issue 11, p. 923-932 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>, p. 9-22. APLIN, Tanya. A *critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 10-11, 12-14.

¹⁶⁶ Pavyzdžiui, *ibid.*, p. 11-12. SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, et al. *TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 742-750.

pernelyg abstrakčios, neaiškios ar perteklinės¹⁶⁷, o kai kurie svarbūs klausimai yra nesureguliuoti ar sureguliuoti nepakankamai išsamiai¹⁶⁸.

Toliau darbe bus nagrinėjami tie komercinių paslapčių teisinės apsaugos aspektai, kurie nėra visiškai aiškūs po Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo, bet yra svarbūs siekiant išsiaiškinti ir įvertinti komercinių paslapčių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje apimtį ir turinį. Šiuo tikslu, be kita ko, išsamiai analizuojamos tos direktyvos nuostatos, kurios galimai kels daugiausiai klausimų valstybėse narėse jas perkeliančias nacionalines teisinės sistemas bei vėliau jas aiškinant ir taikant.

4.1. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos objektas

Komercinių paslapčių teisinės apsaugos objekto (komercinės paslapties) sąvoka yra *expressis verbis* įtvirtinta Komercinių paslapčių direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje. Pagal minimą nuostatą, „komercinė paslaptis – informacija, atitinkanti visus šiuos reikalavimus: a) ji yra slapta ta prasme, kad jos kaip visumos arba tikslios jos sudėties ir sudedamųjų dalių konfigūracijos apskritai nežino arba negali lengvai gauti asmenys toje aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija; b) ji turi komercinės vertės, nes yra slapta; c) ji yra objektas pagrįstų veiksmų, kurių imasi teisėtai tokią informaciją valdantis asmuo, kad tam tikromis aplinkybėmis ją išlaikytų slaptą“¹⁶⁹. Kaip jau minėta, akivaizdu, jog Komercinių paslapčių direktyva seka TRIPS sutartimi ir perima minimos sutarties 39 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą komercinės paslapties sampratą¹⁷⁰.

Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad šiuo klausimu nagrinėjama direktyva neįveda jokių reikšmingų naujovių. Taigi, kaip jau įprasta, komercinė paslaptimi Europos Sąjungoje ir toliau bus pripažįstama informacija, kuri atitinka šiuos tris kumuliatyvius reikalavimus: 1) yra slapta (absoliutaus arba visiško slaptumo nereikalaujama, pakanka santykinio)¹⁷¹; 2) būtent dėl šio slaptumo turi komercinę vertę (t. y. suteikia jos savininkui

¹⁶⁷ Pavyzdžiui, PEREIRA DIAS NUNES, Diogo. *The European Trade Secrets Directive (ETSD): Nothing New Under the Sun?* [interaktyvus]. Lex Research Topics on Innovation, 2015 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2635897>, p. 43.

¹⁶⁸ APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 27-30.

¹⁶⁹ Komercinių paslapčių direktyva.

¹⁷⁰ Pavyzdžiui, KNAACK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>, p. 5.

¹⁷¹ Pavyzdžiui, SCHULTZ, Mark F.; LIPPOLDT, Douglas C. *Approaches to Protection of Undisclosed Information (Trade Secrets) – Background Paper* [interaktyvus]. OECD Trade Policy Paper No. 162 of 22

tam tikrą konkurencinį pranašumą¹⁷²); 3) informacijos turėtojas deda protingas (angl. *reasonable*) (be ne ypatingas) pastangas jai išsaugoti. Dėl šių kriterijų pagrįstumo ir tokio jų apibūdinimo didesnių ginčų nebekyla ir yra sutariama¹⁷³ tiek Europos Sąjungoje, tiek Jungtinėse Amerikos Valstijose¹⁷⁴.

Taip pat sutariama ir dėl to, kad, kaip jau buvo atkreiptas dėmesys, komercinių paslapčių teisinės apsaugos objektas yra itin platus. Komercinę paslaptį sudarančiai informacijai nekeliami jokie kokybiniai ar naujumo reikalavimai, išskyrus tai, jog ji dėl savo slaptumo turi turėti komercinę vertę (suteikti jos turėtojui konkurencinį pranašumą). Todėl saugotinos tiek techninio pobūdžio (gamybos) paslaptys, tiek komercinio pobūdžio (verslo) paslaptys. Pavyzdžiui, komercinėmis paslaptimis gali būti „idėjos, įvairūs cheminiai procesai, mechanizmai ir prietaisai, receptai, formulės, metodai, brėžiniai, klientų sąrašai, rinkodaros planai, numatomos prekių kainos, taip pat nepatentuoti išradimai“¹⁷⁵, įskaitant ir vadinamąją „negatyvią informaciją“¹⁷⁶.

Nėra ginčo ir dėl to, jog informacijos pripažinimas komercine paslaptimi – tai tam tikros faktinės situacijos konstatavimas¹⁷⁷. Kitaip tariant, nereikalaujama iš ūkio subjekto „tokią informaciją įforminti kaip komercinių paslapčių sąrašą fizine prasme – nebūtina, kad tai, kas atitinkamoje įmonėje yra komercinė paslaptis, būtų nurodyta viename materialiaame arba elektroniniame dokumente“¹⁷⁸. Vis dėlto keletas klausimų, susijusių su komercinės paslapties objekto apibrėžtimi, reikalauja išsamesnės analizės. Visų pirma, reikėtų aptarti, kada informacija laikytina atitinkančia slaptumo reikalavimą¹⁷⁹. Antra, Europos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje nėra aiškaus atsakymo (jo nepateikia ir

January 2014, TAD/TC/WP(2013)21/FINAL [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En)>, p. 7.

¹⁷² SURBLYTĖ, Gintarė. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3 (69), p. 44.

¹⁷³ Papildomai nurodytina, kad analogiškus „informacijos slaptumo, jos vertingumo ir šios informacijos savininko protingų pastangų“ kriterijus išskiria ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Auto express“ v. UAB „Vlantana Spedition“*, A. T., Nr. 3K-3-317-916/2015, kat.: 22.8. ir kt.).

¹⁷⁴ Pažymėtina, kad TRIPS sutarties 39 straipsnio 2 dalis iš esmės remiasi (seka) Jungtinių Amerikos Valstijų vieningu komercinių paslapčių aktu (angl. *Uniform Trade Secrets Act*), todėl toliau darbe atsižvelgiama ir į Jungtinių Amerikos Valstijų teisės doktrinos bei teismų praktikos pozicijas nagrinėjama klausimais.

¹⁷⁵ SURBLYTĖ, Gintarė. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3 (69), p. 42.

¹⁷⁶ „Negatyvi informacija“ arba negatyvi komercinė paslaptis – duomenys, kad tam tikras būdas, metodas ar technologija neveikia (žr. DOLE, Richard F. The Contours of American Trade Secret Law: What Is and What Isn't Protectable as a Trade Secret. *SMU Science and Technology Law Review*, 2016, Volume 19, Issue 2, p. 93).

¹⁷⁷ SURBLYTĖ, Gintarė. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3 (69), p. 43.

¹⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“*, Nr. 3K-7-6-706/2016, kat.: 2.1.3.8.

¹⁷⁹ Komercinių paslapčių direktyvos 2 straipsnio 1 dalies a punktas.

Komercinių paslapčių direktyva), ar komercinės paslapties objektu gali būti komercinę vertę turinti privati (asmeninė) informacija.

4.1.1. Slaptumo reikalavimas komercinę paslaptį sudarančiai informacijai

Pagal Komercinių paslapčių direktyvos 2 straipsnio 1 dalies a punktą, informacija laikytina slapta, jeigu „jos kaip visumos arba tikslios jos sudėties ir sudedamųjų dalių konfigūracijos apskritai nežino arba negali lengvai gauti asmenys toje aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija“¹⁸⁰. Tokia formuluotė suponuoja, kad komercinė paslaptimi negali būti laikoma informacija, kurią nesunkiai gali gauti asmenys, veikiantys atitinkamoje srityje, t. y. lengvai prieinama (angl. *readily accessible*) informacija.

Atsižvelgiant į tai, kyla klausimas, kada informacija laikytina lengvai prieinama ir nebegali būti pripažįstama komercine paslaptimi. Tiksliau, tiek Europos Sąjungoje, tiek Jungtinėse Amerikos Valstijose vyksta diskusija dėl to, ar informacija tampa lengvai prieinama (t. y. nebeatitinka slaptumo reikalavimo), kai ja remiantis pagamintas (sukurtas) produktas pateikiamas į rinką¹⁸¹. Teisinėje literatūroje ir teismų praktikoje dažniausiai nurodoma, kad vien gaminio siūlymas rinkoje nėra pakankamas pagrindas teigti, jog komercinė paslaptis buvo savanoriškai atskleista ir nebebus saugoma¹⁸². Iš tiesų, dažnu atveju komercinę paslaptį sudaranti informacija galės būti atskleista tik atlikus daug laiko ir lėšų reikalaujančius veiksmus (t. y. pasinaudojus apgražos inžinerija)¹⁸³. Kaip pavyzdį galima paminėti kompiuterių programinę įrangą¹⁸⁴. Tokių produktų atveju vien fakto, kad teoriškai komercinę paslaptį sudaranti informacija gali būti atskleista juos stebint, analizuojant, išardant arba testuojant, nepakanka jos slaptumui paneigti.

Kitaip tariant, nepakanka nurodyti, jog atitinkama informacija gali būti atskleista pasitelkiant apgražos inžineriją (angl. *able to be reverse engineered*) ir dėl to yra nelaikytina komercine paslaptimi (nes esą nėra slapta). Neteisėtu komercinės paslapties įgijimu kaltinamas subjektas, siekdamas išvengti atsakomybės, turėtų įrodyti, kad iš tikrųjų buvo sėkmingai pasinaudota apgražos inžinerija (angl. *has in fact been reverse*

¹⁸⁰ Komercinių paslapčių direktyva.

¹⁸¹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 738.

¹⁸² Pavyzdžiui, APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 350.

¹⁸³ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 738.

¹⁸⁴ *Ibid.*, p. 738-739.

engineered)¹⁸⁵. Priešingu atveju, apgražos inžinerijos įtvirtinimas direktyvoje kaip savarankiško, teisėto slaptos informacijos gavimo būdo, prarastų prasmę. Be to, *de facto* pasinaudoti viešai prieinamo produkto apgražos inžinerija ir tokiu būdu sužinoti jo gamintojo komercines paslaptis konkurentams gali ir nepavykti. Kaip pavyzdžius būtų galima nurodyti jau minėtus „Coca-Cola“ formulę¹⁸⁶, „Microsoft“ operacinės sistemos suderinamumo informaciją¹⁸⁷, Šartrezo (pranc. *Chartreuse*) likerio sudėtį ir gamybos technologiją¹⁸⁸.

Tačiau kitais atvejais, pateikus produktą į rinką, komercinę paslaptį sudariusi informacija tampa akivaizdi (angl. *self-disclosing*) – pakanka vien paprastos (daug išteklių ir laiko nereikalaujančios) produkto apžiūros jai išsiaiškinti¹⁸⁹. Esant tokiai situacijai pripažintina, jog komercinę paslaptį sudaranti informacija tapo lengvai prieinama (angl. *readily accessible*). Galima teigti, kad jos turėtojas, pateikdamas konkretų produktą į rinką, savanoriškai atskleidė savo komercinę paslaptį, ir ją sudaranti informacija nebelaikytina komercine paslaptimi *per definitionem*. Pažymėtina, jog tokiu atveju kitai šaliai nebereikia įrodinėti faktinio pasinaudojimo apgražos inžinerija ir yra netaikytini Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b punktas bei 16 konstatuojamoji dalis.

Apibendrinant, pateikti vieno visais atvejais tinkančio atsakymo į klausimą, ar pateikus produktą į rinką su juo susijusi informacija nebelaikytina komercine paslaptimi (nes yra atskleidžiama ir nebeatitinka komercinės paslapties apibrėžimo), neįmanoma. Pasakyti, ar konkreti informacija tapo lengvai prieinama (ir dėl to yra nebesaugotina kaip komercinė paslaptis), kai pats produktas tapo laisvai prieinamas rinkoje, galima tik konkrečiu atveju įvertinus to objekto ir komercinę paslaptį sudarančios informacijos pobūdį. Jeigu būtų padaryta išvada, kad komercinę paslaptį sudaranti informacija nėra akivaizdi, kiti asmenys nebent galėtų pasinaudoti Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies

¹⁸⁵ Pavyzdžiui, APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 353.

¹⁸⁶ Pavyzdžiui, BUX, Udo; Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament. *Trade secrets: in-depth analysis requested by the JURI Committee* [interaktyvus]. Brussels, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT\(2014\)493055_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT(2014)493055_EN.pdf)>, p. 4.

¹⁸⁷ Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas. 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Microsoft prieš Europos Komisiją* T-201/04, EU:T:2007:289.

¹⁸⁸ CRONIN, Charles. Lost and Found: Intellectual Property of the Fragrance Industry; From Trade Secret to Trade Dress. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 2015, Volume 5, Number 1, p. 258-261.

¹⁸⁹ APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 11.

b punkte įtvirtinta teisė tą informaciją išsiaiškinti apgražos inžinerijos pagalba¹⁹⁰. Tačiau, kaip bus parodyta toliau, pagal direktyvą ši teisė gali būti ribojama sutartimis.

4.1.2. Komercinę vertę turinčios privačios informacijos apsauga

Dar vienas su komercinės paslapties objektu ir jo apibrėžtimi susijęs klausimas, kurį reikėtų atskirai aptarti – tai remiantis komercinių paslapčių teisinei apsaugai skirtomis normomis saugotinos informacijos pobūdis. Toks poreikis kyla, kadangi iš nagrinėjamoje Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtinto komercinės paslapties apibrėžimo nėra visiškai aišku, ar komercinės paslapties objektu gali būti tik su verslu susijusi informacija, ar kaip komercinė paslaptis gali būti saugoma ir tam tikra privati informacija, jeigu ši turi realią ar potencialią komercinę vertę¹⁹¹. Pastaroji teisinėje literatūroje dar vadinama komercializuota privačia informacija (angl. *commercialised private information*)¹⁹².

Ši dilema pirmiausia iškyla tais atvejais, kai susiduriama su informacija, susijusia su žymių asmenų privačiu gyvenimu. Iliustravimo tikslais galima pateikti pavyzdį, kai kino žvaigždė ar žymus sportininkas suteikia išimtinės teisės konkrečiam leidiniui spausdinti jo nuotraukas, paskelbti apie sužadėtuves, vestuves, tolesnius gyvenimo ar karjeros planus ir panašiai bei už tai gauna atlygį. Manytina, jog tiek pats žymus asmuo, tiek visuomenės informavimo priemonė iki informacijos viešo paskelbimo leidinyje imsis protingų pastangų jos slaptumui išsaugoti. Be to, tokie duomenys neabejotinai turi komercinę vertę – kino žvaigždė ar sportininkas gauna tam tikrą finansinio pobūdžio atlygį, o visuomenės informavimo priemonė įgyja konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius. Tai patvirtina ir Komercinių paslapčių direktyvos 14 konstatuojamoji dalis, pagal kurią „informacija turi komercinės vertės, pavyzdžiui, kai jos neteisėtas gavimas, naudojimas arba atskleidimas gali pakenkti ją teisėtai valdančio asmens interesams, kadangi tai kenkia to asmens <...> verslo ar finansų interesams, strateginėms pozicijoms arba gebėjimui konkuruoti“¹⁹³. Taip pat papildomai gali būti argumentuojama, kad toks privačios informacijos naudojimas yra žymaus asmens verslo (komercinės veiklos) dalis¹⁹⁴, kaip to reikalauja minimos direktyvos 14 konstatuojamoji dalis:

¹⁹⁰ Teisė pasinaudoti apgražos inžinerija ir jos apimtis išsamiai nagrinėjamos šio darbo 4.2. dalyje.

¹⁹¹ APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 10.

¹⁹² Pavyzdžiui, *ibid.*, p. 12.

¹⁹³ Komercinių paslapčių direktyva.

¹⁹⁴ APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 13.

„apibrėžtis turėtų būti suformuluota taip, kad apimtų praktinę patirtį, verslo informaciją ir technologinę informaciją“¹⁹⁵.

Siekiant geriau suvokti šio klausimo problematiką, kaip pavyzdys teisinėje literatūroje įprastai pateikiama Didžiosios Britanijos teismų nagrinėta *Douglas v. Hello!* byla¹⁹⁶. Kino žvaigždės M. Douglas ir C. Zeta-Jones suteikė žurnalui *OK!* išimtinės teises spausdinti jų vestuvių nuotraukas¹⁹⁷. Tiek svečiams, tiek personalui buvo nurodyta rūpintis vestuvių slaptumu ir nedaryti bei nesidalinti jokiomis nuotraukomis, imtasi kitų atsargumo priemonių, bet nepaisant pastangų išsaugoti vestuvių slaptumą, konkuruojančiam žurnalui *Hello!* pavyko gauti kito fotografo slapta padarytas vestuvių nuotraukas¹⁹⁸. Pažymėtina, kad Didžiosios Britanijos teismai sprendė, jog aptartu atveju taikytina komercinių paslapčių teisinė apsauga¹⁹⁹.

Vis dėlto, nepaisant nurodytos Didžiosios Britanijos teismų pozicijos ir to, kad komercializuota privati informacija, formaliai vertinant, lyg ir galėtų patekti į komercinių paslapčių apsaugos objekto apibrėžtį, jai apginti komercinių paslapčių apsaugos teisinis reguliavimas neturėtų būti pasitelkiamas.

Visų pirma, reikia turėti omenyje tai, jog konfidencialios informacijos sąvoka Didžiojoje Britanijoje yra žymiai platesnė nei neatskleistos informacijos sąvoka pagal TRIPS sutartį ir komercinės paslapties sąvoka pagal Komercinių paslapčių direktyvą. Konfidenciali informacija pagal šios šalies teismų praktiką apima ne tik techninio pobūdžio ir verslo paslaptis (technologijas, chemines formules, receptus, klientų sąrašus, rinkodaros strategijas ir pan.) (angl. *commercial secrets*), bet taip pat ir valstybės paslaptis (angl. *government secrets*), slaptą privačią informaciją (angl. *personal secrets*), profesines paslaptis (angl. *professional confidences*)²⁰⁰. Todėl *Douglas v. Hello!* bylos atveju teismams nebuvo poreikio išsamiai analizuoti, kaip turi būti vertinama komercializuota privati informacija, kadangi tiek komercinės paslaptys, tiek konfidenciali

¹⁹⁵ Komercinių paslapčių direktyva.

¹⁹⁶ United Kingdom, Chancery Division, 2003, *Douglas v. Hello! Ltd*, EMLR 31; United Kingdom, the Court of Appeal, 2006, *Douglas v. Hello! (No 3)*, QB 125. Taip pat žr. APLIN, Tanya. Commercialising Privacy and Privatising the Commercial: The Difficulties Arising from the Protection of Privacy via Breach of Confidence. Iš KUR, Annette, et al. *Intellectual Property, Unfair Competition and Publicity. Convergence and Development*. EIPIN Series Volume II. Cheltenham: Edward Elgar, 2014, p. 2.

¹⁹⁷ CORNISH, William. *Cases and Materials on Intellectual Property*. London: Sweet & Maxwell, 2003 (fourth edition), p. 229.

¹⁹⁸ *Ibid.*, p. 229.

¹⁹⁹ APLIN, Tanya. Commercialising Privacy and Privatising the Commercial: The Difficulties Arising from the Protection of Privacy via Breach of Confidence. Iš KUR, Annette, et al. *Intellectual Property, Unfair Competition and Publicity. Convergence and Development*. EIPIN Series Volume II. Cheltenham: Edward Elgar, 2014, p. 3-5.

²⁰⁰ SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*: Munich Series on European and International Competition Law, Volume 28. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 75. DAVIS, Jennifer. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008 (third edition), p. 99-101.

privataus pobūdžio informacija saugotinos remiantis tuo pačiu pagrindu (ir iš esmės tomis pačiomis taisyklėmis). Be to, Didžiosios Britanijos teisėje iš esmės nėra išskiriama bendro pobūdžio teisė į privatumą ir kartais bandoma šią spragą užpildyti intelektinės nuosavybės teisės nuostatomis²⁰¹. Taigi, ieškant atsakymo į aukščiau iškeltą klausimą, šios šalies teismų išaiškinimais reikėtų remtis atsargiai.

Antra, nors privati informacija šiuo atveju turi tam tikrą komercinę vertę, manytina, kad ji visgi neatitinka antrojo komercinėms paslaptims keliamo reikalavimo (įtvirtinto Komercinių paslapčių direktyvos 2 straipsnio 1 dalies b punkte). Pirmiausia, asmuo, su kuriuo ši informacija susijusi, gauna naudą ją atskleidžiamas, bet ne dėl to, kad ji yra slapta – nežinoma jo konkurentams. Tam tikrą konkurencinį pranašumą ji suteikia tik šią informaciją įgyjančiam subjektui, pavyzdžiui, konkrečiam leidiniui²⁰².

Trečia, atsižvelgiant į šio darbo pirmoje dalyje aptartą komercinių paslapčių teisinės apsaugos pagrindimą, jos tikslus bei tai, kad Europos Sąjungoje (kaip ir pagal TRIPS sutartį) komercinių paslapčių apsauga laikytina apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi, neatrodo, jog tokia komercializuota privati informacija galėtų būti pagrįstai įtraukiama į komercinių paslapčių apsaugos objekto apibrėžtį. Tiksliau, komercinių paslapčių teisinė apsauga skirta apsaugoti konkurencinį pranašumą ūkio subjektui suteikiančią verslo ar technologinio pobūdžio informaciją ir tokiu būdu užtikrinti sąžiningą konkurenciją rinkoje. Kaip nurodoma ir Lietuvos teisės doktrinoje, „komercinės paslaptys <...> skirtos iš esmės tik verslu užsiimančių subjektų interesų apsaugai“²⁰³. Tokie apibūdinimai netiktų komercializuotos privačios informacijos atveju.

Ketvirta, Europos Sąjungoje asmeniui, siekiančiam apginti savo privačią (*inter alia*, komercializuotą) informaciją, yra prieinami kiti, labiau šiam tikslui pasiekti tinkami teisiniai instrumentai. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos²⁰⁴ 7 straipsnis gina teisę į privatų gyvenimą, 8 straipsnyje įtvirtinti asmens duomenų apsaugos pagrindai, teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą taip pat gina ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos²⁰⁵ 8 straipsnio 1 dalis. Aplinkybė, kad tokia komercializuota privati informacija gali būti laikoma susijusia su asmens verslu ar profesija, nešalina galimybių remtis šiomis nuostatomis.

²⁰¹ APLIN, Tanya. *Filling the IP Gap: Privacy and Tabloidism*. King's College London Law School Research Paper No. 2016-44 [interaktyvus], 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2445024>, p. 1.

²⁰² Dėl šios priežasties visuomenės informavimo priemonė, įgijusi tokio pobūdžio informaciją, galėtų ją ginti nuo neteisėto gavimo, naudojimo ar atskleidimo jau kaip savo komercinę paslaptį.

²⁰³ BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al.* *Intelektinės nuosavybės teisė: vadovėlis*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 808.

²⁰⁴ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL*, 2012 C 326, p. 391.

²⁰⁵ *Ibid.*

Europos Žmogaus Teisių Teismas dar 1992 m. savo sprendime byloje *Niemietz prieš Vokietiją* išaiškino, jog „nėra nei galimybės, nei būtinybės išsamiai apibrėžti sąvoką „privatus gyvenimas““²⁰⁶. Teismas taip pat pabrėžė, kad būtų nepagrįsta privatumą tapatinti tik su „artimiausia asmens aplinka“, kurioje individas gali gyventi savo asmeninį gyvenimą ir visiškai atsiriboti nuo išorinio pasaulio. Nurodęs šiuos argumentus, Europos Žmogaus Teisių Teismas minėtame sprendime padarė išvadą, kad iš „privataus gyvenimo“ sąvokos neturėtų būti pašalinta profesinė ar verslo veikla²⁰⁷. Paminėtina, jog šiais išaiškinimais remiasi ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas²⁰⁸.

Įvertinus visa tai darytina išvada, kad fizinis asmuo savo privataus pobūdžio informaciją, net jei ši yra komercializuota, turėtų ginti remdamasis kitais nei komercinių paslapčių apsauga teisiniais mechanizmais. Nors tai nėra akivaizdu vien iš Komercinių paslapčių direktyvos teksto, tokį aiškinimą galėtų pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismas²⁰⁹.

Apibendrinant konstatuotina, jog nebūtų galima teigti, kad absoliučiai bet kuri informacija gali ir turi būti ginama kaip komercinė paslaptis pagal naująją direktyvą. Vien informacijos turėtojo subjektyvaus noro ją saugoti kaip tokią nepakanka. Nepaisant to, komercinių paslapčių apsaugos objektas vis vien yra žymiai platesnis nei intelektinės nuosavybės teisių²¹⁰. Komercinę paslaptį sudaranti informacija gali būti labai skirtingo pobūdžio ir vertės. To reikia nepamiršti analizuojant ir vertinant komercinės paslapties turėtojo teisių apimtį pagal Komercinių paslapčių direktyvą.

4.2. Komercinės paslapties turėtojo teisių apimtis

Įprastai teisės doktrinoje pabrėžiama, kad komercinės paslapties turėtojui suteikiama apsauga apsiriboja teise drausti neteisėtai įgyti, naudoti ir atskleisti komercinę paslaptį sudarančią informaciją. Toks komercinės paslapties turėtojo teisių apibūdinimas tinka ir Komercinių paslapčių direktyvos atveju – jos 3 ir 4 straipsniuose atitinkamai įtvirtinta, kokie veiksmai pripažintini teisėtu ir kokie – neteisėtu komercinių paslapčių gavimu,

²⁰⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Niemietz prieš Vokietiją*, Nr. 13710/88, Recueil des arrêts et décisions, Serija A, Nr. 251-B, 29 paragrafas.

²⁰⁷ *Ibid.* Nurodytina, jog vėliau ši išvada buvo pakartota ir kituose sprendimuose. Pavyzdžiui, žr. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. sausio 28 d. sprendimas *Peck prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 44647/98, Recueil des arrêts et décisions, Nr. 2003-I.

²⁰⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. vasario 14 d. sprendimas *Varec SA prieš Belgijos valstybę* C-450/06, EU:C:2008:91, 48 paragrafas.

²⁰⁹ APLIN, Tanya. *Filling the IP Gap: Privacy and Tabloidism*. King's College London Law School Research Paper No. 2016-44 [interaktyvus], 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2445024>, p. 18.

²¹⁰ Intelektinės nuosavybės teisių apsaugos objektams keliami žymiai didesni naujumo, originalumo, individualumo ar kiti reikalavimai.

naudojimu ir atskleidimu. Tai, *inter alia*, patvirtina prielaidą, kad Europos Sąjungoje komercinių paslapčių teisinė apsauga laikytina apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos, kuriai būdinga drausti tam tikrą elgesį, bet ne saugoti objektą kaip tokį²¹¹, dalimi.

Pažymėtina, jog pagal Komercinių paslapčių direktyvą tiek teisėtų, tiek neteisėtų komercinių paslapčių gavimo, naudojimo, atskleidimo veikslių sąrašai yra nebaigtiniai. Tačiau direktyvos straipsniai, kuriuose jie įtvirtinti, yra tikrai išsamesni nei atitinkamos TRIPS sutarties nuostatos. Pavyzdžiui, Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnyje apgražos inžinerija *expressis verbis* pripažįstama teisėtu komercinės paslapties įgijimo būdu. Vis dėlto, reikėtų paminėti, kad dėl jai reguliuoti skirtų direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b punkto ir 16 konstatuojamosios dalies, Europos Sąjungoje nėra vieningo sutarimo. Todėl toliau darbe išsamiai nagrinėjamas šis komercinės paslapties gavimo būdas.

4.2.1. Apgražos inžinerija

Apgražos inžinerija (angl. *reverse engineering*) – vienas sudėtingiausių bei daugiausiai diskusijų keliančių komercinių paslapčių apsaugos teisės klausimų. Bendriausia prasme apgražos inžinerija – tai procesas, kurio metu tam tikra praktinė patirtis (angl. *know-how*) ar kitokios žinios gaunamos iš kito asmens jau pagaminto (sukurto) produkto²¹². Įprastos inžinerijos (angl. *forward engineering*) atveju, remiantis abstrakčiomis idėjomis, principais ir juos taikant sukuriamas konkretus produktas²¹³. Apgražos inžinerijos atveju, priešingai, analizuojamas, tiriamas jau pagamintas (sukurtas) produktas ir tokiu būdu išsiaiškinami bendrieji principai, idėjos, kuriais remiantis objektas veikia ir buvo pagamintas.

Iš esmės taip apgražos inžineriją apibrėžė ir Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis Teismas viename žymiausių bei daugiausiai cituojamų savo sprendimų

²¹¹ KUR, Annette. What to Protect, and How? Unfair Competition, Intellectual Property, or Protection Sui Generis. Iš *Intellectual property, unfair competition and publicity: convergences and development* [interaktyvus]. Cheltenham: Elgar, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2268585>, p. 7-8.

²¹² SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1577.

²¹³ LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. Iš *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4, p. 34-38 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>, p. 34. OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus)* [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 2.

Kewanee Oil byloje²¹⁴, kurioje buvo nagrinėjami komercinių paslapčių apsaugos ir apgrąžos inžinerijos klausimai (angl. „starting with the known product and working backward to divine the process which aided in its development or manufacture“²¹⁵). Šiandien apgrąžos inžinerija gali būti atliekama pasitelkiant įvairiausius metodus. Pavyzdžiui, mechanizmas išardomas ir analizuojamos jo sudedamosios dalys, atliekama cheminė medžiagą sudarančių komponentų analizė, produkto ar jo sudedamųjų dalių skaitmeninis skenavimas²¹⁶, objektas stebimas, fotografuojamas ir panašiai. Taigi, apgrąžos inžinerija – vienas iš būdų, kuriuo remiantis gali būti įgyjama su produktu ir (ar) jo gamybos technologija susijusi informacija, įskaitant komercines paslaptis. Todėl kyla klausimas, kaip reikėtų vertinti tokią situaciją, kai komercinę paslaptį sudaranti informacija įgyjama (vėliau – galbūt ir naudojama, atskleidžiama) pasitelkus apgrąžos inžineriją.

Pirmiausia nurodytina, jog TRIPS sutartis šiuo atveju nepateikia jokio atsakymo²¹⁷ – nei draudžia apgrąžos inžineriją, nei pripažįsta ją sąžiningu ir leistinu komercinės paslapties įgijimo būdu²¹⁸. Dėl šios priežasties Jungtinių Amerikos Valstijų ir kai kurių Europos Sąjungos valstybių narių požiūris į apgrąžos inžineriją skiriasi²¹⁹, nors galima teigti, kad apgrąžos inžinerija (kaip ir savarankiškas komercinės paslapties sukūrimas ar atradimas) pripažįstama teisėtu komercinės paslapties gavimo būdu daugelyje šalių²²⁰.

Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose apgrąžos inžinerija iš esmės nuosekliai pripažįstama leistinu slapotos informacijos įgijimo būdu²²¹. Visų pirma, Jungtinių

²¹⁴ United States Supreme Court, 1974, *Kewanee Oil Co. v. Bicron Corp.*, 416 U.S. 470.

²¹⁵ *Ibid.*

²¹⁶ OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus)* [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 2.

²¹⁷ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 725, 739-740. OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus)* [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 4.

²¹⁸ SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1577.

²¹⁹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 740.

²²⁰ SCHULTZ, Mark F.; LIPPOLDT, Douglas C. *Approaches to Protection of Undisclosed Information (Trade Secrets) – Background Paper* [interaktyvus]. OECD Trade Policy Paper No. 162 of 22 January 2014, TAD/TC/WP(2013)21/FINAL [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En)>, p. 16.

²²¹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 740. OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological*

Amerikos Valstijų teismai yra priėmę ne vieną sprendimą, kuriame pabrėžė apgražos inžinerijos svarbą ir pripažino ją teisėtu komercinės paslapties gavimo būdu²²². Minėtame sprendime *Kewanee Oil* byloje²²³ Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis Teismas *expressis verbis* nurodė, kad „komercinių paslapčių teisė nesuteikia apsaugos nuo informacijos įgijimo teisėtais ir sąžiningais būdais, tokiais kaip savarankiškas atradimas, atsitiktinis atskleidimas ar taip vadinama apgražos inžinerija“²²⁴. Antra, apgražos inžinerija Jungtinėse Amerikos Valstijose pripažįstama teisėtu informacijos gavimo būdu ir teisės aktuose²²⁵, pavyzdžiui, Vieningame komercinių paslapčių akte (angl. *Uniform Trade Secrets Act*)²²⁶.

Europos Sąjungos valstybėse narėse apgražos inžinerija yra vertinama įvairiai, nors teisinėje literatūroje paprastai laikoma teisėta ir netgi pageidautina. Pavyzdžiui, Didžiosios Britanijos teisėje vieningo ir nuoseklaus požiūrio į šią informacijos įgijimo būdą nėra, o teismų praktika nėra aiški²²⁷. Tačiau teisės mokslininkai pasisako už apgražos inžinerijos pripažinimą išimtimi iš konfidencialios informacijos apsaugos²²⁸.

Vokietija yra ta valstybė, kuri dažniausiai minima kaip iš esmės draudžianti apgražos inžineriją²²⁹. Tokia išvada daroma įvertinus tiek atitinkamas Vokietijos Akto prieš nesąžiningą konkurenciją (angl. *Act against Unfair Competition*, vok. *Gesetz gegen den Unlauteren Wettbewerb*) (toliau – UWG)²³⁰ nuostatas (jo 17 straipsnio 2 dalį), tiek teismų praktiką²³¹. Bet Vokietijos teisės profesorius A. Ohly yra atkreipęs dėmesį, jog šios UWG

Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus) [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 18.

²²² APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 346.

²²³ United States Supreme Court, 1974, *Kewanee Oil Co. v. Bicron Corp.*, 416 U.S. 470.

²²⁴ *Ibid.*

²²⁵ LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. Iš *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4, p. 34-38 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>, p. 34-36.

²²⁶ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 740.

²²⁷ APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 346, 376-377.

²²⁸ *Ibid.*

²²⁹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 740-741. The German Association for the Protection of Intellectual Property (GRUR). *Opinion on the proposal for a Directive on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM (2013) 813 final* [interaktyvus]. Köln, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.grur.org/uploads/tx_gstatement/2014-03-19_GRUR_Stellungnahme_zum_Know-how-Schutz_EN.pdf>, p. 7.

²³⁰ Vokietijos 2010 m. Aktas prieš nesąžiningą konkurenciją [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=10009>>.

²³¹ OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus)* [interaktyvus]. Berlin:

nuostatos „yra labai naudingos dėl savo lankstumo ir labai nenaudingos dėl savo neapibrėžtumo“²³², o byla, kuria dažniausiai remiamasi, spęsta dar 1935 m.²³³

Nepaisant galimų skirtingų požiūrių į apgražos inžineriją, Europos Sąjungos pozicija pastarosios atžvilgiu yra akivaizdi. Minėta, kad pagal 2016 m. priimtos Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b punktą ir 16 konstatuojamąją dalį apgražos inžinerija laikytina teisėtu komercinės paslapties gavimo būdu. Vis dėlto, šios direktyvos nuostatos nėra visiškai aiškios ir kelia papildomų klausimų. Pagal Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b punktą, „komercinės paslapties gavimas laikomas teisėtu, kai komercinė paslaptis gaunama <...> stebint, analizuojant, išardant arba testuojant produktą arba objektą, kuris yra viešai prieinamas arba kurį teisėtai turi informaciją įgijęs asmuo, kurio neįpareigoja jokia teisiškai galiojanti pareiga riboti komercinės paslapties gavimą“²³⁴. Tokia direktyvos formuluotė suponuoja, kad apgražos inžinerija tam tikrais atvejais gali būti ribojama.

Ši galimybė riboti (drausti) apgražos inžineriją konkretizuojama Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje, remiantis kuria: „teisėtai įsigyto produkto apgražos inžinerija turėtų būti laikoma teisėtu informacijos gavimo būdu, **išskyrus atvejus, kai sutartyse susitariama kitaip**. Vis dėlto **laisvė sudaryti tokias sutartis gali būti ribojama teisės aktais**“²³⁵. Galima teigti, kad nurodyta direktyvos nuostata numato:

1. bendrąją taisyklę – apgražos inžinerija leistina;
2. išimtį iš bendrosios taisyklės – apgražos inžinerija gali būti ribojama sutartimi;
3. „išimtį iš išimties“ – teisės aktai gali drausti apgražos inžineriją riboti sutartimi.

Taigi, konkrečias apgražos inžinerijos ribas nustatys pačios valstybės narės. Žinoma, siekiant vieningo direktyvos aiškinimo ir taikymo, Europos Sąjungos Teisingumo Teismui greičiausiai taip pat teks spręsti šiuos klausimus. Juo labiau, kad tiek Europos, tiek Jungtinių Amerikos Valstijų teisės doktrinoje pabrėžiama apgražos inžinerijos reikšmė siekiant tinkamo komercinės paslapties turėtojo, jo konkurentų ir visos visuomenės interesų balanso bei užtikrinant pusiausvyrą intelektinės nuosavybės teisės sistemoje²³⁶.

Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 7-8.

²³² *Ibid.*, p. 7.

²³³ *Ibid.*, p. 8.

²³⁴ Komercinių paslapčių direktyva.

²³⁵ Komercinių paslapčių direktyva.

²³⁶ APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 341. SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1582, 1583. SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse

Atsižvelgiant į visa tai, reikėtų išnagrinėti, kokiais atvejais apgrąžos inžinerija galėtų ar netgi turėtų būti ribojama šalių susitarimu. Taip pat, dėl kokių priežasčių ir kokiais atvejais tokie sutartiniai ribojimai laikytini nepageidautiniais ir neleistiniais. Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, žemiau analizuojami tiek teisiniai, tiek ekonominiai argumentai, kurie pateisina apgrąžos inžineriją kaip teisėtą komercinių paslapčių gavimo būdą. Taip pat įvertinamos ir apgrąžos inžinerijos atžvilgiu išsakomos abejonės.

4.2.2. Apgrąžos inžinerijos pagrindimas

Tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje yra nurodoma ne viena priežastis, kodėl apgrąžos inžinerija neturėtų būti laikoma nesąžiningu komercinę paslaptį sudarančios informacijos gavimo būdu ir kodėl ji netgi yra pageidautina (naudinga).

Kaip pirminis pagrindas, pateisinantis apgrąžos inžineriją, įprastai nurodomos asmens nuosavybės teisės į konkretų objektą²³⁷. Šis argumentas aiškiai atskleistas Didžiosios Britanijos teismo nagrinėtoje *Mars UK Ltd v. Teknowledge Ltd* byloje, kurioje buvo pažymėta, jog daikto „savininkas turi visas nuosavybės teises. Tarp jų, teisę išardyti mechanizmą siekiant sužinoti, kaip jis veikia“²³⁸. Tačiau pagal Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b punktą, norint pasinaudoti apgrąžos inžinerija, nebūtina daiktą turėti nuosavybės teise. Pakanka, kad konkretus objektas būtų „viešai prieinamas“²³⁹. Todėl toliau analizuotini kiti teisiniai ir ekonominiai argumentai, pateisinantys apgrąžos inžineriją.

Pačia bendriausia prasme, doktrinoje dažniausiai pažymima, jog apgrąžos inžinerija skatina konkurenciją ir inovacijas²⁴⁰ ir šiuo atžvilgiu veikia rinkoje kaip tam tikras katalizatorius²⁴¹. Taip pat, kad apgrąžos inžinerija laikytina vienu svarbiausių instrumentų, padedančių užtikrinti pakankamą, bet ne pernelyg intensyvią komercinės paslapties turėtojo teisių apsaugą²⁴².

Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 739.

²³⁷ *Ibid.*, p. 742.

²³⁸ United Kingdom, The High Court of Justice, Chancery Division (Justice Jacob), 1999, *Mars UK Ltd v. Teknowledge Ltd* (31 paragrafas).

²³⁹ Komercinių paslapčių direktyva.

²⁴⁰ Pavyzdžiui, APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 341.

²⁴¹ LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. Iš *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>, p. 34.

²⁴² SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 739. APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 341.

Visų pirma, pripažinus apgrąžos inžineriją teisėtu komercinės paslapties gavimo būdu, užtikrinamas balansas tarp patentų teisės ir komercinėms paslaptims reguliuoti skirtų teisės normų suteikiamos apsaugos²⁴³. Aukščiau buvo pabrėžta, kad patentas jo turėtojui suteikia išimtinės teises, tačiau norėdamas jas įgyti pastarasis turi pateikti patento paraišką ir atskleisti savo išradimą²⁴⁴ (teisės įgyjamas pagal principą *quid pro quo*²⁴⁵). Be to, jos suteikiamos tik ribotam laiko tarpui (paprastai – 20 metų).

Uždraudus apgrąžos inžineriją (t. y. laikant ją nesąžiningu ir neteisėtu komercinės paslapties įgijimo būdu), kyla grėsmė, jog komercinės paslapties turėtojas *de facto* įgis neterminuotą apsaugą, nors viešai neatskleidė savo išradimo²⁴⁶. Kaip yra pažymėję D. D. Friedman, W. M. Landes ir R. A. Posner, tokiu atveju komercinės paslapties turėtojo teisės galimai prilygtų „amžinam patentui be viešo atskleidimo“²⁴⁷. Dėl aptartų priežasčių, **pirma**, verslo subjektai galimai bus pernelyg linkę patentabilius išradimus saugoti kaip komercines paslaptis²⁴⁸, o tai gali būti žalinga inovacijų sklaidai. **Antra**, nepagrįstai plati apsauga būtų suteikiama nepatentabiliems išradimams²⁴⁹ ir informacijai, kuri pati savaime galbūt nėra vertinga (kadangi, kaip minėta, jokie naujumo ar originalumo reikalavimai komercinių paslapčių apsaugos objektui nėra keliami).

Tuo atveju, kai apgrąžos inžinerija yra leidžiama, faktiškai komercinės paslapties turėtojo teisės yra apribojamos laikotarpiu, per kurį kiti asmenys, pasitelkę apgrąžos inžineriją, išsiaiškina komercinę paslaptį ir pasinaudoję gauta informacija įeis į rinką. Tokiu būdu komercinės paslapties turėtojui suteikiamas tam tikras „pirmavimo laikotarpis“ (angl. *lead time*), per kurį šis gaus atlygį už investicijas, padarytas kuriant komercinės paslapties objektą bei diegiant inovacijas²⁵⁰. Nurodoma, jog šis laikotarpis

²⁴³ SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1583.

²⁴⁴ *Ibid.*, p. 1650.

²⁴⁵ OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus)* [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 9.

²⁴⁶ APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 346. FRIEDMAN, David D.; LANDES, William M.; POSNER, Richard A. Some Economics of Trade Secret Law. *The Journal of Economic Perspectives*, 1991, Volume 5, No. 1, p. 65.

²⁴⁷ *Ibid.*, p. 71.

²⁴⁸ APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 346.

²⁴⁹ *Ibid.*, p. 346.

²⁵⁰ SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1582, 1586.

laikytinas pakankamu, nes apgražos inžinerija reikalauja daug laiko, pastangų ir lėšų²⁵¹ (aukščiau jau išsiaiškinta, kad tais atvejais, kai tam tikra informacija gali būti greitai ir nesunkiai gaunama vien stebint, apžiūrint objektą, ji pripažintina lengvai prieinama (angl. *readily accessible*) ir dėl to apskritai nelaikytina komercine paslaptimi *per definitionem*).

Apgražos inžineriją taip pat pateisina jos reikšmė inovacijų (technologijų) plėtrai. Ji sudaro galimybes kitiems subjektams išsiaiškinti reikalingą informaciją ir ja pasinaudojus pateikti į rinką patobulintus ar naujus produktus²⁵². Kaip pavyzdį galima nurodyti kompiuterių programų rinką, kurios atveju apgražos inžinerija yra svarbi priemonė suderinamumo informacijai (angl. *interoperability information*) gauti ir sukurti naujas, su kitomis programomis ar programine įranga suderintas kompiuterių programas²⁵³. Tokia situacija susiklostė Jungtinėse Amerikos Valstijose nagrinėtoje žymioje *Sega Enterprises v. Accolade Inc.* byloje²⁵⁴. Accolade, pasinaudojusi apgražos inžinerija, sužinojo Sega Enterprises priklausiusios „Genesis“ platformos sąveikos specifikacijas ir dėl to galėjo sukurti bei išleisti „Genesis“ platformai tinkamus kompiuterinius žaidimus. Teismas tokius atsakovės Accolade veiksmus pripažino teisėtais²⁵⁵.

Vis dėlto, apgražos inžinerija ne visada (nebūtinai) pasitelkiama siekiant sukurti naujus ar patobulintus produktus. Konkurentų veiksmai gali būti visai (ar bent jau tiesiogiai) nesusiję su inovacijomis, o pasinaudojus apgražos inžinerijos būdu gautomis komercinėmis paslaptimis tiesiog imituojami (kopijuojami) komercinės paslapties turėtojo produktai²⁵⁶. Apibendrintai galima nurodyti, jog faktiškai apgražos inžinerija pasitelkiama tiek su inovacijomis susijusiais, tiek vien tik imitavimo tikslais²⁵⁷.

Apgražos inžinerijos pateisinamumo antruoju atveju klausimas iškilo kontroversiškoje Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje *Bonito Boats* byloje²⁵⁸.

²⁵¹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 755.

²⁵² SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1590.

²⁵³ *Ibid.*, p. 1607-1608.

²⁵⁴ United States Court of Appeals for the 9th Cir., 1992, *Sega Enterprises Ltd. v. Accolade, Inc.*, 977 F.2d 1510.

²⁵⁵ LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. Iš *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4, p. 34-38 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>, p. 36.

²⁵⁶ Pavyzdžiui, OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus)* [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 6.

²⁵⁷ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 751.

²⁵⁸ United States Supreme Court, 1989, *Bonito Boats, Inc. v. Thunder Craft Boats, Inc.*, 489 U.S. 141.

Atsakovas šioje byloje, pasinaudojęs atitinkama technologija, iš esmės tiesiog nukopijavo (imitavo) ieškovo laivų korpusus. Nors naudotis tokiais technologijomis Floridos valstijos teisės aktai draudė, Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis Teismas pasisakė už apgražos inžineriją net ir tokiu atveju, konstatavęs, kad ir „imitavimas bei tobulinimas imituojant yra savaime neatsiejamai susiję su išradimais ir laikytini gyvybiškai svarbiais konkurencingai rinkai“²⁵⁹.

Tokia teismo pozicija sulaukė nemažai kritikos – jei pirmiau aptartu atveju apgražos inžinerijos nauda akivaizdi (rinkoje atsiranda nauji ar patobulinti gaminiai), antruoju atveju taip nėra²⁶⁰. Vis dėlto, teisės doktrinoje teigiama, kad ir antruoju atveju apgražos inžinerija yra naudinga – ji didina konkurencinį spaudimą ir skatina kaininę konkurenciją, informacijos sklaidą²⁶¹, o tai suponuoja ir didesnes paskatas bei galimybes tolesnėms inovacijoms bei technologijų plėtrai. Todėl darytina išvada, kad apgražos inžinerija bet kuriuo atveju prisideda tiek prie konkurencijos, tiek prie inovacijų skatinimo²⁶² ir, pasak teisės mokslininkės G. Surblytės, vien dėl imitavimo rizikos neturėtų būti ribojama²⁶³. Atsižvelgiant į Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamosios dalies pradžią („siekiant skatinti inovacijas ir didinti konkurenciją“²⁶⁴), šie aspektai buvo įvertinti ir formuluojant direktyvos taisykles, skirtas apgražos inžinerijai.

Be to, svarbu turėti omenyje ir tai, jog Europos teisės doktrinoje nėra vieningo požiūrio į imitavimą. Dažnai teigiama, kad, nesant intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo, asmenims bendruoju atveju turėtų būti leidžiama imituoti (t. y. pripažįstama „imitacijos laisvė“ (angl. *freedom of imitation*))²⁶⁵. Ši teisė galėtų būti ribojama tik esant tam tikroms sąlygoms.

²⁵⁹ *Ibid.*, p. 141, 146. Taip pat žr. OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber Amicorum Joseph Straus)* [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>, p. 6.

²⁶⁰ SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1593.

²⁶¹ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 751.

²⁶² Be to, reikėtų nepamiršti, kad tiek „inovatyvios apgražos inžinerijos“, tiek „imituojančios apgražos inžinerijos“ atveju, šis komercinių paslapčių įgijimo būdas atlieka aukščiau aptartą balanso intelektinės nuosavybės teisės sistemoje užtikrinimo funkciją.

²⁶³ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 751-753, 758.

²⁶⁴ Komercinių paslapčių direktyva.

²⁶⁵ Pavyzdžiui: KUR, Annette; BENTLY, Lionel; OHLY, Ansgar. *Sweet Smells and a Sour Taste – The ECJ's L'Oreal Decision* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition & Tax Law Research Paper No. 09-12, University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 10/01, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=1492032>, p. 3; OHLY, Ansgar. Free access, including freedom to imitate, as a legal principle – a forgotten concept? Iš KUR, Annette; MIZARAS,

Vis dėlto, neturėtų būti visiškai ignoruojamos su apgražos inžinerija susijusios rizikos, apie kurias užsiminta aukščiau. Tai pabrėžiama ir Komercinių paslapčių direktyvos 17 konstatuojamojoje dalyje: „kai kuriuose pramonės sektoriuose, kuriuose kūrėjai ir novatoriai negali naudotis išimtinėmis teisėmis, o inovacijos tradiciškai priklauso nuo komercinių paslapčių, į rinką patekusiems produktams šiuo metu gali būti lengvai pritaikyta apgražos inžinerija. Tokiais atvejais tie kūrėjai ir novatoriai gali nukentėti dėl vadinamojo parazitinio kopijavimo arba aklo imitavimo praktikos, kurią vykdančiamis parazitais išnaudojama tų kūrėjų reputacija ir pastangos inovacijų srityje“²⁶⁶. Į tai buvo atkreiptas dėmesys ir Makso Planko instituto inovacijoms ir konkurencijai Komisijos pasiūlymo dėl Komercinių paslapčių direktyvos komentare²⁶⁷. Šiame komentare pažymima, kad nesant jokių apgražos inžinerijos ribojimų, problemų gali kilti kai kuriuose sektoriuose (pavyzdžiui, kosmetikos industrijoje), kai nėra galimybių remtis intelektinės nuosavybės teisių teikiama apsauga, o komercinės paslaptys gali būti pakankamai lengvai įgyjamos pasitelkiant apgražos inžineriją²⁶⁸.

Siekiant geriau suvokti minimas problemas ir grėsmes, išsamiau aptartinas kvepalų rinkos pavyzdys. Pirmiausia, paminėtina, jog kvepalų industrijoje visais laikais tradiciškai buvo remiamasi būtent informacijos slaptumu. Kvepalų, muilo ar eterinių aliejų gamyba įprastai būdavo šeimos verslas, dėl ko nesunkiai pavykdavo išsaugoti vertingos informacijos (pavyzdžiui, apie distiliavimo technikas ar kvepalų formules) slaptumą²⁶⁹. Tačiau šiandien kvepalų gamintojams išsaugoti komercinės paslaptis yra žymiai sudėtingiau – kvepalų gamyba nebėra šeimos verslas, išaugo darbuotojų mobilumas, o kvepalų formulės ir kita svarbi informacija, dažniausiai saugoma skaitmenine forma, gali būti lengvai ir greitai nukopijuota bei perduota konkurentams²⁷⁰.

Kvepalų gamintojai patenka į dar nepalankesnę padėtį, kai apgražos inžinerija visais atvejais pripažįstama teisėtu komercinių paslapčių gavimo būdu. Minėta, kad apgražos inžineriją pateisina, *inter alia*, tai, jog ji paprastai reikalauja daug laiko, pastangų ir investicijų, o komercinės paslapties turėtojai *de facto* suteikiamas tam tikras pirmavimo

Vytautas. *The Structure of Intellectual Property Law. Can One Size Fit All?* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2011, p. 97-118.

²⁶⁶ Komercinių paslapčių direktyva.

²⁶⁷ KNAACK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>.

²⁶⁸ *Ibid.*, p. 10-11.

²⁶⁹ CRONIN, Charles. Lost and Found: Intellectual Property of the Fragrance Industry; From Trade Secret to Trade Dress. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 2015, Volume 5, Number 1, p. 257, 258.

²⁷⁰ *Ibid.*, p. 258.

rinkoje laikotarpis (angl. *lead time*)²⁷¹. Tačiau kvepalų atveju, tokios šiuolaikinės technologijos kaip, pavyzdžiui, dujų chromatografija–masių spektrometrija, leidžia greitai ir nepatiriant didelių išlaidų sužinoti paprastai vertingiausią kvepalų komponentą – jų cheminę formulę²⁷². Dėl šių prižasčių komercinių paslapčių teisinė apsauga kvepalų rinkos atveju tampa neveiksminga.

Reikėtų turėti omenyje ir tai, kad kvepalų gamintojai įprastai neturi galimybių pasinaudoti tradicinių intelektinės nuosavybės teisių teikiama apsauga. Primintina, jog tiek komercinių paslapčių teisinės apsaugos ribų, tiek apgražos inžinerijos pateisinamumo klausimai didele dalimi buvo nagrinėjami balanso tarp patentų teisės ir komercinių paslapčių teisinio reguliavimo paieškos kontekste. Tačiau kvepalų atveju retai yra galimybė²⁷³ įgyti patentą – jų formulė paprastai nėra kokią nors objektyvią problemą išsprendžiantis išradimas.

Taigi, kaip užsimenama ir pačioje Komercinių paslapčių direktyvoje, apgražos inžinerijos įteisinimas gali turėti neigiamų padarinių tam tikrose rinkose. Dėl šios priežasties išsakoma nuomonių²⁷⁴, jog apgražos inžinerija gali būti laikoma teisėtu komercinių paslapčių gavimo būdu, tačiau teisė ja naudotis galimai turi būti ribojama.

4.2.3. Apgražos inžinerijos ribos

Teoretikės P. Samuelson ir S. Scotchmer yra išskyrusios ir aptarusios būdus, kuriais galėtų būti ribojama apgražos inžinerija, jeigu paaiškėtų, kad ji yra žalinga rinkai: 1) draudžiami tam tikri apgražos inžinerijos metodai, pavyzdžiui, kompiuterių programų dekompiliavimas; 2) nustatomi kokybiniai reikalavimai produktams, sukurtiems pasinaudojus apgražos inžinerija (t. y. reikalaujama, kad būtų sukurti nauji ar patobulinti produktai); 3) dėl apgražos inžinerijos teisėtumo sprendžiama konkrečiu atveju įvertinus jos tikslus ar būtinumą (pavyzdžiui, apgražos inžinerija leidžiama, tik jeigu ji būtina

²⁷¹ Per kurį komercinės paslapties turėtojas gali gauti investicijų į mokslinių tyrimų ir technologijų plėtrą graža.

²⁷² CRONIN, Charles. Lost and Found: Intellectual Property of the Fragrance Industry; From Trade Secret to Trade Dress. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 2015, Volume 5, Number 1, p. 270-271.

²⁷³ Išskyrus šimtinius atvejus, kai, pavyzdžiui, kvepalai turi teigiamą poveikį fizinei ar psichinei asmens sveikatai.

²⁷⁴ KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>, p. 10-11.

suderinamumo informacijai gauti); 5) ribojama teisė paskelbti apgražos inžinerijos būdu įgytas komercines paslaptis²⁷⁵.

Vis dėlto, atsižvelgiant į aukščiau nagrinėtą komercinių paslapčių teisinės apsaugos pobūdį, jos pateisinamą apimtį, vietą intelektinės nuosavybės teisės sistemoje (ypač – santykį su patentų teise), taip pat argumentus, kodėl komercinės paslapties turėtojui neturėtų būti suteikiamos išimtinės teisės (*inter alia*, leidžiama apgražos inžinerija), jokių specialių, įstatyminių apgražos inžinerijos ribojimų nustatyti nereikėtų (ir Komercinių paslapčių direktyva pagrįstai jų nenumato). Vien Komercinių paslapčių direktyvos 17 konstatuojamojoje dalyje minimos parazitinio kopijavimo arba aklo imitavimo praktikos grėsmė nelemia būtinybės riboti apgražos inžineriją.

Visų pirma, reikia pabrėžti distinkciją tarp komercinę paslaptį sudarančios informacijos įgijimo apgražos inžinerijos būdu ir tolesnio tokios informacijos naudojimo²⁷⁶. Ne kartą minėta, kad Komercinių paslapčių direktyvos 3 straipsnio 1 dalies b punkte *expressis verbis* įtvirtinta, jog komercinės paslapties **gavimas** pasitelkus apgražos inžineriją laikytinas teisėtu. Pagal to paties straipsnio 2 dalį, „komercinės paslapties gavimas, **naudojimas** ar **atskleidimas** laikomas teisėtu tiek, kiek tokio gavimo, naudojimo arba atskleidimo yra reikalaujama arba toks gavimas, naudojimas ar atskleidimas yra leidžiamas pagal Sąjungos ar nacionalinę teisę“²⁷⁷.

Pažymėtina, kad vien komercinę paslaptį sudarančios informacijos įgijimas, pasitelkus apgražos inžineriją (t. y. pats apgražos inžinerijos veiksmų atlikimas), iš esmės negali pažeisti jos turėtojo teisių²⁷⁸. Komercinės paslapties turėtojo teisės galimai bus pažeistos tik tada, kai kitas asmuo **pasinaudos** komercine paslaptimi ir pradės gaminti panašius ar tapačius produktus – atliks parazitinio kopijavimo arba aklo imitavimo veiksmus. Sugrįžtant prie aukščiau nagrinėto kvėpalų pavyzdžio – pradės tokių pačių ar panašių (angl. „*smell-alike*“)²⁷⁹ kvėpalų gamybą. Tačiau komercinės paslapties turėtojas galėtų ir

²⁷⁵ SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>, p. 1652-1659.

²⁷⁶ *Ibid.*, p. 1650-1651.

²⁷⁷ Komercinių paslapčių direktyva.

²⁷⁸ SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>> p. 1651.

²⁷⁹ CRONIN, Charles. Lost and Found: Intellectual Property of the Fragrance Industry; From Trade Secret to Trade Dress. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 2015, Volume 5, Number 1, p. 271.

turėtų su tokia praktika kovoti kitomis²⁸⁰, ne komercinių paslapčių apsaugai skirtame teisiniame reguliavime numatytomis, priemonėmis.

Ne kartą minėta, kad komercinių paslapčių teisinė apsauga laikytina apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi. Taigi, negalėdamas uždrausti parazitinio kopijavimo arba aklo imitavimo veiksmų, remdamasis komercinės paslapties turėtojų suteikiamais teisių gynimo būdais, pastarasis galėtų pasinaudoti bendrosiomis apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos nuostatomis. Lietuvoje tokią galimybę suteikia Konkurencijos įstatymo 15 ir 16 straipsniai. Ūkio subjektas galėtų remtis, pavyzdžiui, 15 straipsnio 1 dalies 5 punktu, pagal kurį: „ūkio subjektams draudžiama atlikti bet kuriuos veiksmus, prieštaraujančius ūkinės veiklos sąžiningai praktikai ir geriems papročiams, kai tokie veiksmai gali pakenkti kito ūkio subjekto galimybėms konkuruoti, įskaitant <...> kito ūkio subjekto gaminio ar jo pakuotės imitavimą, to gaminio ar pakuotės formos, spalvos ar kitų skiriamųjų požymių kopijavimą, jeigu tai gali klaidinti dėl gaminio tapatybės arba jeigu šiais veiksmais siekiama pasinaudojant kito ūkio subjekto reputacija gauti nesąžiningos naudos“²⁸¹.

Žinoma, reikia nepamiršti, kad apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos teisė Europos Sąjungoje nėra harmonizuota²⁸². Vieningo doktrininio požiūrio į nesąžiningą konkurenciją Europoje taip pat nėra²⁸³. Tačiau Komercinių paslapčių direktyvos 17 konstatuojamosios dalies turinys suponuoja, jog ateityje galimai bus siekiama suvienodinti apsaugą ir šioje srityje: „kai kuriuose nacionalinės teisės aktuose dėl kovos su nesąžininga konkurencija numatytos kovos su tokia praktika priemonės. Nors šia direktyva bendrai nesiekama pertvarkyti ar suderinti kovos su nesąžininga konkurencija teisės aktų, būtų tikslinga, kad Komisija atidžiai išnagrinėtų, ar toje srityje reikia imtis veiksmų Sąjungos lygmeniu“²⁸⁴.

²⁸⁰ Pavyzdžiui: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. birželio 18 d. sprendimas *L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC and Laboratoire Garnier & Cie v Bellure NV, Malaika Investments Ltd and Starion International Ltd* C-487/07, EU:C:2009:378.

²⁸¹ Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 5 punktas.

²⁸² Harmonizuota yra tik nesąžiningos konkurencijos teisės dalis, susijusi su nesąžiningais veiksmais vartotojų atžvilgiu (žr. KUR, Annette; DREIER, Thomas. *European Intellectual Property Law: Text, cases and materials*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, p. 413, taip pat 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“). *OL*, 2005 L 149, p. 22).

²⁸³ KUR, Annette. What to Protect, and How? Unfair Competition, Intellectual Property, or Protection Sui Generis. Iš *Intellectual property, unfair competition and publicity: convergences and development* [interaktyvus]. Cheltenham: Elgar, 2014, p. 11-32 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2268585>, p. 1-2, 4. KUR, Annette; DREIER, Thomas. *European Intellectual Property Law: Text, cases and materials*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013, p. 371, 412-413.

²⁸⁴ Komercinių paslapčių direktyva.

Apibendrinant pažymėtina, jog apgražos inžinerija skatina inovacijas ir konkurenciją, todėl yra naudinga visuomenei. Taip pat ji reikšminga, nes padeda užtikrinti balansą intelektualinės nuosavybės teisės sistemoje. Parazitinis kopijavimas, aklas imitavimas ar kiti nesąžiningos konkurencijos veiksmai galėtų pažeisti tik konkretaus komercinės paslapties turėtojo teises. Dėl šių priežasčių pagrįsta neįtvirtinti bendrųjų apgražos inžineriją ribojančių taisyklių, o dėl galimo komercinės paslapties turėtojo teisių pažeidimo spręsti kiekvienu konkrečiu atveju, bet ne remiantis komercinių paslapčių teisinei apsaugai skirtu reguliavimu. Be to, pastebėtina, kad Komercinių paslapčių direktyvoje yra įtvirtinta dar viena galimybė komercinės paslapties turėtojui sustiprinti savo teisių apsaugą – sutartimi uždrausti apgražos inžineriją. Vis dėlto, ši teisė ir jos ribojimo teisės aktais galimybė²⁸⁵ doktrinoje vertinamos taip pat nevienareikšmiškai, todėl šie klausimai išsamiai nagrinėjami žemiau.

4.2.4. Apgražos inžinerijos ribojimas sutartimis

Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje įtvirtinta, jog „teisėtai įsigyto produkto apgražos inžinerija turėtų būti laikoma teisėtu informacijos gavimo būdu, išskyrus atvejus, kai sutartyse susitariama kitaip“²⁸⁶. Teisinėje literatūroje išsakoma abejonių dėl tokios nuostatos pagrįstumo. Nurodoma, jog sutartinis apgražos inžinerijos ribojimas prailgina komercinės paslapties turėtojo „pirmavimo laikotarpį“ (angl. *lead time*), dėl ko gali būti pažeista komercinių paslapčių apsaugą reglamentuojančiais teisės aktais užtikrinama pusiausvyra²⁸⁷. Iš tiesų, tiek teisininkai, tiek ekonomistai nuosekliai pabrėžia, kad komercinėms paslaptims neturi būti suteikiama pernelyg plati ir intensyvi apsauga, nes tai gali daryti neigiamą įtaką inovacijoms bei konkurencijai²⁸⁸.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus manytina, kad šalių teisė sutartyse drausti apgražos inžineriją turėtų būti ribojama. Pažymėtina, jog tokios pozicijos laikomasi ir Komercinių paslapčių direktyvoje, kadangi jos jau minėtoje 16 konstatuojamojoje dalyje *expressis verbis* numatyta, kad laisvė sudaryti apgražos inžineriją draudžiančias sutartis „gali būti ribojama teisės aktais“²⁸⁹. Kada šalių laisvė sudaryti tokias sutartis turėtų būti ribojama, spręs valstybės narės. Jokių aiškių nuorodų,

²⁸⁵ Numatytos Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje.

²⁸⁶ Komercinių paslapčių direktyva.

²⁸⁷ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al.* TRIPS plus 20. *From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 755-757.

²⁸⁸ *Ibid.*, p. 757-758.

²⁸⁹ Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamoji dalis.

kokie atvejai tai turėtų būti, direktyva nepateikia. Todėl reikėtų aptarti, kokioms aplinkybėms esant sutarties laisvė galėtų būti ribojama apgražos inžinerijos naudai.

Apgražos inžinerijos ribojimo sutartimis teisėtumo ir leistinumo klausimai pirmiausia buvo iškelti, kai tokios sutartinės nuostatos pradėtos įtvirtinti programinės įrangos licencijose. Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiajam Teismui pripažinus bei teisės aktuose įstatymų leidėjams įtvirtinus, jog apgražos inžinerija yra sąžiningas bei teisėtas būdas gauti komercinę paslaptį sudarančią informaciją, programinės įrangos gamintojai, siekdami apsaugoti savo komercines paslaptis, į „pakuotės licencijas“ (angl. *shrinkwrap licenses*) įtraukė nuostatas, draudžiančias apgražos inžineriją²⁹⁰. Minėtų licencijų atveju laikoma, kad pirkėjas, įsigijęs programinę įrangą ir atidaręs pakuotę, sutinka su licencijos sąlygomis²⁹¹. Šiandien tokios nuostatos gali būti įtraukiamos į „vieno mygtuko paspaudimo“ (angl. *click-wrap* ar *click-through*) (kai su licencijos sąlygomis susipažįstama ir sutinkama paspaudus mygtuką prieš programos instaliavimą) ar „naršymo“ (angl. *browse-wrap*) (kai su licencijos sąlygomis susipažįstama ir sutinkama naršymo internete metu) licencijas²⁹².

Gana greitai buvo pastebėta, kad pasitelkdami tokias licencijų sąlygas programinės įrangos gamintojai galimai nepagrįstai ir neteisėtai riboja apgražos inžineriją ir pažeidžia intelektinės nuosavybės teisės nustatytą teisių turėtojų ir intelektinės nuosavybės objektų naudotojų teisių ir interesų balansą²⁹³. Todėl buvo iškeltas klausimas, ar tokios sutartinės nuostatos pripažintinos galiojančiomis ir vykdytinomis. Pavyzdžiui, vienoje žymiausių bylų, kurioje spręstas šis klausimas, *Vault Corporation v. Quaid Software*²⁹⁴, Jungtinių Amerikos Valstijų teismai atsisakė tokias sutartines nuostatas pripažinti vykdytinomis²⁹⁵. Vėliau buvo priimtas ne vienas sprendimas, kuriame tokios licencijų sąlygos vienu ar kitu

²⁹⁰ LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. Iš *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4, p. 34-38 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>, p. 36. LEMLEY, Mark A. Intellectual Property and Shrinkwrap Licenses. *Southern California Law Review*, 1994–1995, Volume 68:1239, p. 1239.

²⁹¹ *Ibid.*, p. 1239, 1241-1242.

²⁹² LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. Iš *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4, p. 34-38 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>, p. 36. SAMUELSON, Pamela. Reverse engineering under siege [interaktyvus]. Iš *Communications of the ACM*, 2002, Volume 45 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarship.law.berkeley.edu/facpubs/2383/>>, p. 3.

²⁹³ LEMLEY, Mark A. Intellectual Property and Shrinkwrap Licenses. *Southern California Law Review*, 1994–1995, Volume 68:1239, p. 1246.

²⁹⁴ United States Court of Appeals for the 5th Cir., 1988, *Vault Corporation v. Quaid Software, Ltd.*, 847 F.2d 255.

²⁹⁵ SAMUELSON, Pamela. Reverse engineering under siege [interaktyvus]. Iš *Communications of the ACM*, 2002, Volume 45 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarship.law.berkeley.edu/facpubs/2383/>>, p. 3-4.

pagrindu pripažintos neteisėtomis ar nevykdytinomis²⁹⁶. Vis dėlto, Jungtinių Amerikos Valstijų teismų praktika šiuo klausimu nėra vieninga ir aiški²⁹⁷, o Europos Sąjungoje jos beveik nėra.

Jungtinių Amerikos Valstijų ir Europos teisės doktrinoje dažnai pasisakoma prieš tokius sutartinius apribojimus. Iš tiesų pritariama šiai pozicijai, kadangi tais atvejais, kai apgražos inžineriją draudžiančios nuostatos yra įtraukiamos į masines licencijas (angl. *mass-market licences*), apgražos inžinerija to produkto atžvilgiu *de facto* yra apskritai uždraudžiama. Tačiau, atsižvelgiant į aukščiau aptartas priežastis, kodėl apgražos inžinerija yra reikalinga ir leistina, tokia situacija neturėtų būti toleruojama.

Pastebėtina, kad iš tiesų visais atvejais, kai apgražos inžineriją draudžiančios nuostatos įtraukiamos į standartines sutarčių sąlygas, būtų pasiekiamas toks pats rezultatas – faktiškai uždraudžiama konkretaus gaminio apgražos inžinerija. Tačiau tai pažeistų pusiausvyrą intelektinės nuosavybės teisės sistemoje bei greičiausiai turėtų neigiamą poveikį inovacijoms ir konkurencijai rinkoje, kadangi komercinės paslapties turėtojui būtų suteikiama pernelyg plati apsauga. Todėl valstybės narės galimai turėtų pasinaudoti Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje numatyta galimybe ir teisės aktais apriboti teisę įtraukti apgražos inžineriją draudžiančias nuostatas į standartines sutarčių sąlygas.

Be to, reikėtų paminėti, kad 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos²⁹⁸ (toliau – Kompiuterių programų direktyva) taip pat reguliuojami tam tikri su kompiuterių programų apgražos inžinerija susiję klausimai. Minimos direktyvos 5 straipsnio 3 dalis nustato, kad „asmuo, turintis teisę naudoti kompiuterio programos kopiją, turi teisę be autoriaus teisių turėtojo leidimo išbandyti, nagrinėti ar patikrinti, kaip veikia programa, kad galėtų nustatyti idėjas ir principus, kuriais remiasi programos elementai, jei jis tai daro teisėtai įdiegdamas, peržiūrėdamas, paleisdamas, perduodamas arba saugodamas programą“, o 6 straipsnio 1 dalis leidžia dekompiliuoti kompiuterio programą, kai tai yra

²⁹⁶ Pavyzdžiui: United States Court of Appeals for the 4th Cir., 1990, *Lasercomb America, Inc. v. Reynolds*, 911 F.2d 970; United States District Court for the C.D. Cal., 2012, *Aqua Connect, Inc. v. Code Rebel, LLC*.

²⁹⁷ LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. Iš *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4, p. 34-38 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>, p. 36. SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 749-750.

²⁹⁸ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (kodifikuota redakcija). *OL*, 2009 L 111, p. 16.

būtina „norint gauti informaciją apie tai, kaip užtikrinti savarankiškai sukurtos kompiuterio programos suderinamumą su kitomis programomis“²⁹⁹.

Manytina, jog pastarosios nuostatos yra reikšmingos nagrinėjamu atveju, kadangi Kompiuterių programų direktyvos 8 straipsnio antra pastraipa aiškiai numato, jog „visos sutartinės nuostatos, prieštaraujančios 6 straipsniui ar 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytoms išimtims, yra niekinės“³⁰⁰. Todėl šias normas įgyvendinančios nacionalinių teisės aktų nuostatos turėtų būti laikomos sutarčių laisvę ribojančiais teisės aktais Komercinių paslapčių direktyvos 16 konstatuojamosios dalies prasme. Juo labiau, kad ankstesniame šios konstatuojamosios dalies variante buvo įtvirtinta tiesioginė nuoroda į Kompiuterių programų direktyvos 5 straipsnio 3 dalį.

Tiesa, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika šioje srityje nėra aiški. Byloje *SAS Institute v. World Programming*³⁰¹ buvo nagrinėti klausimai, susiję su teise riboti apgražos inžineriją (kompiuterio programos objekcinio kodo dekompiliavimą) licencijomis. Viename iš atsakymų į Jungtinės Karalystės teismo pateiktus prejudicinius klausimus teismas nurodė, jog „direktyvos 91/250 5 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip: asmuo, įgijęs licencijuotą kompiuterių programos kopiją, gali <...> stebėti, išnagrinėti arba išbandyti, kaip ji veikia, kad nustatytų idėjas ir principus, kuriais pagrįstas bet kuris minėtos programos elementas, **jeigu vykdo šia licencija leidžiamus veiksmus** ir naudojantis kompiuterių programa būtinus įdiegimo bei paleidimo veiksmus, su sąlyga, kad jis nepažeidžia autorių teisių į šią programą turėtojo išimtinių teisių“³⁰². Tokia prejuducinio sprendimo formuluotė nėra visiškai aiški. Teisinėje literatūroje nurodoma, jog sunku suvokti, kaip teismas vienu metu gali teigti, kad asmuo turi teisę apgražos inžinerijos būdu išsiaiškinti kompiuterių programos veikimo principus ir idėjas, bet kartu pažymėti, jog tai gali būti daroma tik atliekant licencijos leidžiamus veiksmus³⁰³. Atrodytų, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas linkęs leisti apgražos inžineriją, tik jeigu ją leidžia licencija³⁰⁴. Bet tokia išvada neatrodo tinkama³⁰⁵, todėl ateityje Europos

²⁹⁹ *Ibid.*

³⁰⁰ *Ibid.*

³⁰¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. gegužės 2 d. sprendimas *SAS Institute Inc. v World Programming Ltd* C-406/10, EU:C:2012:259.

³⁰² *Ibid.*

³⁰³ GERVAIS, Daniel; DERCLAYE, Estelle. The Scope of Computer Program Protection after SAS: Are We Closer to Answers? (case comment). Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, 34(8), p. 565-572 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://core.ac.uk/download/pdf/29029570.pdf>>, p. 570-571.

³⁰⁴ SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 745-747.

³⁰⁵ GERVAIS, Daniel; DERCLAYE, Estelle. The Scope of Computer Program Protection after SAS: Are We Closer to Answers? (case comment). Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, 34(8), p. 565-572 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://core.ac.uk/download/pdf/29029570.pdf>>, p. 565, 572.

Sąjungos Teisingumo Teismui galimai teks grįžti prie šių klausimų, ypač po Komercinių paslapčių direktyvos priėmimo.

Be šių aukščiau aptartų atvejų, kai sutarties laisvė sudaryti apgražos inžineriją draudžiančias sutartis galimai turėtų būti ribojama teisės aktais, reikia įvertinti, kada apgražos inžinerijos ribojimas sutartimi būtų pateisinamas. Manytina, jog tai galėtų būti atvejai, panašūs į nurodytus Komercinių paslapčių direktyvos 17 konstatuojamojoje dalyje – kai susiduriama su verslo santykiais sektoriuje, kuriame komercinių paslapčių apsauga turi pakankamai didelę reikšmę, apgražos inžinerija lengvai pritaikoma ir nėra galimybių pasinaudoti išimtinių intelektinės nuosavybės teisių teikiama apsauga.

Tokia situacija galima nagrinėti kvėpalų rinkos atveju. Pateisinama riboti apgražos inžineriją sutartimis konkrečių verslo santykių atžvilgiu taip pat galėtų būti maisto produktų gamybos sektoriuje, kuriame įprasta remtis komercinių paslapčių apsauga³⁰⁶. Iš tiesų daug teisinėje literatūroje pateikiamų žymių komercinių paslapčių pavyzdžių yra susiję su šia rinka – tai jau ne kartą minėta „Coca-Cola“ formulė³⁰⁷, „Campari“ gėrimo³⁰⁸, Šartrezo (pranc. *Chartreuse*) likerio³⁰⁹ sudėtys, „Kentucky Fried Chicken“ vištienos patiekalo receptas ir kiti. J. C. Fromer pabrėžia komercinių paslapčių teisinės apsaugos reikšmę konditerijoje³¹⁰. Be to, maisto produktų receptų ar gėrimų formulių atveju dažnai nėra galimybių pasinaudoti patentų ir kitų intelektinės nuosavybės teisių teikiama apsauga, egzistuoja parazitinio kopijavimo arba aklo imitavimo praktikos grėsmė.

Iš tiesų minėti sektoriai pakankamai reikšmingai skiriasi, pavyzdžiui, nuo kompiuterių programų, farmacijos ar biotechnologijų rinkų, kuriose komercinės paslaptys taip pat neabejotinai svarbios³¹¹. Pastarųjų atveju egzistuoja reali galimybė pasinaudoti autorių

³⁰⁶ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission*, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 7, 24 pastraipa.

³⁰⁷ BUX, Udo; Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament. *Trade secrets: in-depth analysis requested by the JURI Committee* [interaktyvus]. Brussels, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT\(2014\)493055_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT(2014)493055_EN.pdf)>, p. 4.

³⁰⁸ United States Patent and Trademark Office. *Trade Secrets Protection in the U. S.* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.nist.gov/sites/default/files/documents/mep/marinaslides.pdf>>.

³⁰⁹ CRONIN, Charles. Lost and Found: Intellectual Property of the Fragrance Industry; From Trade Secret to Trade Dress. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 2015, Volume 5, Number 1, p. 259-260.

³¹⁰ Žr. FROMER, Jeanne C. Trade Secrecy in Willy Wonka's Chocolate Factory. Iš DREYFUSS, Rochelle C.; STRANDBURG, Katherine J. *The Law and Theory of Trade Secrecy. A Handbook of Contemporary Research*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011, p. 3-17.

³¹¹ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission*, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą:

teisių ir (ar) patentų teisės teikiama apsauga. Kompiuterių programų atveju apgražos inžinerija yra ypač svarbi, nes leidžia įgyti suderinamumo informaciją. Šios reikšmę veiksmingai konkurencijai patvirtina ir jau minėta *Microsoft* byla³¹², kurioje Microsoft atsisakymas atskleisti tokią informaciją buvo pripažintas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi. Farmacijos rinkoje apgražos inžinerija leidžia išvengti dvigubų investicijų, užtikrina informacijos prieinamumą, o tai šioje srityje visuomenei yra itin svarbu³¹³. Nors minėta, kad komercinėms paslaptims suteikus teisinę apsaugą užtikrinama platesnė idėjų sklaida, nei šios nesant, vis dėlto patentų teisė ją užtikrina žymiai efektyviau³¹⁴. Todėl komercinių paslapčių teisinė apsauga neturėtų tapti stipresnė ir patrauklesnė nei patentų teisės teikiama apsauga.

Taigi, pastarųjų rinkų atveju mažiau tikėtina, kad sutartiniai apgražos inžinerijos ribojimai galėtų būti pateisinami. Ir priešingai, pavyzdžiui, kvėpalų ar maisto produktų rinkose, kai vertingos informacijos turėtojai dažniausiai nėra prieinama jokia kita teisinė apsauga, sutartinis apgražos inžinerijos ribojimas galimai nepadarytų žalos jos užtikrinamai pusiausvyrai intelektinės nuosavybės teisės sistemoje. Tačiau galimai apgražos inžinerijos ribojimai neturėtų būti numatomi standartinėse sutarčių sąlygose ar įtvirtinami kiekvienoje sutartyje, kadangi tai *de facto* prilygtų visiškam apgražos inžinerijos draudimui atitinkamo produkto atžvilgiu. Kitais žodžiais tariant, svarbu, kad teise sutartimi riboti apgražos inžineriją nebūtų piktnaudžiauama.

Nurodytina, jog Lietuvos teisės aktuose nėra jokių apgražos inžinerijai reguliuoti skirtų nuostatų. Todėl, siekiant tinkamai įgyvendinti Komercinių paslapčių direktyvą, turės būti įtvirtinta tiek teisė pasitelkti apgražos inžineriją komercinę paslaptį sudarančiai informacijai įgyti, tiek teisė ją riboti sutartimis. O atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, taip pat reikėtų numatyti draudimą ją ribojančias nuostatas įtraukti į standartines sutarčių sąlygas, jas pasitelkti tais atvejais, kai komercinės paslapties turėtojas gali pasinaudoti intelektinės nuosavybės teisių suteikiama apsauga, be to, užtikrinti

<http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 6-7, 20, 22, 23 pastraipos.

³¹² Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas. 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Microsoft prieš Europos Komisiją* T-201/04, EU:T:2007:289.

³¹³ Pavyzdžiui, VARADARAJAN, Deepa. Trade Secret Fair Use. *Fordham Law Review*, 2014, Volume 83, p. 1441. MCKEE, M.; LABONTÉ, R. *European Commission's proposals on trade secrets* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://researchonline.lshtm.ac.uk/2130249/>>.

³¹⁴ Siekdamas įgyti išimtinę teisę į išradimą, subjektas privalo jį atskleisti – šis visais atvejais tampa prieinamas (žinomas) visuomenei (o pasibaigus apsaugos terminui – gali būti laisvais naudojamas). Tai sudaro galimybes tolesnėms inovacijoms.

suderinamumą su atitinkamomis Kompiuterių programų direktyvą įgyvendinančiomis Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo³¹⁵ nuostatomis³¹⁶.

4.3. Komercinių paslapčių teisinės apsaugos išimtys ir interesų derinimas

Minėta, kad komercinių paslapčių apsaugos srityje susiduria ir turi būti suderinta itin daug skirtingų interesų bei vertybių. Todėl jų apsaugai skirtas teisinis reguliavimas turi sudaryti galimybes pasiekti tinkamą jų balansą. Pažymėtina, jog pagal Komercinių paslapčių direktyvą minimą pusiausvyrą padeda užtikrinti ne vien aukščiau nagrinėta apgražos inžinerija bei kai kurių kitų komercinių paslapčių gavimo, naudojimo, atskleidimo būdų numatymas kaip teisėtų direktyvos 3 straipsnyje.

Komercinių paslapčių direktyvos 5 straipsnyje yra įtvirtintos komercinių paslapčių apsaugos išimtys – atvejai, kai komercinės paslapties turėtojo teisės neturėtų būti ginamos pasitelkiant direktyvoje numatytas priemones ir procedūras. Minėto straipsnio a-c punktuose yra nurodyta keletas konkrečių teisių ir interesų, kurie pripažįstami pateisinančiais komercinės paslapties turėtojo teisių ribojimą. Tačiau Komercinių paslapčių direktyvoje pateiktas išimčių sąrašas nėra išsamus, kadangi direktyvos 5 straipsnio d punktas iš esmės yra atviro pobūdžio³¹⁷ („valstybės narės užtikrina, kad taikyti šioje direktyvoje numatytas priemones <...> nebūtų leidžiama, kai komercinė paslaptis tariamai gauta, naudojama arba atskleista <...> siekiant apsaugoti Sąjungos ar nacionalinės teisės pripažintą teisėtą interesą“³¹⁸). Be to, kai kurie svarbūs ir saugotini interesai, pavyzdžiui, darbuotojų mobilumas, taip pat minimi direktyvos preambulėje (13, 18, 19, 20, 34 konstatuojamosiose dalyse). Dalis jų teisinėje literatūroje sulaukia nemažai dėmesio ir aptartini išsamiau.

4.3.1 Komercinės paslaptys ir darbuotojų mobilumas

Atlikdami darbo funkcijas, dalis darbuotojų neišvengiamai sužino savo darbdavių komercines paslaptis. Šias jie gali atskleisti konkurentams arba jomis pasinaudoti patys ir

³¹⁵ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999, nr. 50-1598.

³¹⁶ Žr. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 30 ir 31 straipsnius.

³¹⁷ KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>, p. 11.

³¹⁸ Komercinių paslapčių direktyvos 5 straipsnio d punktas.

pradėti konkuruoti su savo darbdaviu. Todėl doktrinoje pabrėžiama, kad būtent darbuotojai kelia didžiausią pavojų komercinių paslapčių saugumui³¹⁹ ir atitinkamai verslo subjektų konkurencingumui³²⁰. Tai patvirtina ir empiriniai duomenys. Kaip matyti iš Baker and McKenzie atlikto tyrimo rezultatų, daugeliu atvejų su komercinėmis paslaptimis susiję neteisėti veiksmai buvo atlikti dalyvaujant buvusiems ar (rečiau) esamiems darbuotojams³²¹. Be to, apklausti ūkio subjektai nurodė, jog jie patys tiek buvusius, tiek esamus darbuotojus vertina kaip keliančius itin didelę grėsmę jų komercinių paslapčių saugumui³²². Papildomai pažymėtina, kad ir Lietuvoje daugelyje su komercinių paslapčių gynimu susijusių bylų kaip atsakovai (vieni iš atsakovų) dalyvauja buvę ar esami darbuotojai.

Taigi, darbdaviai neabejotinai yra suinteresuoti pakankamai veiksminga savo komercinių paslapčių teisine apsauga darbuotojų atžvilgiu. Bet, kaip bus parodyta žemiau, pernelyg plati komercinių paslapčių teisinė apsauga gali reikšmingai apriboti asmenų galimybes laisvai pasirinkti darbą ar verslą. Tačiau laisvė pasirinkti darbą ar verslą – viena iš tarptautiniais teisės aktais saugomų žmogaus teisių. Be to, darbuotojų mobilumas yra svarbus ne tik patiems darbuotojams, bet ir naudingas visai visuomenei³²³. Apibendrinant konstatuotina, jog egzistuoja aiškus konfliktas tarp dviejų vertybių – efektyvios komercinių paslapčių apsaugos ir darbuotojų mobilumo. Siekiant geriau suvokti jo esmę ir įvertinti, ar Komercinių paslapčių direktyva padeda jį veiksmingai išspręsti, žemiau aptartini komercinių paslapčių teisinės apsaugos ypatumai esant darbo santykiams.

Teisė darbuotojams, kaip ir kitiems asmenims, draudžia neteisėtai įgyti, naudotis ar atskleisti darbdavių komercines paslaptis. Tačiau darbuotojų pareigos saugoti komercines paslaptis pagrindai ir apimtis iš esmės skiriasi esant darbo santykiams ir šiems pasibaigus³²⁴. Darbo santykių metu darbuotojas privalo saugoti savo darbdavio

³¹⁹ ROWE, Elizabeth. Trade Secrets, Data Security and Employees. *Chicago-Kent Law Review*, 2010, Volume 84, Issue 3, p. 749.

³²⁰ SHEIKH, Talhiya. *Trade Secrets and Employee Loyalty* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/documents/trade_secrets_employee_loyalty.html>.

³²¹ Baker and McKenzie. *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market: Final Study prepared for the European Commission, MARKT/2011/128/D* [interaktyvus]. Milan: 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf>, p. 128.

³²² *Ibid.*, p. 126.

³²³ Žr., pavyzdžiui, CAENEGEM, William van. The Mobility of Creative Individuals, Trade Secrets and Restraints of Trade. *Murdoch University E Law Journal*, 2007, Volume 14, No. 2, p. 265-268, 278-279.

³²⁴ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D* [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 39.

komercines paslaptis bei kitą vertingą informaciją, kadangi juos sieja tarpusavio pasitikėjimo santykiai ir darbuotojas privalo būti sąžiningas bei lojalus darbdaviui³²⁵. Tačiau darbo santykiams nutrūkus, šios darbuotojo pareigos pasibaigia. O pareigas saugoti buvusių darbdavių konfidencialią informaciją (įskaitant komercines paslaptis) valstybių narių nacionalinė teisė reglamentuoja itin skirtingai³²⁶.

Dėl šios priežasties, siekdami apsaugoti savo komercines paslaptis darbo santykiams pasibaigus, darbdaviai su savo darbuotojais įprastai sudaro konfidencialumo ir (ar) nekonkuravimo susitarimus³²⁷. Konfidencialumo susitarime nustatomi draudimai naudoti ar atskleisti tam tikrą informaciją (nebūtinai sudarančią komercinę paslaptį), o „nekonkuravimo susitarimu visiškai ribojama asmens galimybė dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla, nesiejant šio ribojimo su komercinę paslaptį ir (arba) konfidencialią informaciją sudarančių duomenų naudojimu ar nenaudojimu tokio pobūdžio susitarimą pasirašiusio asmens veikloje pasibaigus darbo santykiams“³²⁸. Kadangi pastaraisiais susitarimais tiesiogiai ribojama viena iš žmogaus teisių – laisvė pasirinkti darbą ar verslą, valstybėse narėse vyrauja pozicija, jog nekonkuravimo susitarimams keltini griežti reikalavimai – jie turi būti terminuoti, galioti tik tam tikroje teritorijoje, juose nustatyta tinkama ir teisinga kompensacija darbuotojui ir kita.

Tokius susitarimus sudaryti leidžia ir Komercinių paslapčių direktyvos 13 konstatuojamoji dalis, pagal kurią: „nesiekama daryti poveikio galimybei sudaryti darbdavių ir darbuotojų nekonkurencinio pobūdžio susitarimus pagal taikytiną teisę“³²⁹. Vis dėlto, jokių konkrečių nuostatų, skirtų šių susitarimų reglamentavimui, direktyvoje nėra įtvirtinta. Iš vienos pusės, tai galima laikyti direktyvos trūkumu. Iš kitos pusės, tokių susitarimų sudarymas nėra išimtinai susijęs ir skirtas komercinių paslapčių apsaugai. Informacija, įtraukta į konfidencialumo susitarimą, vien dėl to netampa komercine paslaptimi³³⁰, o nekonkuravimo susitarimai gali būti sudaromi ne tik tais atvejais, kai kyla

³²⁵ BAGDANSKIS, Tomas. Nekonkuravimo susitarimų, sudaromų tarp darbdavio ir darbuotojo, reglamentavimo ir taikymo problemos. *Jurisprudencija*, 2013, 20(3), p. 1180.

³²⁶ Baker and McKenzie. *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market*: Final Study prepared for the European Commission, MARKT/2011/128/D [interaktyvus]. Milan: 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf>, p. 41.

³²⁷ Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes)*: Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 39.

³²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016, kat.: 2.1.3.8. (žr. 57 pastraipą).

³²⁹ Komercinių paslapčių direktyvos 13 konstatuojamoji dalis.

³³⁰ Komercinės paslapties sąvoka yra siauresnė už konfidencialios informacijos sąvoką. Be to, kaip yra nurodęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, „pareiga saugoti konfidencialią informaciją paprastai egzistuoja, kai ji nustatyta sutartyje, o pareiga saugoti komercinę paslaptį visų pirma kyla iš įstatymo“ (Lietuvos

grėsmė, jog darbuotojas gali atskleisti ar pasinaudoti buvusio darbdavio komercinėmis paslaptimis. Todėl manytina, kad direktyva pagrįstai šių klausimų nereguliuoja ir palieka juos spręsti nacionalinėms sutarčių bei darbo teisei.

Darbuotojų mobilumui neigiamą įtaką gali daryti ne tik konfidencialumo ir nekonkuravimo susitarimai, bet ir pernelyg stipri įstatyminė komercinių paslapčių apsauga. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose, siekiant apsaugoti komercines paslaptis, kartais taikoma „neišvengiamo komercinės paslapties atskleidimo doktrina“ (angl. *inevitable disclosure doctrine*). Pagal šią doktriną, dirbdamas tam tikrą darbą, darbuotojas neišvengiamai atskleis savo buvusio darbdavio komercines paslaptis³³¹. Todėl pastarasis gali kreiptis į teismą ir siekti, kad darbuotojui apskritai būtų uždrausta dirbti tam tikroje pozicijoje³³². Pavyzdžiui, tokia situacija buvo susiklosčiusi žymioje *PepsiCo, Inc. v. Redmond*³³³ byloje. Vienam PepsiCo darbuotojų (W. Redmond), ėjusiam bendrovėje vadovaujančias pareigas, buvo pasiūlytas panašaus pobūdžio darbas konkuruojančioje įmonėje Quaker Oats. Byloje teismas pripažino, jog net ir nesant nekonkuravimo susitarimo, W. Redmond gali būti uždrausta dirbti pas pagrindinę PepsiCo konkurentę – Quaker Oats, kadangi dirbdamas šioje įmonėje jis neišvengiamai atskleis PepsiCo komercines paslaptis³³⁴.

Tokios doktrinos taikymas galimai pernelyg ribotų darbuotojų mobilumą, bet Komercinių paslapčių direktyva jokių specialių taisyklių ar apribojimų jos atžvilgiu nenustato. Vis dėlto, tai nelaikytina direktyvos spraga. Pabrėžtina, jog Europos Sąjungos valstybėse narėse ši doktrina nėra pripažįstama³³⁵ ir netgi Jungtinėse Amerikos Valstijose ją taiko ne visi teismai³³⁶. Be to, jos taikymas greičiausiai būtų negalimas atsižvelgiant į direktyvos 13 konstatuojamąją dalį bei 1 straipsnio 3 dalį, kurios *expressis verbis* draudžia komercinių paslapčių apsaugos tikslais riboti darbuotojų mobilumą³³⁷.

Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 5 d. nutarties civilinėje byloje *UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“*, Nr. 3K-7-6-706/2016, kat.: 2.1.3.8. (žr. 51 pastraipą).

³³¹ SAULINO, Jennifer L. Locating Inevitable Disclosure's Place in Trade Secret Analysis. *Michigan Law Review*, 2002, Volume 100, No. 5, p. 1185.

³³² DOLE, Richard F. The Contours of American Trade Secret Law: What Is and What Isn't Protectable as a Trade Secret. *SMU Science and Technology Law Review*, Summer 2016, Volume 19, Issue 2, p. 111.

³³³ United States Court of Appeals for the 7th Cir., 1995, *PepsiCo, Inc. v. Redmond*, 54 F.3d 1262.

³³⁴ DOLE, Richard F. The Contours of American Trade Secret Law: What Is and What Isn't Protectable as a Trade Secret. *SMU Science and Technology Law Review*, Summer 2016, Volume 19, Issue 2, p. 113.

³³⁵ Baker and McKenzie. *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market*: Final Study prepared for the European Commission, MARKT/2011/128/D [interaktyvus]. Milan: 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf>, p. 42.

³³⁶ *Ibid.*, p. 42. DOLE, Richard F. The Contours of American Trade Secret Law: What Is and What Isn't Protectable as a Trade Secret. *SMU Science and Technology Law Review*, Summer 2016, Volume 19, Issue 2, p. 113.

³³⁷ Komercinių paslapčių direktyvos 13 konstatuojamojoje dalyje nustatyta: „šia direktyva neturėtų būti ribojama <...> laisvas darbuotojų judėjimas arba darbuotojų judumas, kaip numatyta Sąjungos teisėje“.

Reikia pažymėti, jog pagal Komercinių paslapčių direktyvą darbuotojų mobilumas užtikrinamas ne vien aukščiau nurodytomis bendro pobūdžio nuostatomis. Daugelyje valstybių narių pripažįstama, jog darbuotojų bendrieji įgūdžiai ir žinios, įgyti darbo santykių metu, negali būti laikomi komercine paslaptimi³³⁸. Tokios pozicijos laikomasi ir Komercinių paslapčių direktyvoje, kadangi jos 14 konstatuojamojoje dalyje numatyta, jog „į komercinės paslapties apibrėžtį neįtraukiama <...> patirtis bei gebėjimai, kurių įgyja darbuotojai įprastai dirbdami“³³⁹. Papildomai tai pabrėžiama ir direktyvos 1 straipsnio 3 dalies b punkte³⁴⁰. Taigi, direktyva tam tikros informacijos apskritai neleidžia pripažinti komercine paslaptimi ir tokiu būdu saugo asmenų teisę laisvai pasirinkti darbą ir verslą.

Tai, kuri informacija turėtų būti laikoma darbuotojo bendrųjų gebėjimų, įgūdžių ir žinių (angl. *general skills and knowledge*) dalimi, o kuri – darbdavio komercine paslaptimi, sprendina kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į visas reikšmingas nagrinėjamos bylos aplinkybes³⁴¹. Pavyzdžiui, jeigu informacija buvo įgyta ne atliekant įprastines darbo funkcijas, bet darbuotojui nesąžiningai pasinaudojus turėta prieiga prie tam tikrų duomenų, pirmenybė teiktina darbdavio (komercinės paslapties turėtojo) interesams ir informacija galėtų pripažįstama saugotina komercine paslaptimi.

Apibendrinant galima nurodyti, jog nors Komercinių paslapčių direktyvos komentatoriai atkreipia dėmesį, kad direktyva nenustato beveik jokių konkrečių nuostatų, kurios atskirai reglamentuotų komercinių paslapčių apsaugą esant darbo santykiams ir jiems pasibaigus³⁴², manytina, kad tai nėra reikšmingas Komercinių paslapčių direktyvos trūkumas. Kaip minėta, dalis klausimų (visų pirma, susiję su konfidencialumo ir nekonkuravimo susitarimais) pagrįstai palikti reguliuoti nacionalinėms sutarčių ir (ar) darbo teisei. O Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtintos bendro pobūdžio nuostatos,

³³⁸ Pavyzdžiui, Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes)*: Report on Trade Secrets for the European Commission, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>, p. 39.

³³⁹ Komercinių paslapčių direktyvos 14 konstatuojamoji dalis.

³⁴⁰ „Visų pirma kalbant apie naudojimąsi tokiu judumu šia direktyva nesuteikiama pagrindo <...> riboti darbuotojų galimybes naudotis įprastomis jų darbo aplinkybėmis sąžiningai įgyta patirtimi ir gebėjimais“.

³⁴¹ Atlikdami šį vertinimą, nacionaliniai teismai galėtų remtis panašia į Didžiosios Britanijos teismų naudojamą informacijos skirstymo į konfidencialią informaciją ir komercines paslaptis schema, kuri pirmą kartą buvo suformuluota *Faccenda Chicken* byloje (United Kingdom, Chancery Division (Justice Goulding), 1984, *Faccenda Chicken Ltd. v. Fowler and Others*, ICR 589; United Kingdom, the Court of Appeal, 1986, *Faccenda Chicken Ltd. v. Fowler and Others*, ICR 297). Paminėtina, kad minimu skirstymu jau rėmėsi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“*, Nr. 3K-7-6-706/2016, kat.: 2.1.3.8., 49-50 pastraipos).

³⁴² KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>, p. 3.

skirtos darbuotojų mobilumui užtikrinti, sudaro galimybes visapusiškai įvertinti kiekvienos konkrečios situacijos aplinkybes ir pasiekti tinkamą darbuotojo bei darbdavio teisių ir interesų balansą.

4.3.2. Komercinės paslaptys ir kitos žmogaus teisės

Komercinių paslapčių direktyvoje minima ir nemažai kitų žmogaus teisių, kurios sudaro pagrindą riboti komercinės paslapties turėtojo teises. Nagrinėjamos direktyvos 5 straipsnio a punkte įtvirtintos saviraiškos laisvė, informacijos laisvė, pagarba žiniasklaidos laisvei ir pliuralizmui; b punkte – teisė informuoti apie nusižengimą, pažeidimą ar neteisėtą veiklą (kai veikiama siekiant apsaugoti bendrąjį viešąjį interesą); c punkte – darbuotojų teisė informuoti savo atstovus, kad šie galėtų vykdyti atstovavimo funkcijas. Šios ir kai kurios kitos saugotinos vertybės taip pat nurodomos ir Komercinių paslapčių direktyvos 18, 19, 20, 34 konstatuojamosiose dalyse. Be to, kaip minėta, direktyvos 5 straipsnyje pateiktas išimčių sąrašas nelaikytinas išsamiu, kadangi, remiantis minimo straipsnio d punktu, komercinės paslapties turėtojo teisės gali būti ribojamos ir siekiant apsaugoti kitus teisėtus (Sąjungos ar nacionalinės teisės pripažintus) interesus.

Vertindami šias nuostatas, direktyvos komentatoriai pabrėžia, jog pastarosios yra itin abstrakčios ir bendro pobūdžio³⁴³. Pavyzdžiui, iš direktyvos teksto nėra aišku, kokia šiuo atveju yra konkreti teisė informuoti apie nusižengimus apimtis – kokius pažeidimus apima 5 straipsnio b punkte įtvirtinta išimtis, ar pažeidimas turi būti konstatuotas, ar pakanka įtarimo³⁴⁴, ir panašiai. Iš vienos pusės, atrodytų, kad tokios bendro pobūdžio nuostatos gali kliudyti pasiekti Komercinių paslapčių direktyvos tikslus – užtikrinti harmonizuotą komercinių paslapčių apsaugą Europos Sąjungoje ir teisinį tikrumą. Iš kitos pusės, jos suteikia galimybę kiekvienu konkrečiu atveju pasiekti teisingą komercinės paslapties turėtojo ir kitų asmenų bei visos visuomenės interesų pusiausvyrą.

Be to, pažymėtina, jog konkrečių, aiškiai apibrėžtų išimčių įtvirtinimas teisės aktuose, visų pirma, yra būdingas išimtinio pobūdžio intelektinės nuosavybės teisėms³⁴⁵.

³⁴³ Pavyzdžiui: *ibid.*, p. 11; The German Association for the Protection of Intellectual Property (GRUR). *Opinion on the proposal for a Directive on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM (2013) 813 final* [interaktyvus]. Köln, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.grur.org/uploads/tx_gstatement/2014-03-19_GRUR_Stellungnahme_zum_Know-how-Schutz_EN.pdf>, p. 8.

³⁴⁴ APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>, p. 33-34.

³⁴⁵ Pavyzdžiui, APLIN, Tanya. Right to property and trade secrets. Iš GEIGER, Christopher. *Research Handbook on Human Rights and Intellectual Property*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2015), p. 13-14.

Pavyzdžiui, autorių teisių ir gretutinių teisių atveju taikoma pakankamai griežta „trijų pakopų testo“ taisyklė³⁴⁶. Minėta, jog bent jau kol kas tiek Europos Sąjunga, tiek dauguma valstybių narių, tiek Europos teisės teoretikai linkę komercinių paslapčių teisinę apsaugą ir toliau laikyti apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi, bet ne pripažinti, kad komercinės paslapties turėtojas naudojami intelektualinės nuosavybės teisėmis³⁴⁷.

Taip pat primintina, jog komercinių paslapčių teisinės apsaugos objekto apibrėžtis yra labai plati. Jokie didesni formalūs reikalavimai³⁴⁸ jį sudarančiai informacijai nekeliama – nei originalumo³⁴⁹, nei objektyvaus naujumo, išradimo lygmens ar pramoninio pritaikomumo³⁵⁰, nei naujumo ar individualių savybių³⁵¹, nei esminių kokybinių ar kiekybinių investicijų³⁵² ir pan. Todėl konkrečias, aiškiai apibrėžtas išimtis nustatyti gali būti labai sudėtinga.

Pagaliau, nors teisinė komercinių paslapčių apsauga yra tikrai reikalinga ir naudinga³⁵³, reikia turėti omenyje ir šiuos toliau nurodomus aspektus. Visų pirma, kadangi komercinę paslaptį gali sudaryti itin įvairaus pobūdžio informacija, komercinių paslapčių teisinė apsauga ne visada yra susijusi su inovacijų skatinimu³⁵⁴. Antra, nors komercinėms paslaptims suteikus teisinę apsaugą užtikrinama didesnė informacijos sklaida (nei tuo atveju, jei ši apsauga nebūtų suteikiama), ji vis vien yra mažesnė nei ta, kurią garantuoja patentų teisė. Todėl atrodo pagrįsta komercinės paslapties turėtojo ir kitų visuomenės narių teises ir interesus derinti bei jų pusiausvyros ieškoti kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes, o aptartas išimtis aiškinti pakankamai plačiai. Atsižvelgiant į tai, atviros, bendro pobūdžio nuostatos, įtvirtintos Komercinių paslapčių direktyvoje laikytinos tinkamomis.

Reikia nepamiršti ir to, jog 2016 m. Komercinių paslapčių direktyva – pirmasis Europos Sąjungos teisės aktas, skirtas komercinių paslapčių teisei apsaugai. Nenuostabu, kad jame nėra griežtai ir tiksliai sureguliuoti visi su komercinėmis paslaptimis susiję klausimai. Tačiau kitaip nei TRIPS sutarties atveju, pakankamai

³⁴⁶ MIZARAS, Vytautas. *Autorių teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2008, p. 504-506.

³⁴⁷ Tiesa, reikia nepamiršti, kad Komercinių paslapčių direktyvos 1 straipsnio 1 dalis ir 10 konstatuojamoji dalis leidžia valstybėms narėms komercinės paslapties turėtojui suteikti platesnę apsaugą, *inter alia*, jo teises į komercinę paslaptį pripažinti intelektualinės nuosavybės teisėmis.

³⁴⁸ Komercinių paslapčių direktyvos 14 konstatuojamojoje dalyje tik nurodoma, kad į „komercinės paslapties apibrėžtį neįtraukiama nereikšminga informacija“.

³⁴⁹ Kaip yra autoriaus teisių atveju.

³⁵⁰ Kaip yra patentų atveju.

³⁵¹ Kaip yra pramoninio dizaino atveju.

³⁵² Kaip yra duomenų bazių gamintojų *sui generis* teisių atveju.

³⁵³ Žr. šio darbo 1 dalį.

³⁵⁴ Taip pat žr. SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond*: Munich Series on European and International Competition Law, Volume 28. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011, p. 224.

vieningą jos nuostatų aiškinimą ir taikymą galimai užtikrins Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija. Šioje srityje susiformavus tam tikrai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir valstybių narių praktikai, teisinio aiškumo ir apibrėžtumo atsiras daugiau.

Žvelgiant į ateitį, teisės į kai kurias (pavyzdžiui, techninio pobūdžio³⁵⁵) komercines paslaptis galbūt netgi bus pripažintos neišimtinėmis intelektinės nuosavybės teisėmis. Kaip yra pastebėję teisės mokslininkai A. Kur ir A. Ohly, Europoje apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos teisė dažnai veikia kaip tam tikras naujų intelektinės nuosavybės teisių „inkubatorius“³⁵⁶. O kol kas Komercinių paslapčių direktyva gali būti laikoma pirmuoju žingsniu subalansuotos ir suderintos komercinių teisinės apsaugos Europos Sąjungoje link.

³⁵⁵ Pastebėtina, jog toks išskyrimas ir šiuo metu yra žinomas kai kurių valstybių narių teisėje, pavyzdžiui, Prancūzijoje, kur industrinės (gamybos) paslaptys saugomos kaip intelektinės nuosavybės teisės.

³⁵⁶ KUR, Annette. What to Protect, and How? Unfair Competition, Intellectual Property, or Protection Sui Generis. Iš *Intellectual property, unfair competition and publicity: convergences and development* [interaktyvus]. Cheltenham: Elgar, 2014, p. 11-32 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2268585>, p. 8, 9, 10. OHLY, Ansgar. Free access, including freedom to imitate, as a legal principle – a forgotten concept? Iš KUR, Annette; MIZARAS, Vytautas. *The Structure of Intellectual Property Law. Can One Size Fit All?* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2011, p. 116.

IŠVADOS

1. Komercinių paslapčių direktyva komercinių paslapčių turėtojams išimtinių intelektinės nuosavybės teisių nesuteikia. Tačiau komercinių paslapčių teisinė apsauga Europos Sąjungoje pripažįstama svarbia apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi, kuriai dėl jos reikšmės ir plataus faktinio naudojimo versle reikalingas specialus reguliavimas. Todėl direktyvą galima laikyti žingsniu link aiškesnės ir vienodesnės (visų pirma, lyginant su ta, kurią užtikrina TRIPS sutartis) komercinių paslapčių teisinės apsaugos ir apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos harmonizavimo Europos Sąjungoje.
2. Priėmus Komercinių paslapčių direktyvą, komercinių paslapčių teisinė apsauga Europos Sąjungoje neturėtų būti taikoma nereikšmingos, laisvai prieinamos (įskaitant tą, kuri gali būti nesunkiai įgyjama vien apžiūrint produktą), privačios (įskaitant komercializuotą) informacijos, taip pat darbuotojų bendrųjų žinių ir įgūdžių atžvilgiu. Nepaisant šių išimčių, komercinių paslapčių teisinės apsaugos objekto apibrėžtis pagal Komercinių paslapčių direktyvą yra labai plati.
3. Viena reikšmingiausių Komercinių paslapčių direktyvos naujovių – apgražos inžinerijai skirtų nuostatų įtvirtinimas ir jos pripažinimas teisėtu komercinės paslapties gavimo būdu. Tai vertintina teigiamai, kadangi apgražos inžinerija padeda užtikrinti pusiausvyrą intelektinės nuosavybės teisės sistemoje. Dėl šios priežasties valstybės narės turėtų neleisti asmenims piktnaudžiauti teise apgražos inžineriją riboti sutartimis.
4. Siekiant užtikrinti kitų vertybių, asmenų teisių ir laisvių apsaugą, komercinių paslapčių teisinės apsaugos išimtys turėtų būti aiškinamos pakankamai plačiai. Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtintos bendro pobūdžio nuostatos ir nebaigtinis išimčių sąrašas sudaro galimybes suderinti komercinių paslapčių turėtojų, kitų asmenų ir visuomenės interesus.
5. Nors daug Komercinių paslapčių direktyvos nuostatų yra atviro pobūdžio, jos priėmimas ir joje įtvirtintas specialus komercinių paslapčių apsaugos teisinis reguliavimas (kurį į nacionalines teisines sistemas turės perkelti valstybės narės) suteikia daugiau teisinio aiškumo ir tikrumo komercinių paslapčių turėtojams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

Lietuvos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999, nr. 50-1598.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
4. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 64-2569.
5. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2004, nr. 69-2382.
6. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999, nr. 30-856.

Tarptautinės teisės aktai

7. 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 75-1796.
8. 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 40-987.
9. 1994 m. balandžio 15 d. Pasaulio prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 46-1620.

Europos Sąjungos teisės aktai

10. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL*, 2012 C 326, p. 391.
11. 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu. *OL*, 1994 L 336, p. 1.
12. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 17 skyrius, 2 tomas, p. 32.

13. 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“). *OL*, 2005 L 149, p. 22.
14. 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II). *OL*, 2007 L 199, p. 40.
15. 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (kodifikuota redakcija). *OL*, 2009 L 111, p. 16.
16. 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo. *OL*, 2016 L 157, p. 1.

Užsienio valstybių teisės aktai

17. Jungtinių Amerikos Valstijų 1985 m. Vieningas komercinių paslapčių aktas (angl. *Uniform Trade Secrets Act*) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.uniformlaws.org/shared/docs/trade%20secrets/utsa_final_85.pdf>.
18. Jungtinių Amerikos Valstijų 1996 m. Komercinio šnipinėjimo aktas, 104–294 (angl. *Economic Espionage Act of 1996*, 104–294) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.congress.gov/104/plaws/publ294/PLAW-104publ294.pdf>>.
19. Jungtinių Amerikos Valstijų 2016 m. Komercinių paslapčių gynimo aktas S.1890, No: 114-153 (angl. *Defend Trade Secrets Act of 2016*, S.1890, No: 114-153) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text>>.
20. Švedijos 1990 m. gegužės 31 d. Komercinių paslapčių apsaugos aktas 1990:409 (angl. *Act on the Protection of Trade Secrets* (1990:409)) [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=129537>.
21. Vokietijos 2010 m. Aktas prieš nesąžiningą konkurenciją [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=10009>>.

Specialioji literatūra

Monografijos

22. BIRŠTONAS, Ramūnas, *et al.* *Intelektinės nuosavybės teisė: vadovėlis*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
23. MIZARAS, Vytautas. *Autorių teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2008.
24. MIZARAS, Vytautas. *Autorių teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2009.
25. BAINBRIDGE, David. *Intellectual Property*. Harlow: Pearson Longman, 2002 (fifth edition).
26. BLAIR, Roger D.; COTTER, Thomas F. *Intellectual property: economic and legal dimensions of rights and remedies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
27. CORNISH, William. *Cases and Materials on Intellectual Property*. London: Sweet & Maxwell, 2003 (fourth edition).
28. CORREA, C. M. *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights: a commentary on the TRIPS Agreement*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
29. DAVIS, Jennifer. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008 (third edition).
30. KUR, Annette; DREIER, Thomas. *European Intellectual Property Law: Text, cases and materials*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2013.
31. ROWE, Elizabeth A.; SANDEEN, Sharon K. *Trade Secrecy and International Transactions. Law and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015.
32. SURBLYTĖ, Gintarė. *The Refusal to Disclose Trade Secrets as an Abuse of Market Dominance – Microsoft and Beyond: Munich Series on European and International Competition Law, Volume 28*. Berne: Stämpfli Publishers Ltd., 2011.

Straipsniai

33. BAGDANSKIS, Tomas. Nekonkuravimo susitarimų, sudaromų tarp darbdavio ir darbuotojo, reglamentavimo ir taikymo problemos. *Jurisprudencija*, 2013, 20(3), p. 1175-1194.
34. SURBLYTĖ, Gintarė. Atsakomybė už neteisėtą komercinės paslapties įgijimą, atskleidimą ar jos naudojimą. *Justitia*, 2008, Nr. 3 (69), p. 41-51.
35. APLIN, Tanya. Commercialising Privacy and Privatising the Commercial: The Difficulties Arising from the Protection of Privacy via Breach of Confidence. Iš KUR, Annette, *et al.* *Intellectual Property, Unfair Competition and Publicity*.

- Convergence and Development*. EIPIN Series Volume II. Cheltenham: Edward Elgar, 2014.
36. APLIN, Tanya. Reverse Engineering and Commercial Secrets. *Current Legal Problems*, 2013, Volume 66, Issue 1, p. 341-377.
 37. APLIN, Tanya. Right to property and trade secrets. IŠ GEIGER, Christopher. *Research Handbook on Human Rights and Intellectual Property*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2015), p. 421-437.
 38. CAENEGEM, William van. The Mobility of Creative Individuals, Trade Secrets and Restraints of Trade. *Murdoch University E Law Journal*, 2007, Volume 14, No. 2, p. 265-279.
 39. CRONIN, Charles. Lost and Found: Intellectual Property of the Fragrance Industry; From Trade Secret to Trade Dress. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, 2015, Volume 5, Number 1, p. 256-305.
 40. CZAPRACKA, Katarzyna A. Antitrust and Trade Secrets: The U.S. and the EU Approach. *Santa Clara Computer & High Technology Law Journal*, 2007-2008, Volume 24, Issue 2, p. 207-274.
 41. DOLE, Richard F. The Contours of American Trade Secret Law: What Is and What Isn't Protectable as a Trade Secret. *SMU Science and Technology Law Review*, 2016, Volume 19, Issue 2, p. 89-123.
 42. FALCE, V. Trade Secrets – Looking for (Full) Harmonization in the Innovation Union. *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 2015, Volume 46, Number 8, p. 941-964.
 43. FRIEDMAN, David D.; LANDES, William M.; POSNER, Richard A. Some Economics of Trade Secret Law. *The Journal of Economic Perspectives*, 1991, Volume 5, No. 1, p. 61-72.
 44. FROMER, Jeanne C. Trade Secrecy in Willy Wonka's Chocolate Factory. IŠ DREYFUSS, Rochelle C.; STRANDBURG, Katherine J. *The Law and Theory of Trade Secrecy. A Handbook of Contemporary Research*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011, p. 3-17.
 45. HALL, Bronwyn, *et al.* The Choice between Formal and Informal Intellectual Property: A Review. *Journal of Economic Literature*, 2014, Volume 52, No. 2, p. 375-423.
 46. KELLI, Aleksei, *et al.* Trade Secrets in the Intellectual Property Strategies of Entrepreneurs: The Estonian Experience. *Review of Central and East European Law*, 2010, Volume 35, Issue 4, p. 315-339.

47. LEMLEY, Mark A. Intellectual Property and Shrinkwrap Licenses. *Southern California Law Review*, 1994–1995, Volume 68:1239, p. 1239-1294.
48. LEMLEY, Mark A. The Surprising Virtues of Treating Trade Secrets as IP Rights. *Stanford Law Review*, 2008, Volume 61, Issue 2, p. 311-354.
49. LOVE, Brian J.; SEAMAN, Christopher B. Best Mode Trade Secrets. *Yale Journal of Law & Technology*, 2012, Volume 15, p. 1-23.
50. OHLY, Ansgar. Free access, including freedom to imitate, as a legal principle – a forgotten concept? Iš KUR, Annette; MIZARAS, Vytautas. *The Structure of Intellectual Property Law. Can One Size Fit All?* Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2011, p. 97-118.
51. ROWE, Elizabeth. Trade Secrets, Data Security and Employees. *Chicago-Kent Law Review*, 2010, Volume 84, Issue 3, p. 749-756.
52. SAULINO, Jennifer L. Locating Inevitable Disclosure's Place in Trade Secret Analysis. *Michigan Law Review*, 2002, Volume 100, No. 5, p. 1184-1214.
53. SURBLYTĖ, Gintarė. Enhancing TRIPS: Trade Secrets and Reverse Engineering. Iš DREXL, Josef, *et al. TRIPS plus 20. From Trade Rules to Market Principles*. Germany: Springer, 2016, p. 725-760.
54. TORREMANS, Paul L. C. The Road towards the Harmonisation of Trade Secrets Law in the European Union. *Revista La Propiedad Inmaterial*, 2015, Volume 20, p. 27-38.
55. VARADARAJAN, Deepa. Trade Secret Fair Use. *Fordham Law Review*, 2014, Volume 83, p. 1401-1454.

Elektroniniai dokumentai

56. APLIN, Tanya. *A critical evaluation of the proposed EU Trade Secrets Directive* [interaktyvus]. King's College London Law School Research Paper No. 2014-25, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2467946>.
57. APLIN, Tanya. *Filling the IP Gap: Privacy and Tabloidism*. King's College London Law School Research Paper No. 2016-44 [interaktyvus], 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2445024>.
58. ARCIDIACONO, Davide. The Trade Secrets Directive in the International Legal Framework. Iš *European Papers* [interaktyvus], 2016, Volume 1, No. 3 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą:

- <http://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_EF_2016_I_038_Davide_Arcidiacono.pdf>.
59. BENTLY, Lionel A. F., *et al.* The Legal Consequences of Brexit through the Lens of IP Law. Iš *Judicature* [interaktyvus], 2017, Volume 101, Nr. 2, p. 1-9 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2917219>.
 60. BONE, Robert G. The (Still) Shaky Foundations of Trade Secret Law. Iš *Texas Law Review* [interaktyvus], 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2445024>.
 61. BRONCKERS, Marco; MCNELIS Natalie. Is the EU Obligated to Improve the Protection of Trade Secrets? An Inquiry into TRIPS, the European Convention on Human Rights and the EU Charter of Fundamental Rights. Iš *European Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, Volume 34, Issue 10, p. 673-688 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2149101>.
 62. COOK, Trevor. The Proposal for a Directive on the Protection of Trade Secrets in EU Legislation. Iš *Journal of Intellectual Property Rights* [interaktyvus], 2014, Volume 19, p. 54-58. [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <[http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/26513/4/JIPR%2019\(1\)%2054-58.pdf](http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/26513/4/JIPR%2019(1)%2054-58.pdf)>.
 63. CRASS, Dirk, *et al.* *Protecting Innovation through Patents and Trade Secrets: Determinants and Performance Impacts for Firms with a Single Innovation* [interaktyvus]. Germany: ZEW – Centre for European Economic Research, Discussion Paper No. 16-061, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2844731>.
 64. DESSEMONTET, François. *Protection of Trade Secrets and Confidential Information* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.unil.ch/files/live/sites/cedidac/files/Articles/Protection%20Trade%20Secrets.pdf>>.
 65. FALCE, Valeria. Trade Secret Protection in the Innovation Union. From the Italian approach to the UE solution. Iš *Diritto Mercato Tecnologia* [interaktyvus], 2013, Nr. 4, p. 20-43 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.dimt.it/wp-content/uploads/2014/03/DIMT4_2013-Falce.pdf>.
 66. GERVAIS, Daniel; DERCLAYE, Estelle. The Scope of Computer Program Protection after SAS: Are We Closer to Answers? (case comment). Iš *European*

- Intellectual Property Review* [interaktyvus], 2012, 34(8), p. 565-572 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://core.ac.uk/download/pdf/29029570.pdf>>.
67. YEH, Brian T. *Protection of Trade Secrets: Overview of Current Law and Legislation* [interaktyvus]. Congressional Research Service, 2016 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://fas.org/sgp/crs/secret/R43714.pdf>>.
68. KNAAK, Roland; KUR, Annette; HILTY, Reto. *Comments of the Max Planck Institute for Innovation and Competition of 3 June 2014 on the Proposal of the European Commission for a Directive on the Protection of Undisclosed Know-How and Business Information (Trade Secrets) Against Their Unlawful Acquisition, Use and Disclosure of 28 November 2013, COM(2013) 813 Final* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Innovation & Competition Research Paper No. 14-11, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2464971>.
69. KUR, Annette. What to Protect, and How? Unfair Competition, Intellectual Property, or Protection Sui Generis. Iš *Intellectual property, unfair competition and publicity: convergences and development* [interaktyvus]. Cheltenham: Elgar, 2014, p. 11-32 [žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2268585>.
70. KUR, Annette; BENTLY, Lionel; OHLY, Ansgar. *Sweet Smells and a Sour Taste – The ECJ's L'Oreal Decision* [interaktyvus]. Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition & Tax Law Research Paper No. 09-12, University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 10/01, 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=1492032>.
71. LEE, Daniel. Reverse Engineering: Exploitation for Benefit of All. *Intellectual Property Brief* [interaktyvus], fall 2010, Volume 2, Issue 2, Article 4, p. 34-38 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ipbrief>>.
72. MCKEE, M.; LABONTÉ, R. *European Commission's proposals on trade secrets* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://researchonline.lshtm.ac.uk/2130249/>>.
73. OHLY, Ansgar. Reverse Engineering: Unfair Competition or Catalyst for Innovation? Iš *Patents and Technological Progress in a Globalized World (Liber*

- Amicorum Joseph Straus*) [interaktyvus]. Berlin: Springer, 2009, p. 535-552 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1523649>.
74. PEREIRA DIAS NUNES, Diogo. *The European Trade Secrets Directive (ETSD): Nothing New Under the Sun?* [interaktyvus]. Lex Research Topics on Innovation, 2015 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2635897>.
75. POOLEY, James. Trade Secrets: the other IP right. Iš *WIPO Magazine* [interaktyvus], 2013, No. 3, p. 2-4 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/export/sites/www/wipo_magazine/en/pdf/2013/wipo_pub_121_2013_03.pdf>.
76. SAMUELSON, Pamela. *Reverse engineering under siege* [interaktyvus]. Communications of the ACM, 2002, Volume 45 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarship.law.berkeley.edu/facpubs/2383/>>.
77. SAMUELSON, Pamela; SCOTCHMER, Suzanne. The Law and Economics of Reverse Engineering. Iš *Yale Law Journal* [interaktyvus], 2002, Volume 111, Number 7, p. 1575-1663 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.yalelawjournal.org/article/the-law-and-economics-of-reverse-engineering>>.
78. SHEIKH, Talhiya. *Trade Secrets and Employee Loyalty* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.wipo.int/sme/en/documents/trade_secrets_employee_loyalty.html>.
79. SOUSA E SILVA, Nuno. A practical guide to a fast-changing and increasingly popular subject. Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2016, Volume 11, No. 4, p. 310-311 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>.
80. SOUSA E SILVA, Nuno. What Exactly is a Trade Secret Under the Proposed Directive? Iš *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [interaktyvus], 2014, Volume 9, Issue 11, p. 923-932 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers2.cfm?abstract_id=2427002>.
81. United States Patent and Trademark Office. *Trade Secrets Protection in the U. S.* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.nist.gov/sites/default/files/documents/mep/marinaslides.pdf>>.

Teismų praktika

Tarptautinių teismų sprendimai

82. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Niemietz prieš Vokietiją*, Nr. 13710/88, Recueil des arrêts et décisions, Serija A, Nr. 251-B.
83. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. sausio 28 d. sprendimas *Peck prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 44647/98, Recueil des arrêts et décisions, Nr. 2003-I.
84. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. vasario 11 d. sprendimas *Anheuser-Busch Inc. prieš Portugaliją*, Nr. 73049/01 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78981>>.
85. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. vasario 14 d. sprendimas *Varec SA prieš Belgijos valstybę* C-450/06, EU:C:2008:91.
86. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. birželio 18 d. sprendimas *L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC and Laboratoire Garnier & Cie v Bellure NV, Malaika Investments Ltd and Starion International Ltd* C-487/07, EU:C:2009:378.
87. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. gegužės 2 d. sprendimas *SAS Institute Inc. v World Programming Ltd* C-406/10, EU:C:2012:259.
88. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas. 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Microsoft prieš Europos Komisiją* T-201/04, EU:T:2007:289.

Lietuvos teismų sprendimai

89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baldų rojus“ v. G. O., Nr. 3K-3-197/2007, kat.: 22.8.
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Diteilas“ v. UAB „Chemika“, E. G., Nr. 3K-3-326/2012, kat.: 89.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje G. V. v. UAB „Jurby Water Tech“, Nr. 3K-3-350/2012, kat.: 11.9.10.8.
92. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Lintera“ v. BUAB „Prof-T“, L. G., Nr. 3K-3-676/2013, kat.: 27.12.

93. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Transekspedicija“ v. UAB „Lastra“, Nr. 3K-3-447/2014, kat.: 22.8
94. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Auto Express“ v. UAB „Tirola“, Nr. 3K-7-6-706/2016, kat.: 2.1.3.8.

Užsienio valstybių teismų sprendimai

95. United Kingdom, Chancery Division (Justice Goulding), 1984, *Faccenda Chicken Ltd. v. Fowler and Others*, ICR 589.
96. United Kingdom, the Court of Appeal, 1986, *Faccenda Chicken Ltd. v. Fowler and Others*, ICR 297.
97. United Kingdom, The High Court of Justice, Chancery Division (Justice Jacob), 1999, *Mars UK Ltd v. Teknowledge Ltd.*
98. United Kingdom, Chancery Division, 2003, *Douglas v. Hello! Ltd*, EMLR 31.
99. United Kingdom, the Court of Appeal, 2006, *Douglas v. Hello! (No 3)*, QB 125.
100. United States Supreme Court, 1974, *Kewanee Oil Co. v. Bicron Corp.*, 416 U.S. 470.
101. United States Supreme Court, 1989, *Bonito Boats, Inc. v. Thunder Craft Boats, Inc.*, 489 U.S. 141.
102. United States Court of Appeals for the 4th Cir., 1990, *Lasercomb America, Inc. v. Reynolds*, 911 F.2d 970.
103. United States Court of Appeals for the 5th Cir., 1970, *E.I. DuPont deNemours & Company v. Christopher et al*, 431 F.2d 1012.
104. United States Court of Appeals for the 5th Cir., 1988, *Vault Corporation v. Quaid Software, Ltd.*, 847 F.2d 255.
105. United States Court of Appeals for the 7th Cir., 1995, *PepsiCo, Inc. v. Redmond*, 54 F.3d 1262.
106. United States Court of Appeals for the 9th Cir., 1992, *Sega Enterprises Ltd. v. Accolade, Inc.*, 977 F.2d 1510.
107. United States District Court for the C.D. Cal., 2012, *Aqua Connect, Inc. v. Code Rebel, LLC*.

Kita praktinė medžiaga

108. 2005 m. balandžio 13 d. Komisijos pranešimas 2005/295/EB dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 2 straipsnio. *OL*, 2005 L 94/37, p. 37.
109. Baker and McKenzie. *Study on Trade Secrets and Confidential Business Information in the Internal Market: Final Study* prepared for the European Commission, MARKT/2011/128/D [interaktyvus]. Milan: 2013 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: [per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf>](http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/130711_final-study_en.pdf).
110. BUX, Udo; Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament. *Trade secrets: in-depth analysis requested by the JURI Committee* [interaktyvus]. Brussels, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: [per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT\(2014\)493055_EN.pdf>](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/493055/IPOL-JURI_NT(2014)493055_EN.pdf).
111. Europos Komisija. 2004 m. kovo 24 d. sprendimas *Microsoft* COMP/C-3/37.792 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: [per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37792/37792_4177_1.pdf>](http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37792/37792_4177_1.pdf).
112. Hogan Lovells International LLP. *Study on Trade Secrets and Parasitic Copying (Look-alikes): Report on Trade Secrets for the European Commission*, MARKT/2010/20/D [interaktyvus]. London: 2011 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: [per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf>](http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/trade-secrets/120113_study_en.pdf).
113. SCHULTZ, Mark F.; LIPPOLDT, Douglas C. *Approaches to Protection of Undisclosed Information (Trade Secrets) – Background Paper* [interaktyvus]. OECD Trade Policy Paper No. 162 of 22 January 2014, TAD/TC/WP(2013)21/FINAL [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: [per internetą: <http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP\(2013\)21/FINAL&docLanguage=En>](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=TAD/TC/WP(2013)21/FINAL&docLanguage=En).
114. The German Association for the Protection of Intellectual Property (GRUR). *Opinion on the proposal for a Directive on the protection of undisclosed know-how*

and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure, COM (2013) 813 final [interaktyvus]. Köln, 2014 [žiūrėta 2017 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.grur.org/uploads/tx_gstatement/2014-03-19_GRUR_Stellungnahme_zum_Know-how-Schutz_EN.pdf>.

Travaux préparatoires

115. 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, COM/2013/0813 final, 2013/0402 (COD).
116. 2014 m. gegužės 19 d. Europos Sąjungos Tarybos pastabos dėl Europos Komisijos pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo, 2013/0402 (COD).

SANTRAUKA

Teisinėje ir ekonomikos literatūroje vieningai sutariama, kad egzistuoja svarios priežastys komercinėms paslaptims suteikti teisinę apsaugą. Europos Sąjungą ir valstybes nares komercines paslaptis saugoti įpareigoja ir TRIPS sutartis, įtvirtinanti minimalius reikalavimus šiai apsaugai. Nepaisant to, valstybėse narėse jos apimtis, turinys, netgi vieta teisės sistemoje reikšmingai skiriasi, o Europos Sąjungos teisėje ilgą laiką komercinių paslapčių teisinei apsaugai nebuvo skiriama pakankamai dėmesio. Padėtis pasikeitė 2016 m. priėmus Komercinių paslapčių direktyvą. Ši direktyva išimtinių intelektinės nuosavybės teisių komercinių paslapčių turėtojams nesuteikia, bet pripažįsta komercinių paslapčių teisinę apsaugą svarbia, specialaus teisinio reguliavimo reikalaujančia apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos dalimi. Nors ja nesiekama visiško komercinių paslapčių teisinės apsaugos harmonizavimo, Komercinių paslapčių direktyva užtikrina didesnę teisinę aiškumą ir tikrumą šioje srityje. Pirma, Komercinių paslapčių direktyvoje įtvirtintas vieningas komercinės paslapties apibrėžimas, pagal kurį komercinių paslapčių teisinės apsaugos objektas yra labai platus. Antra, numatomas nebaigtinis sąrašas veiksmų, kurie laikytini neteisėtu komercinės paslapties įgijimu, naudojimu, atskleidimu. Trečia, direktyva *expressis verbis* suteikia teisę kitiems asmenims savarankiškai sukurti komercines paslaptis, taip pat pasinaudoti apgražos inžinerija. Pastaroji yra ypač svarbi siekiant užtikrinti subalansuotą komercinių paslapčių apsaugą ir pusiausvyrą intelektinės nuosavybės teisės sistemoje, todėl neturėtų būti nepagrįstai ribojama. Ketvirta, komercinių paslapčių turėtojų ir kitų asmenų teisių ir interesų balansą užtikrinti padeda ir direktyvoje numatytos plataus pobūdžio komercinių paslapčių teisinės apsaugos išimties. Manytina, jog toks direktyvoje įtvirtintas komercinių paslapčių apsaugos modelis leidžia suteikti komercinėms paslaptims pakankamą, bet ne pernelyg stiprią teisinę apsaugą.

SUMMARY

There is a consensus in a legal and economic literature that trade secrets play an important role in the digital economy and an adequate legal protection should be provided to them. European Union and its Member States are also obliged to protect trade secrets under Article 39 of TRIPS Agreement. However, the TRIPS Agreement sets only minimum standards and it results in a fragmented and diverse legal protection of trade secrets within the Internal Market. Because of this, an initiative to harmonize trade secrets protection throughout the European Union was raised and Trade Secrets Directive was adopted in 2016. Exclusive intellectual property rights are not conferred to trade secrets holders under this directive and trade secrets protection is construed as a special case of protection against unfair competition. Trade secrets directive does not aim at full harmonization, but provides more legal certainty in this field of intellectual property law. Firstly, the uniform definition of trade secret is introduced, according to which the object of trade secrets protection is very broad (despite the fact that not any information could be protected as a trade secret). Secondly, non-exclusive lists of lawful and unlawful means of acquisition, use and disclosure of trade secrets are provided. Thirdly, the directive explicitly addresses reverse engineering as a legitimate mean to discover information. It is important, because reverse engineering sustains balance within the system of intellectual property law. Therefore, reverse engineering should not be unduly restricted by contracts. Fourthly, flexible, open-ended provisions defining the scope and limitations of trade secrets protection allow reconciling the interests of trade secrets holders and various other rights and interests in our society.